ARGEȘ

Editori:
Consiliul Local Pitești
Primăria Municipiului Pitești
Centrul Cultural Pitești

Apare sub egida Uniunii Scriitorilor din România

Revistă de cultură fondată în 1966 • Serie nouă
■ Anul XX (LV) ■ Nr. 7 (457) ■ Iulie 2020 ■ 4 lei ■



Phrasikleia Kore (550-530 î.Hr.)



Magda Grigore

În numele poemului

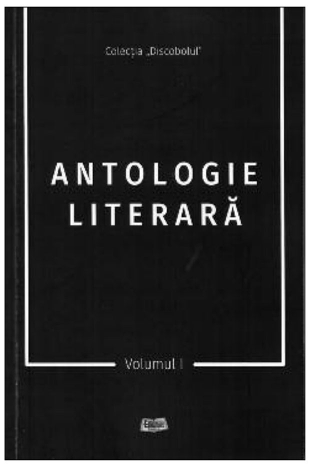
(călătorii de tihnă)

Abia în fotoliul vechi
privirile au tihna
de a se arunca în gol,
ca năvodul flămând al pescarului;
odihna este o simplă chemare extatică,
sentimentele se adună în pâlcuri de păsări
și duc pe aripile lor clipele fastuoase
pierdute rând pe rând...
duc în pliscuri ceasurile fără întoarcere,
în gheare duc lutul visărilor de ieri
și în gușile lor frunzele mari,
și iarba minciunii.

Abia aici, în fotoliul vechi
mă eliberez de propria perspectivă
și deodată mă uit în sufletul altei lumi!

Renasc, am două vieți.
Timpul trece și cresc atât de repede, cresc,
timpul trece și iau cu mine
atâtea lucruri noi,
atâtea imagini, oameni, întâmplări –
le aduc apoi bucuroasă în lumea mea
să le descos înțelesurile...

Carte nouă



Antologie literară, volumul I

(Editura Emma Books, Sebeş, 2020)

La Editura Emma Books, a apărut, în plină pandemie, o *Antologie literară (vol I),* în colecția „Discobolul", antologie alcătuită de Cornel Nistea (președintele Filialei Alba-Hunedoara a Uniunii Scriitorilor din România) și Gabriela Chiciudean. Structurat pe două secțiuni, volumul cuprinde nume importante ale literaturii române actuale așezate în democratică ordine alfabetică, respectiv poeții: Adrian Alui Gheorghe, Mircea Bârsilă, Gabriela Chiciudean, Gabriel Chifu, Felicia Colda, Vasile Dan, Gellu Dorian, Ovidiu Genaru, Kocsis Francisko, Ioan Moldovan, Olimpiu Nușfelean, Aurel Pantea, Adrian Popescu, Nicolae Prelipceanu, Cassian Maria Spiridon, Mircea Stâncel, Virgil Todeasă și prozatorii: Radu Aldulescu, Adrian Alui Gheorghe, Ioan Dan Bălan, Ioan Barb, Nicoleta Bărbat, Vasile Bunea, Constantin Cubleșan, Ladislau Daradici, Ștefan Dinică, Dumitru Augustin Doman, Adrian Iancu, Marian Ilea, Cornel Nistea, Olimpiu Nușfelean, Mariana Pândaru, Virgil Rațiu, Paul Tumanian, Radu Țuculescu.

Trebuie subliniat faptul că, spre deosebire de multe alte antologii care sunt de conjunctură, în sensul că au puține texte cu adevărat antologice, volumul de față chiar cuprinde literatură antologică. De asemenea, fiecare autor beneficiază nu de o pagină-două, ci de de texte substanțiale, care să îl reprezinte cu adevărat, cititorul fiind edificat în legătură cu personalitatea fiecăruia.

Diversitatea de stiluri, de abordări lirice și epice, fac din volumul acesta de 400 de pagini o panoramă a literaturii române contemporane.

Lăudabil este faptul că, deși antologia este finanțată de Filiala Alba-Hunedoara și revista „Discobolul", ea cuprinde autori din toate filialele USR de pe întinsul întregii țări, singurul criteriu fiind valoarea în sine a textelor.



Sterian Vicol - *Catrinele și catrenele lui Terian/memoria lui Femios IV*

(Editura *EIKON,* 2018)

După clasificarea regretatului Laurențiu Ulici, poetul gălățean Sterian Vicol, redactor-șef al revistei „Porto-Franco", face parte din promoția '70 a veacului trecut. În general, Vicol – boem moderat, băutor de vin bun de Cotnari și având cultul prieteniei - este un poet serios, scriind în credință poezie cu toate ale acesteia: nostalgie, sentimentalism, vers clasic curat, făcând cinste generației sale lirice.

De câțiva ani, Sterian Vicol scrie o serie de cărți oarecum memorialistice, în proză sau în versuri. Cel mai recent se numește *Catrinele și catrenele lui Terian/memoria lui Femios IV* (Editura EIKON, 2018). E o carte de catrene inspirat ilustrată grafic de Gabriela Georgescu și e o carte în care – cu prilejul împlinirii vârstei de 75 de ani – poetul se joacă, începând cu titlul cărții și terminând cu ultimele patru versuri. Jocurile de cuvinte sunt de mare virtuozitate:

„La primul ei bal, COPILANDRA, Andra
Dansând după muzica inimii, dansând,
Unduie ca plopul subțire al dragului dra
Pe care-a pus ochiul tăietorul cel blând".

Găsim în volum și versuri nu doar ludice, dar și mai grave, precum și câteva arte poetice, precum aceasta:

„Călătorind din ce în ce mai rar
Sub steaua Singurătății,
SCRISUL MEU e-asemenea florii de stejar
Neștiut de nimeni în inima Cetății".

Sau precum cea de la pagina 75, pagina 75 la 75 de ani:

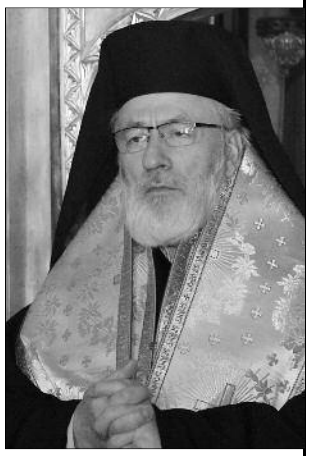
„O, scrisul meu pe cine trădează, dacă trădează,
Când ZEII SUNT PÂINE și vin pentru poeți
Când fiecare vers e-o dulce colină-n amiază
Și lanul de grâu e-o dâră de săgeți?"

Dar, Sterian Vicol rămâne un liric cultivând nostalgia și versul cald și armonios, ca orice poet care se respectă:

„Și vin la noi Părinții și bucuroși ei vin,
Cu palmele crăpate la margine de ziuă,
Aducem vechi pahare și-n vinul cel senin
Noi auzim și greieri, și boabele din piuă".

DAD

Calinic Argeșeanul



Din frumusețea lumii văzute

Din capul locului, trebuie să se știe că a fi credincios este starea cea mai bună a omului, în sensul că s-a așezat într-un spațiu de echilibru.

Salvarea noastră în istorie a fost iubirea, condescendența, toleranța și răbdarea. Cu asta ne-am salvat. Nu cu extremisme de oarecare fel.

Purecii din cojoc te fac să te miști, să nu stai și să putrezești. Criticii sunt o parte a plinului și a deplinului, numai dacă nu au răutate și au decență. Critică-mă așa încât să îmi placă și mie și să îți mulțumesc.

Să alungăm din viața noastră grija de cele multe, adică grija de îmbogățire rapidă, de parvenire, de suirea în demnitățuri obștești de diferite nuanțe, grija de a avea o droaie de case la munte, la mare, mașini cu siglă mondială și alte veșminte cu butoni și rever de aur.

Delicatețea este apanajul, mă rog, lucrarea Duhului Sfânt. Ești delicat, aceasta este sigur lucrarea Duhului Sfânt.

Dacă mâine ar veni sfârșitul tău, al meu, al nostru, al vostru, sau ne-ar înghiți Pământul, odată sau pe rând, cele adunate ale cui vor fi?!? Graba de a face milostenie, din tot ce avem, lăsându-ne doar strictul necesar, ar fi lucrarea salvatoare pentru fiecare dintre noi.

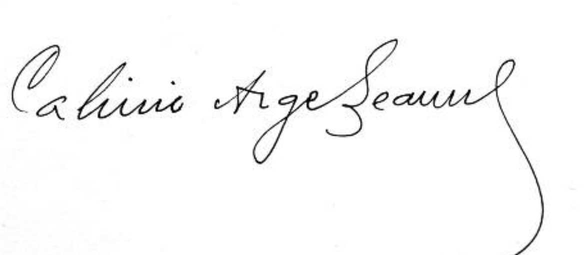
Iartă celui care îți cere iertare, dar iartă și pe cel care nu-ți cere iertare, că altfel rugăciunea nu urcă la Dumnezeu!

Câte distrugeri de vieți nu s-ar fi cruțat, dacă cei cuprinși de duhul de stăpânire – de pustiire, am vrut să zic! - ar fi avut cultură și evlavie sfântă, precum și omenia, ca frumusețea cea dintâi?

Cu toții, păcătoși și virtuoși, suntem în cofa lui Dumnezeu, pe care El o ține de toartă. Trebuie să ne împăcăm unii cu alții și să nu ne judecăm, altminteri nu vom fi iertați.

Iubirea de Dumnezeu, a pământului nostru, a casei cu vatra care dă viață în familie, iubirea graiului întru liberă rostire, apărarea leagănului, învățătura de a primi milă de la fratele în slujire, credința în Înviere, toate acestea au fost sfânta izbăvire pentru Neamul celui zidit întru nemurire.

Rațiunea este prima componentă a Sufletului nostru. Cea mai mare grijă trebuie să o avem pentru a ne păstra și cultiva gândurile noastre cele bune și pentru a plivi lăstărișul și buruienile care, deseori, se amestecă laolaltă în gândirea noastră cea neadormită.



Gheorghe Grigurcu





„Convocări periodice de vîrstnici”

■ Progresiv, relaţiile tale cu oamenii s-au fixat într-un spaţiu al nuanţelor. Astfel încît aprecierile categorice, trase în termeni generici, şi-au pierdut autoritatea în favoarea unui joc de infinitezimale. Devenind tot mai dificile sentinţele de ordin moral, locul le-a fost luat de o analiză aşa-zicînd „naturală” prin confluenţa sa cu percepţia. Vezi, auzi în sensul unor modeste instantanee ale caracterizării cuprinse în directitatea datelor astfel căpătate.

■ „Spitalul spiritului”, inscripţia de pe frontonul Bibliotecii din Alexandria antică.

■ Nume închise în memorie, aidoma unor obiecte mărunte dintr-un sertar, de care ai uitat.

■ Vise care se sustrag nu doar explicaţiei, ci şi descrierii. Odată dezmeticit din somn, eşti incapabil a ţi le relata măcar ţie însuţi, negăsind nici un fir narativ, nici o minimă coerenţă a imaginilor. Secvenţe care totuşi îţi dădeau o vie senzaţie de realitate. Nu imaginarul intra în joc, ci un soi de parodie a realului dezlănţuit printr-o dezagregare internă fără limite. Zadarnic le-ai raporta la o grilă simbolică sau divinatorie. Nu cred că un psihanalist ţi-ar putea fi de mare ajutor. Vise care te introduc în destrămarea directă, organică a relaţiilor tale cu lumea înconjurătoare. Mai precis cu destructurarea acestei lumi însăşi în măsura în care e concrescută cu fiinţa.

■ „Tunul a distrus feudalitatea, cerneala va distruge societatea modernă” (Napoleon).

■ „Tomasso, un motan vagabond în vîrstă de 4 ani, adoptat de o bogătaşă italiancă, devine cea mai bogată pisică din lume. Legea italiană nu i-a permis stăpînei lui, în vîrstă de 94 de ani şi fără copii, să-i lase direct averea valorînd multe milioane de dolari. În consecinţă, bătrîna doamnă şi-a lăsat banii şi felina unei femei în care avea încredere că se va îngriji de aceasta” (**Click**, 2019).

■ Un amurg rece, vînăt cum urma unei lovituri aplicate orizontului.

■ Neîmplinirile materiale dau dovadă adesea de modestie, cu timpul se retrag decent în subsolul conştiinţei. În schimb neîmplinirile afective devin nu o dată pretenţioase, despotice. Ţin a reprezenta ele fiinţa în faţa înaltelor instanţe ale spiritului.

■ „Se spune că a scrie creator înseamnă a tinde să depăşeşti orice schemă: căutare, auscultaţie a adevărului profund care este în noi. Dar adesea adevărul cel mai profund pe care-l deţinem este schema pe care ne-am creat-o cu lentă, îndîrjită trudă şi renunţînd la toate celelalte” (Cesare Pavese).

■ Convocări periodice de vîrstnici în vederea unor „analize medicale gratuite”, în realitate un paravan pentru vînzarea unor „aparate medicale de ultimă oră”, nu tocmai lesnicioase la preţ. O formulă comercială pe care n-o cunoşteam. Unii bărbaţi sosiţi acolo au un aer stînjenit, subliniat de veşmintele lor „de gală”, pe care le controlează prin mişcări discrete, în genere cufundaţi în tăcere. Îşi lasă soţiile, mai adaptabile, să lege conversaţii. Alţi bărbaţi însă intră în vorbă cu o bună dispoziţie reactivată dintr-odată, într-o cheie cochetă, feminină, glumind cu voci subţiate. Să se alieze partenerelor sau, reflex, să li se substituie? În vreme ce femeile au voci asprite, decise, de alură masculină. Aşadar o amuzantă inversare a atributelor ţinînd de sex. Pe de-o parte neseriozitatea ofertelor, pe de altă parte comportarea publicului care, involuntar, se ia peste picior.

■ Scriptor. Primejdia conţinută a elogiilor fără frîu. Nu o dată, ele pot ucide.

■ „În tinereţe veneram şi dispreţuiam fără a avea acea pricepere a nuanţei, care constituie cel mai mare cîştig al vieţii; mai tîrziu, pe bună dreptate, trebuie să ispăşim amarnic pentru că am asaltat astfel oameni şi lucruri cu «da»-urile şi «nu»-urile noastre. Totul e rînduit în aşa fel încît cel mai prost dintre gusturi, gustul pentru necondiţionat, este batjocorit şi abuzat cumplit, pînă ce omul învaţă să pună ceva pricepere în sentimentele lui şi ajunge să experimenteze artificialul, aşa cum fac adevăraţii artişti ai vieţii. Furia şi veneraţia specifice tinereţii par să nu-şi găsească liniştea pînă nu falsifică oameni şi lucruri de o asemenea manieră încît să se poată revărsa asupra lor. – Deja tinereţea în sine este ceva care falsifică şi înşeală. Mai tîrziu, cînd sufletul tînăr, chinuit de necontenite dezamăgiri, sfîrşeşte prin a se reîntoarce suspicios împotriva lui însuşi, continuînd să fie înfocat şi sălbatic chiar în bănuielile şi remuşcările lui – ah, cum se mai înfurie el, cu cîtă nerăbdare se sfîşie pe sine, cum se mai răzbună pentru prelungita lui autoamăgire, de parcă ar fi fost o orbire voită!” (Nietzsche).

■ E prea cabrat de inteligenţă pentru a se putea dărui întrutotul unei prietenii. Inteligenţa în sine, un factor egotic. Mai curînd mefient decît generos, neîngăduindu-şi a-şi părăsi perimetrul.

■ Atrăgea atenţia Goethe că un lucru faţă de care n-ai tragere de inimă îl săvîrşeşti nu o dată mai bine decît te aşteptai. Cunosc fenomenul. Care i-ar fi explicaţia? Intervine un factor voliţional, impulsul datoriei care nu mai apare în lucrul făcut de plăcere, consumat în actul împlinirii sale. Conştiinţa efectuării acestuia se pierde în voluptatea cu care se însoţeşte.

■ „Un miracol poate dura trei zile”, cu toate că e un semn al eternităţii. Cum aşa? Discreţia eternităţii...

■ În Cape Town (Africa de Sud), populaţia tînără alege să renunţe la dinţii din faţă pentru a se conforma tradiţiei. Mai exact, extracţia dinţilor este un fel de rit de trecere la care se supun adolescenţii, mai ales cei din familii sărace.

■ Rememorîndu-ţi tribulaţiile trecutului, se cuvine să-ţi dai seama că suferi nu pentru ce au reprezentat ele, ci pentru prezentul care le răsfrînge. Trecutul se purifică treptat prin sine însuşi.

■ Idealul aşa-zicînd atins, un surogat al celui intangibil.

■ „Un studiu mai puţin obişnuit a fost realizat de cercetătorii canadieni de la universitatea Toronto. Echipa coordonată de profesorul Sam Maglio a studiat comportamentul a 342 de voluntari din SUA, Canada, Europa, China, Japonia şi Coreea de Sud. Voluntarilor li s-a oferit o ceaşcă de cafea fictivă la prima oră a dimineţii. Ei au făcut teste de inteligenţă înainte, în timpul şi după ce au băut cafeaua. Surprinzător a fost faptul că cele mai bune rezultate la testele cognitive au fost realizate în momentul în care voluntarii au văzut ceaşca şi au simţit mirosul cafelei. Practic, creierul a avut reacţia de trezire anterior consumului propriu-zis de cafea. Maglio a subliniat că efectul de «energizant» matinal al cafelei este dat de o cantitate de 150 mg. de cofeină” (**Click**, 2019).

■ Nu doar frumosul e apt de fineţuri, ci şi urîtul. Nu doar puritatea are notele sale delicate, ci şi impuritatea. În viaţă ca şi în artă. Prejudecăţile însă ne împiedică adesea a le recunoaşte.

■ Stări naiv-fragile pe care te sfieşti a le nota, aidoma unor fluturi pe care nu te înduri a-i sacrifica, fixîndu-i în insectar.

■ Speculaţie, termen însemnînd iniţial observarea cerului şi a mişcării astrelor, cu ajutorul unei oglinzi, provine din latinescul *speculum* (oglindă).

■ Liana Cozea, la telefon, consideră drept „foarte aspră” aprecierea pe care o fac, în **Jurnal II,** fostului meu coleg de la redacţia revistei **Familia**, Dumitru Chirilă. Chirilă, îi răspund, a fost totuşi un om dotat, cu mult deasupra altor doi coechipieri din redacţia în cauză cu care e asociat îndeobşte, S. V. şi M. B. „Da, dar Chirilă a fost un învins”. Cred că nu există un termen mai potrivit pentru a-l caracteriza, îi spun în final.

■ Senzaţia de securitate pe care ţi-o oferă un ceas care merge cu cîteva minute înainte: o mică rezervă de timp cum o favoare din partea acestui factor tot mai avar cu vîrstnicii.

■ „Chiar a doua zi după prima mea lectură din **Aşa grăit-a Zarathustra,** îmi făcusem deja o idee asupra lui Nietzsche. (...) În trei zile l-am asimilat pe Nietzsche. Odată încheiat acest dejun sălbatic, nu mi-a mai rămas decît un singur oscior de ronţăit din personalitatea filosofului: mustăţile! Federico Garcia Lorca, fascinat de mustaţa lui Hitler, avea să proclame mai tîrziu că «mustaţa reprezintă constanta tragică a chipului bărbătesc». Or, eu, pînă şi prin mustăţi aveam să-l întrec pe Nietzsche! Ale mele nu vor fi aşa de deprimate, de catastrofice, aşa de copleşite de muzica wagneriană şi de ceţuri. Nu! Vor fi subţiri, imperialiste, ultra-raţionaliste şi vor ţinti către cer, ca misticismul vertical, ca sindicatele verticale spaniole” (Salvador Dali).

■ „Mai periculos decît realul pe care-l vezi, e realul pe care nu-l vezi” (proverb al băştinaşilor din Caraibe).

■ A. E.: „Vorba lui Alecsandri, «Românul e născut poet», oare să fie realistă? Mă îndoiesc. Oare cîţi practicanţi ai lirei care năzuiesc cu toţii la publicitate se află azi între concetăţenii noştri? Un milion, două, trei? Regretabil, prea puţini”.

■ A. E.: „Văd un titlu, în **România literară**, **Povestea Norei**. Eram convins că e vorba de Nora Iuga, dar de fapt se află în cauză **Nora** lui Ibsen. Aproape o uitasem pe cea din urmă. Cea dintîi nu e totuşi, cum să zic, inenarabilă?”.

■ „Este indicat oficial să manifeşti cea mai mare repulsie faţă de Occident. (...) Cînd auzi pomenindu-se numele vreunui scriitor, pictor sau muzician se cuvine să strîmbi din nas sarcastic şi să-ţi vină să scuipi, căci lupta împotriva cosmopolitismului este una din datoriile de bază ale cetăţeanului. Cosmopolitism înseamnă respect de cultura Occidentului (burgheză). Termenul care s-a născut la Moscova şi în istoria Rusiei nu reprezintă nimic nou. Încă acum 100 de ani istoricii ţarişti vorbeau cu repulsie de «Occidentul putred». Atunci în «putredul Occident» activau Marx şi Engels, care mai tîrziu au trebuit să fie importaţi, ca multe alte invenţii, tocmai din acest Occident” (Czeslaw Milosz).

■ Citesc un lung poem cu sensibilităţi solemne, cu asociaţii glaciale, cu fapte care se ritualizează în gestica poetică, adresîndu-se însă mai mult publicului decît fiinţei celui care l-a scris. Ca şi cum, aflîndu-te în preajma unei vechi biserici, ai privi pe un străin închinîndu-se ostentativ, urmărind cu coada ochiului dacă e admirat de trecători.

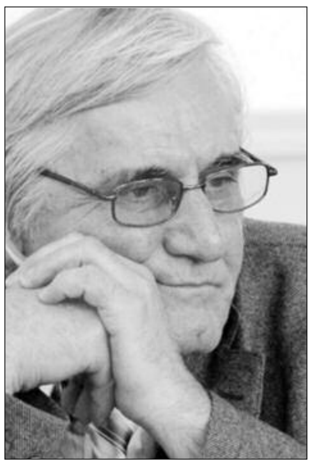
■ Prigonit de Celălalt, prigonit de sine însuşi.

■ Există lucruri „esenţiale” pe care le afli din primele tale lecturi şi pe care te reţii a le mai socoti ca atare, întrucît îţi par acum simple generalităţi, locuri comune, dar pe cei

(continuare în p. 23)

Neîmplinirile materiale dau dovadă adesea de modestie, cu timpul se retrag decent în subsolul conştiinţei. În schimb neîmplinirile afective devin nu o dată pretenţioase, despotice. Ţin a reprezenta ele fiinţa în faţa înaltelor instanţe ale spiritului.

Nicolae Oprea





Din arhiva personală

Cvasi-argument. *Pregătindu-mă să trec curând pragul spre „șaptezecism”, în această stare de alertă (pandemică), am încercat să pun ordine în corespondenţa voluminoasă, de pe vremea când eram străini de e-mail. Aşa am ajuns să aleg pentru rubrica mea, dintre zecile (ori sutele, adăugând pe ale optzeciştilor) de scrisori, câteva primite de la personalităţi literare care au trecut, între timp, în eternitate. Sunt critici literari, mai cu seamă, care mi-au marcat destinul, într-un moment sau altul al vieţii sinuoase, de aproape sau de departe. M-am orientat spre epistole cu caracter istorico-literar, care revelează şi trăsăturile definitorii ale scriitorilor corespondenţi.*

Sunt critici literari, mai cu seamă, care mi-au marcat destinul, într-un moment sau altul al vieţii sinuoase, de aproape sau de departe. M-am orientat spre epistole cu caracter istorico-literar, care revelează şi trăsăturile definitorii ale scriitorilor corespondenţi.

corespondență

Bonn, 9. VII.1993

Dragă Nic,

Am primit confirmarea sosirii textelor pentru „Calende”. (1) Mulțumesc pentru frumoasele gânduri. Succes la revistă! Sunt curios de pe acum s-o văd! Eu sper să fiu în septembrie la Cluj și să stau vreo 2 luni, poate o să țin și ceva lecții. Cu „Echinoxul” am discutat și la Cluj și am scris și de aici lui Jean, Marian (la Roma), cât și băieților din Tg. Mureș. Nu pot face mai mult de la distanță, dar și voi între voi trebuie să luați legătura! Îmi pare rău că nu-ți pot scrie nimic despre cartea ta. Am lăsat două sacoșe cu cărți acasă la Cluj să-mi fie trimise printr-un comisionar cu mașina și după o lună am primit doar una din sacoșe (plus una a soției) și nu cea unde era și cartea ta pe care, deci, încă nu am citit-o și o mai aștept. Venind cu avionul nu puteam căra atâtea bagaje (mai ales cărți grele), atât eu cât și soția nu avem voie să mai cărăm poveri. Dar sper să-mi vină și restul bagajului. Îți voi mai scrie! Încă o dată multe mulțumiri și salutări amicale tuturor! Ție, o caldă strângere de mână.

Mircea Zaciu

Bonn, 4.IX.1993

Dragă Nic,

Azi am primit „Calende” și am rămas mișcat de performanța revistei în a mă sărbători. Mulțumesc cu multă emoție pentru gestul și gândul tuturor! Ocazional, te rog să transmiți mulțumiri și celorlalți semnatari, în primul rând lui Gheorghe Grigurcu, a cărui adresă n-o am decât în biroul meu clujean, pentru gândurile și comentariile lor. Singura întristare a fost să revăd (în chenar) aiurelile dlui Paul Miron, aș fi preferat să alegeți un alt adversar, fie el cât de dur, dar ceva mai puțin canalie. Sper să ne revedem la Cluj, unde Ion Pop, care se întoarce săptămâna viitoare definitiv, se va ocupa, mi-a promis, de aniversarea „Echinoxului”. Eu am fost tot bolnav în ultimele luni și nici acum nu-s bine, totuși trag nădejde să revin în toamna aceasta acasă! Încă o dată, emoționate îmbrățișări,

Mircea Zaciu

Dumin. 22 Ian. 80

Dragă domnule Oprea,

Înainte de a primi scrisoarea dtale (prima dintre cele două), eu știricisem de cele ce-ai pus la cale în *Familia* și citisem excelentul articol, printre cele mai bune cu sujet regmanian declanșate de modestul prilej. Îți mulțumesc mult și-ți rămân îndatorat. (2)

Și fiindcă am evocat un căpețel de biografie, cată să-ți spun (Turnu Severin e așa departe!) că s-au mai petrecut și altele în acest răstimp, de când nu ți-am scris. La 1 dec. am ieșit la pensie (de! 60 de ani!), iar locul de la V.R. l-am lăsat Ilenei Mălăncioiu /.../Ultima dtale misivă trimisă pe numele meu la redacție mi-a parvenit și am și predat-o noului Colectiv, de la care vei primi lumini în ceea ce te interesează. Nr. 11 și 12 n-au apărut, dar sînt pe punctul de a apare aproape deodată.

Între timp am fost bolnav, internat în clinică la Cluj, și nu de-o boală prea liniștitoare. Acum sînt mai bine, dar urmez un tratament ce va dura încă mult. Când vii prin București caută-mă acasă (12.58.28.), nu prea ies, cu excepția orelor de plimbare. Am ținut să-ți răspund înaintea birocrației de redacție care va funcționa mai lent.

Dar mai ales am vrut să-ți spun că nu mi-au scăpat spusele așa de bine articulate și de just intuite despre mine, cuprinse în articolul dtale. Pentru care încă o dată îți mulțumesc.

Al dtale ca totdeauna

Cornel Regman

P.S. Se-nțelege, colaborarea mea la V.R. n-a încetat, dar ritmul s-a cam dezechilibrat. Dac-ai nevoie de ceva cuvinte pe lângă redacție, apelează la mine... pe adresa de acasă. Și – la mulți ani – 1980!

Műnchen, 15 martie 991

Dragă Nicolae Oprea,

Îți mulțumesc pentru exemplarul din *Calende*, o revistă excelentă, astfel că mă încântă invitația de a mă număra printre colaboratori. Îți trimit așadar răspunsurile la micro-interviu și deasemeni, din *Istoria literaturii române*, textele despre *Mircea Eliade* și *Eugen Ionescu*. (3) Aș dori ca aceste texte să apară împreună, în același număr: ele fac parte din capitolul intitulat *Naționalismul – Existențialiștii*. Trebuie însă publicate urgent, căci *Istoria* va apare în vară (după cum îmi comunică editura).

Cu cele mai prietenești urări de succes

I. Negoițescu

Cluj, 15 sept. 94

Stimate domnule Oprea,

Vă mulțumesc pentru expedierea *Calende*-lor (4 exemplare), publicarea interviului și recenzia la *Evadări*. (4) Citindu-vă, cât se poate de „impersonal”, îmi dau seama că dv. ați făcut mari eforturi de adaptare și înțelegere ale unui spirit, mentalități și stil de a lucra. Poate chiar un mic „șoc”. Ele nu au nimic comun cu obiectivele „vieții literare” actuale formate sub Ceaușescu. Sunt un fel de „fosilă vie” plină încă de vitalitate, incomodă pentru mulți. Rețin și remarcabila dv. suplețe intelectuală de a vă apropia de realități pentru dv. încă incontestabil străine, necunoscute. „Criza” de timp, o adevărată obsesie, se explică prin scurtimea vizitelor și riscul permanent de a nu mai „pleca”. Interviul cred că v-a introdus cu atât mai mult într-un nou text și context, gestul dv. de a-l publica având și o certă valoare culturală și documentară. Astfel de confesiuni înlesnesc și dialogul dintre generații, care – de fapt – în mod regretabil încă nu există. Dovedește, din partea dv., independență și spirit de inițiativă. Reviste zise „centrale” nu l-au avut. Și cum l-ar avea când ele sunt conduse de critici, cu meritul lor, dar care nu au nici astfel de preocupări și nici, să spunem, astfel de competențe?

În același număr, Gheorghe Grigurcu, polemist înnăscut, face și unele afirmații *aigre-doux* despre modesta mea persoană. Povestea cu „locuința elegantă” este de-a dreptul amuzantă. I-am răspuns în mod direct printr-o scrisoare autobiografică, riguros impersonală și bine documentată. Fiecare autor are traiectoria sa insistituibilă și irepetabilă, Dacă vă interesează (sub raport strict „istorico-literar” și fără nici o intenție de publicare și „polemică publică”), vă pot pune la dispoziție, pentru edificarea dv., o copie, fiind vorba și de un articol apărut în revista dv. În ansamblu, interviul și recenzia dv. sunt expresia unui fenomen nou printre publicațiile de provincie de acest tip, care – în mod salutar – nu mai vor să fie numai „provinciale”.

Multe urări de succes în continuare. Cordial, al dv.,

Adrian Marino

20 X 1973

Domnule Oprea,

Un prieten care adună pentru mine ceea ce câteodată se scrie prin presă mi-a adus mai zilele trecute recenzia dvs. din „Tribuna”. (5) Cum cartea apăruse la Cluj, iar orașul literar al Clujului tăcuse despre ea atîta vreme, zăbava dvs. de acum a fost ca o „frunză” în plus: de mirare. Vă mulțumesc.

Ion Caraion

Paris, 30 mai 1993

Vă mulțumesc pentru „provinciile imaginare” pe care le vom citi cu mult interes. Să vă mai mulțumim și pentru „Calende”? E un risc tautologic. **(6)**

Cu prietenie,

Monica și Virgil Ierunca

P. S. V-am rămâne îndatorați dacă ați putea trimite ultimul număr (pentru noi „festiv”) unui coleg al meu de adolescență, Doctorul Pompiliu Brănaru, Strada Horia, Cloșca și Crișan nr. 20, Pitești.

Cu calde mulțumiri

V.I.

Rezervația naturală de îngeri – Dolhasca

6-XI-973

Dragă domnule Nicop,

Indiscreția e într-adevăr flagrantă! Meriți să fii bătut în suflet cu maiul. Pe de altă parte, însă, cele două fragmente sunt singurul lucru pe care „l-am publicat” de vreo 4-5 luni încoace. Ras, tuns și destrămat de direcția presei în două săptămânale, ținut cu cartea de vreo 6 luni la aceeași dulce instituție, iată-mă bucuros, sincer bucuros că măcar așa mai apar și eu!! Îți trimit cu dragă inimă de porumbel două poezioare scrise cu veacuri în urmă. Desigur că vei găsi „Cântecul naiv” prea sexy! Te înșeli, e cel mai pur borcan cu căpșune pe care aș dori să-l vărs în viața unei eleve repetente și virgine!

Te rog f. mult, scrie-mi. Poate mai punem la cale niște apariții senzaționale.

Cu grație și purpură,

Îngerul Emil Brumaru

P.S. Te felicit pentru riscul de-a scrie despre niște poeți cam piu-piu!! (7)

P.P.S.

Dragă domnule Nicop,
Toată lumea are-un op
Numai eu n-am opul meu
Fiind placat de Dumnezeu!

Notele destinatarului:

1) Mircea Zaciu (1928-2000), profesorul și susținătorul echinoxiștilor, se referă la numărul tematic din *Calende* (7-8/1993) consacrat vieții și operei sale. Insistă în continuare (vezi și scrisoarea următoare) pentru aniversarea *Echinoxului* – la 25 de ani.

2) Cornel Regman (1919-1999), criticul care m-a promovat la cronica literară din *Viața Românească*, pornind de la articolul meu *Exigența criticului* apărut în *Familia* (nr. 12/1979), mă anunță despre ieșirea la pensie de la revistă.

3) Răspunzând insistenței mele, I. Negoițescu (1921-1993) acceptă să colaboreze la revista pe care o conduceam cu fragmente din *Istoria literaturii române* și răspunde la rubrica „Convorbiri ultrascurte”, din *Calende* nr. 3/1991.

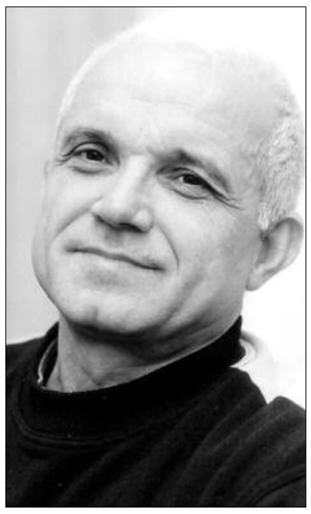
4) A fost primul număr tematic dintr-o revistă de provincie dedicat teoreticianului Adrian Marino (1921-2005), în *Calende* (6-7/1994), unde a acceptat să-mi acorde un interviu, referindu-se și la comentariul meu despre jurnalul de călătorie *Evadări în lumea liberă*.

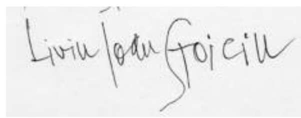
5) Caz rar întâlnit printre scriitori (mai ales azi), poetul Ion Caraion (1923-1986), care va evada peste câțiva ani din țara comunistă, îmi mulțumește pentru cronica la volumul *Frunzele în Galaad*, publicată în *Tribuna*, nr. 41/ 1973.

6) Nr. 4/1993 din *Calende* a fost consacrat criticilor de la „Europa Liberă” Monica Lovinescu (1923-2008) și Virgil Ierunca (1920-2006), alcătuit de regretatul Al Th. Ionescu și subsemnatul..

7) Corespondența cu Emil Brumaru (1939-2019) este intensă în anii 1973-1974, după plecarea lui Ion Pop la Sorbona, când devin intermediarul poetului (vânat de cenzura comunistă) în legătură cu *Echinoxul*. Epistolele lui sunt spumoase și încântătoare grafic. Aici se referă la publicarea unor fragmente din corespondență la rubrica „Vestiar” și la eseul meu *Manierism în poezia actuală* din *Echinox*, nr. 3/1973. Divinul din strofa epigramatică inedită este cenzorul șef de-atunci, D.P. zis Dumnezeu.

Liviu Ioan Stoiciu





De la cenzură la autocenzură și invers

Revista *Luceafărul de dimineață* are o anchetă intitulată „30 de ani fără cenzură". Aș putea să dau de gol o incredibilă „coincidență" legată de cenzura de azi, vechi nărav scriitoricesc. Mă abțin.

Fără cenzură? Să vedem, la zi, în vremea lui Covid19. S-a ajuns să se cenzureze (și să se închidă platforme online) fiindcă sunt opinii care au dezavuat militarizarea României, conducerea în stil polițienesc. Opiniilor neconvenabile li se spune în continuare că sunt „știri false". Până și Avocatul Poporului (care are rolul lui oficial să apere din oficiu *libertățile omului*, teoretic, inclusiv libertatea de opinie) s-a sesizat, în sfârșit, la sfârșitul lunii aprilie 2020: *Avocatul Poporului... solicită Grupului de Comunicare Strategică lămuriri privind monitorizarea și analiza* știrilor false, *dorind să afle care este procedura de sesizare și cea prin care este monitorizată apariția* știrilor false *în contextul pandemiei de coronavirus, care este cadrul legal ce detaliază aceste situații, dar și din ce perspectivă sunt analizate știrile în legătură cu care există suspiciuni... „Prezenta solicitare are în vedere opinia exprimată în mod constant de Avocatul Poporului, în sensul că nu se poate vorbi despre libertatea de exprimare fără existența libertății de opinie, deoarece aceasta permite oricăror persoane fizice să participe la viața politică, socială, culturală, manifestându-și public opiniile, gândurile, credințele. Cu alte cuvinte, orice formă de cenzurare a acestora ar putea conduce la o ingerință gravă asupra drepturilor și libertăților fundamentale"*. Vorbim, clar, de cenzură (chipurile, „de război", că de la nivel guvernamental s-a făcut caz de „pandemia noului coronavirus" ca despre un război). În acest sens, în 22 mai în *România literară*, directorul revistei și președintele Uniunii Scriitorilor (mare critic literar, căruia literatura română îi rămâne îndatorată) scria: „Eu sunt de părere că libertatea de exprimare care ține de expresia artistică, literară îndeosebi, este singura absolută". Perfect! Dar... mai departe pune și domnia sa sub semnul întrebării „libertatea de opinie" a celor care nu sunt... artiști, „scriitori îndeosebi" (citez): *Libertatea de opinie, de obicei politică, implică responsabilitate și anumite limitări. În epoca internetului, acest lucru e cu atât mai demn de luat în seamă. Ne mirăm că s-a umplut spațiul virtual de* fake news. *Cum să nu se umple, dacă se permite oricărui neavenit, și, încă, sub protecția anonimatului, să-și dea cu părerea despre tot și despre toate? Nu mă acuzați de cenzură! Am scris sub regim de cenzură timp de aproape treizeci de ani. Vă rog să mă credeți că știu despre ce vorbesc. Așa că spun: nu cenzura e problema, ci autocenzura. Mai exact, dispariția oricărei forme de autocontrol în dezbaterea publică. Este incalificabil să te ascunzi în spatele unei măști ca să exprimi o opinie.* E... tare complicat, nu? Subiect regretabil politizat. Libertatea de opinie (și de exprimare) nu e valabilă, de fapt (și de drept?) în realitatea de zi cu zi, ci numai în lumea ireală, ficțională, nu pentru... „vorba lui Cristian Tudor Popescu: *inteligenți asimptomatici*. Care, adică, nu prezintă simptome de inteligență" (din același citat)! Chiar așa?

Am început abrupt, să se vadă unde am ajuns după 30 de ani... fără cenzură. Clamăm „fără cenzură", dar impunem autocenzura, *care trebuie să se cenzureze.* Greu de crezut că înainte de anul 1990 nu era la fel; în vremea „socialismului multilateral dezvoltat" autocenzura în primul rând era funcțională la turație maximă – și nu numai la scriitori, ci și la critici! Probabil atunci când regimul Ceaușescu a anunțat că s-a desființa cenzura, se baza pe faptul că autocenzura personală și publică va ține loc de cenzură (în jurul autocenzurii s-a dezvoltat, astfel, o întreagă ideologie totalitară). Sigur, exagerez intenționat, cenzura „desființată" a afectat uneori grav calitatea operei publicate. Fiind clar că se aplica peste autocenzura personală, tacit, cenzura... publică. Îmi vine în minte acum Gabriel Liiceanu, care îi explica unui traducător italian al lui Constantin Noica, semnificativ, cum stăteau lucrurile cu cenzura: *Orice volum intrat în portofoliul unei edituri, după ce era citit cu un ochi vigilent-ideologic de unul dintre redactori, pleca la cenzură însoțit de două referate externe ale unor profesioniști din domeniu: universitari, cercetători în institute ale Academiei etc. Aceștia erau, cum spuneam, precauți cu felul în care își făceau referatele, pentru că purtau o parte de răspundere pentru apariția cărții, în speță pentru un eventual scandal ideologic care s-ar fi iscat după apariția ei. Desigur, cuvântul decisiv îl avea nu referentul de specialitate, ci cenzorul de la Consiliul Culturii. Fără apostila lui, cartea nu putea intra în tipar. Însă referentul editurii nu era și cel care făcea expertiza cerută de Securitate. Aceasta avea referenții ei, pe care și-i recruta dintre „informatori" sau „colaboratori", numiți popular „turnători". Ei erau mult mai severi decât referenții editurilor...* Nu știu dacă toți autorii au trecut prin acest mecanism strict, la unii cenzura o lăsa mai moale, trecând cu vederea ceea ce nici autocenzura n-a putut să oprească. Deoarece erau și cenzori „artiști", cu... autocenzură.

Azi e bine, ce scrii, aia publici, de vină (dacă e o carte proastă) e numai autocenzura, ea te dă de gol.

8 iunie 2020. BV

C. Voinescu



Like Gramatica

DIN VORBĂ-N VORBĂ

SUGIUC

Atârnau... vreo două hălci de pastramă încrețită de sare, cinci-șase cârnați turtiți și tari ca ghiudenul – scrie Camil Petrescu, pomenind două produse alimentare cu veche circulație culinară în Balcani și în Orientul Mijlociu. ***Ghiudenul***, pentru care DOOM2 îngăduie și forma ***ghiudem***, ambele cu pluralul în *-uri*, vine din turcescul *göden*, dar i se mai spune și ***sugiuc***, în toate țările balcanice, cu mici particularități fonetice: bulgară – *sudzhuk*, albaneză – *suxhuk*, sârbă/croată/bosniacă – *sudžuk*, transliterat *sudjuk*, greacă – *soutzouki*, ba chiar și în germană – *Sudschuk*, el fiind, pretutindeni, un cârnat condimentat, presat și uscat, preparat din carne de vacă, de oaie sau de capră, întâlnit și în scrierile lui Nicolae Filimon: *Să-i cumpere icre, licurini (chefal afumat* n.n.*) și ghiudenuri*. Tot ***sugiuc*** se numesc și cofeturile orientale, pe bază de nuci învelite în pastă de zahăr cu must, având formă de cârnat și etimon, desigur, turcesc: *sucuk*. Cât privește ***pastrama***, la etimologie vin neogrecescul *pastramás* și, cine altcineva decât turcescul *pastirma*. Zice Galaction: *Un berbec întreg, făcut pastramă, a început să sfârâie pe jăratic.*

TRACTIR

Reverie levantină la Mateiu, în capitolul *Cele trei hagialâcuri* din *Craii de Curtea-Veche*: *O grecoaică ne zâmbea dintr-un pridvor perdeluit de iasomie, ne tocmeam cu negutători armeni și jidovi prin bazare, beam cu marinarii vin dulce prin tractire afumate unde jucau femei din buric.* Și atmosferă bucureșteană pestriță, câteva pagini mai încolo: *... la birtul franțuzesc unde domnului Pantazi i se păstra cu sfințenie masa, în colțul cel mai adăpostit, era, la ceasul cinei, zarvă mare.* Două vorbe, dintr-atâtea altelea, ***tractir*** și ***birt***, întregesc decorul matein bântuit de crai, cu tâlcul lor tocit de vreme, de restaurant mic, periferic, locandă. La prima vedere, ***tractirul*** are obârșii rusești (*traktir*), intrând și într-o expresie arhaică *a sta la tractir*, iar birtul – origini sârbești (*birt*). La o privire mai iscoditoare însă, ambii termeni au ajuns în rusă și sârbă din germană: *Wirthaus* (birt) și *traktieren* (a trata), după cum ne încredințează Scriban. Zice Mihail Sebastian: *La birt ai rămas dator 500 de lei încă de pe luna trecută.*

GREABĂN

După vechiul slav *grebeni*, cu noima de pieptene, românii i-au zis ***greabăn*** părții mai ridicate dintre gât și spinare, a cabalinelor și bovinelor, acesta devenind, cu timpul, standardul taliei și pentru alte patrupede, câini, de pildă (înălțimea la greabăn). Scrie Geo Bogza: *A pus apoi degetul într-un loc pe greabănul gâtului și s-a văzut urma schijei de obuz*, dar și Zaharia Stancu, măsurând înălțimea grâului în solul fertil al unei lunci: *Pământ gras, în luncă. Grâul până la greabănul calului.* Ispirescu, citat de Șăineanu în *Dicționarul* său, alege regionalismul *gârbiță*, explicat de lingvist din vechiul românesc ***gârbă*** (slavonul *gŭrbŭ* – spinare) : *...îi dete după ceafă câțiva pumni de-i mută gârbița* (cocoașa n.n.). Mutându-i tâlcul spre figurativ, zice Vlahuță în *România pitorească: De aici încep să se ridice grebenii munților ce-ncununează partea dinspre miazănoapte a Râmnicului-Sărat.*

CU ROGOJINA-N CAP ȘI JALBA-N PROȚAP

Titu Herdelea îi atrage atenția lui Ion, la despărțire: *Ia seama, Ioane, să nu dai cu oiștea în gard!*. Ion, personajul central din romanul lui Rebreanu, îi ia locul, de astă-dată, lui Ieremia din faimoasa expresie populară, al cărui nume este atestat de o veche sărbătoare creștină de pe vremea când în biserica românească se boscorodea în slavonă: *Ieremiinŭ dĭnĭ*, ziua (prorocului) Ieremia, suprapusă, cred specialiștii, peste *Eurymene-Dan*, o altă sărbătoare, dar geto-dacă, de unde ar veni și *Arminden*. ***Carul*** e latinesc (carrus), dar ***óiștea*** e bulgărească (*oište*), cu sens de proțap, deosebindu-se de ***oìștea*** (v. accentul!), formată prin sufixare cu *-iște*, de la oaie, spre a desemna locul unde pasc oile. Și ***proțapul***, și ***jalba***, înfiptă în vârful acestuia spre a fi văzută mai bine de domnitor, și ***rogojina*** aprinsă în cap, sunt slave (bulgărești) - *procěpŭ, procep – žalĭba, žalba – rogožina.* Zice Scriban în *Dicționarul* său, de la 1939: *Cu rogojina'n cap și cu jalba'n proțap.*

MITOCAN

Un exemplu frecvent folosit de lingviști pentru a demonstra degradarea sensului unor cuvinte este ***mitocan***, derivat din ***metoc***, ***mitoc*** sau ***metoh***, cu etimon grecesc *metohi*, venit la noi prin filieră slavă: *metohŭ*. Cu sensul propriu de mănăstire mică, subordonată administrativ unei mănăstiri mai mari, proprietate imobiliară a unei mănăstiri, ***metoc*** e întâlnit în scrierile lui Damian Stănoiu: *Porni Artemie apostolește pe drumul Bucureștilor. Când ajunse la metoc, găsi pe Averchie vânzând borș.* ***Mitocanul*** purta, prin urmare, noima de călugăr, locuitor harnic și respectabil al unui ***mitoc***. Așezarea cuvântului lângă termeni înrudiți fonetic, precum *bădăran, golan, mârlan, țopârlan* a dus la degradarea sa semantică până la sinonimie cu aceștia, așa cum, cu tâlc peiorativ, îl găsim la Caragiale: *Să trăiesc eu cu un mitocan! Nu era de mine; eu sunt o persoană delicată.*

litere

Ion Vintilă Fintiș



Am schimbat toamna și vara
Pe un câmp de iarbă deasă
Unde moartea-i mai frumoasă
Iar frunza din plop mireasă

POEME NEDUMERITE

31

Într-o zi pe la amiază
Am văzut lumina trează
O lumină oarecare
Ivită dintr-o cărare
Când treceai albă frumoasă
Cum o pasăre măiastră
Și cărarea se făcea
Sprânceana de la o stea
Care nu mai era

32

Hai să ne întâlnim la o răscruce
Cu Greuceanu și cu fratele său
Tu ascunde luna într-o privire
Pentru ca să n-o fure alt zmeu
Cu soarele nu știu ce vom face
Nici el nu știe ce va face cu noi
A început pădurea să se dezbrace
Și să plângă cu ploi

33

Mi-am retezat privirea
Cu tinerețea unui un cerb
Care tocmai se prăbușea
În prăpastia
Unui verb
Ori în grădina cu aștrii necunoscuți
Și foarte muți

34

Omenii s-au ascuns într-o pasăre
Care tocmai din Troia zburase
Când cetatea mai era încă verde
Și Elena îmbrăcată tot în mătase
Calul troian era trist ca și cum
Ieșit din valuri nu avea nechezat
Doar o tristețe pentru Elena
Cea cu sânul Olimp retezat
Așa și noi fără de noi plângând
Nu în pasăre locuim ci în gând

35

Nu am fost niciodată stea căzătoare
Pentru că nu m-am născut din lumină
Mama s-a ivit cum Venus din mare
Eu am devenit atunci tăcere deplină
Acum vagabond prin marile orașe
Car în mine imperii de cuvinte
Vi le dăruiesc pe toate zidite-n poeme
Pentru un pumn de morminte
Luați aminte

36

M-am întors aseară din cruciadă
Pe umeri cu o cetate imaginară
Pe care am să scriu o baladă
Despre lumea cea de odinioară
Am privit apoi în ochiul de ape
M-am mirat cât sunt de bătrân
Nu mai era nimeni decât un cal
Alergând prin secunde nebun
O umbră când albă când neagră
S-a ivit deodată de pe un deal
Pe unde ai umblat tinere Domn
Și m-a răpit călare pe un alt cal

37

Am schimbat toamna și vara
Pe un câmp de iarbă deasă
Unde moartea-i mai frumoasă
Iar frunza din plop mireasă

38

Luminează-mă cu lumina ta
Arată-mi calea către împărăție
A început Duhul Sfânt să ningă
Slavă ție
Stau mirat la fereastra iubirii
Am murit și apoi am înviat
Lângă slava ta aurită
De Împărat

39

Mă trezisem din somn fericit
La ferestră era Sfântul Ioan
Botezătorul nu Evanghelistul
Pod de lumină peste Iordan

40

Mi-a bătut în fereastră Isus Cristos
Azi noapte când abia m-am întors
Cu braț de cuvinte în loc de coroana
În care el îmi zugrăvise icoana
El se uita la mine eu mă uitam la El
Tu ești Domne îl întrebai înfricoșat
Eu sunt copilul tău însingurat prin
Lume ca și tine rebel și tot mirat
Hai să cinăm mai am un strop de pâine
Apoi vom mai vedea ce va fi mâine

41

Artur
Cavalerul mesei rotunde
Om nefericit și singur
Se uita noaptea
În oglinda timpului
Om nefericit și singur
Plutea peste cetăților geților
Cum lupii urlând la luna
Din lumina săgeților
Eu citeam Hiperboreea
Lui Nichita Sănescu
Eram foarte trist
Om nefericit și singur
Cum și Artur

42

Pe valea Dâmbului călătorea poetul Nicolae Stanciu
Povestea tuturor că tocmai a înflorit un mort în fereastră
N-avea ștergare nici pâine
A rostogolit cuvinte pe masă
Și-a început să plângă lângă o pasăre măiastră
Nu știu dacă ploua
Poate vreo ninsoare rostogolea
Cerbi și cerboaice peste inima sa
De de catifea
I-am făcut semn cu o coroană albă de spini
Ilalah Ilalin

43

M-am întilnit cu Boherebista
Călătoream atunci ținuruturi
Vikinge
Am îngeuncheat și am plânas
Mureau caii în nevăzute chinge
Apoi m-am tot îndepărtat din
Muntele care tot creștea uriaș
Iar peste noi veșnic trecea
Aacelași vâslaș

44

S-a prăbușit un fulger dincolo de dealul mirat
Înger păzitor care plângându-ne s-a dezaripat
A dispărut și s-a făcut un fel de secundă
Zidindu-se în alt timp ori într-o altă undă
Din care ne-am întrupat

44

Pietrele sunt semințele
Trupurilor din piramide
Ele vor crește atunci
Noi tăcând ne vom divide
Printr-un parc într-o gară
Ioan scărarul ne va face semn
Fără timp și fără nicio scară
Doar cu un munte de lemn
Să ne-șezăm și să cântăm
S-a făcut noapte și poate zi
S-au retras apele peste orașe
Viață gri

45

A fost odată ca niciodată
Când pământul era roată
Eu eram un Făt Frumos
Prințul frunzelor de jos
Când copacul se ivea
Tocmai din inima ta
Iar tu ce făceai atunci
Printre marile porunci
Nășteai prunci

46

Un izvor izvorând din alt izvor
Din țâța Anei lui Manole zidită
Într-o piatră într-un fir de iarbă
Sau din monastirea abia ivită
Eu sunt Negru vodă cel călărind
Printr-o nedumerire până la Ind
Voi porunci încă o nouă zidire
Aproape de poemul care murind
Se va naște din uitările noastre
Foarte târzii cu mult mai albastre

47

La Londra m-am întâlnit cu Tamisa
Avea ochii împodobiți cu prințese
Abia mă întorsesem din cruciadele
Nisipului plângând oștile perse
Încă mai aveam coif și spadă și scut
Rana privirii ei prea mult m-a durut
Creșteau peste poduri statuile de lut
Cum în secunde clipe demaidemult
Niciodată nu am visat un asemenea vis
Poate doar când era copil Adamul Isis

48

Cel mai mult l-am iubit pe Daniel Turcea
Pe Mircea Ciobanu pe Alexandru Grigore
Mari seniori în uriașul palat al poeziei
Trecut-au ani și nevăzutele tragice ore
La Marginea Împărăției se află Epifania
Nu mai știm nimic dinspre ei au crescut
Nevăzute tristele păduri de tei

Lerui Ler

49

Călătoresc Siberiada în Baikal
Va fi un festival imaginar
Tu vei patina pe patine de lemn
Eu pe imaginația unui semn
Care plânge în cartierele de frig
Eu stau acolo și nu te mai strig
Sunt foarte singur și mă petrec
În cerc

50

Noaptea în do minor s-a terminat
Pianul nu mai are aripi de zăpadă
Nu mai sunt nici poeme de lavandă
Și nici statui prin parc de diamant
Doar dirijorii au uitat să plece
În cerurile nevăzute și concrete
Mai caută o coapsă leopardă
Pictată de un înger pe perete
Doamnelor și domnilor
Citiți-mi cartea
Priviți în urmă
Cum zâmbește moartea

Gellu DORIAN



Din "Sonetele unui înger bolnav"

51.

Singurătatea e-o femeie rea,
străjuită de un înger slut,
cînd s-aşază-n tine ca-ntr-un lut
şi înţeleneşte pînă vrea

îngerul să nu mai stea căzut
peste gura ta de peruzea
şi cu el în ceruri să te ia
în mormîntul lui de la-nceput –

dacă n-o alungi la timp,
îţi va fi mai greu, desigur,
să o dai pe altceva în schimb,

pe o floare de cais sau nimb,
cînd nu vei putea să mai fii singur
într-o viaţă veşnică-ntr-un limb.



52.

Doamne, te-am rugat să mă aduni
de pe drumuri într-o casă-anume,
ruga mea şi-acuma face spume
ca la gura unor trişti nebuni

sîngerînd pe fruntea mea – şi spune
dacă mă auzi sau o auzi
pe femeia mea plîngînd în tine
cum de întristare plînge-n mine

sufletul ei, cîntec pentru surzi
sau blestem în care mă mai ţine
îngripat în ochi de cer, şi uzi.

las-o să-şi înece ochii ei confuzi
în îndepărtarea sîngelui din vine,
în privirea altor ochi mai cruzi.

53.

Să se facă linişte de-acum,
sîngele îşi spune azi pe nume
dintr-o inimă într-alta să se-adune
de pe două drumuri într-un singur drum,

facă-se lumină într-un loc anume,
şi din lumînare să rămînă scrum
din care să-nvie dragostea precum
fluviul ăsta nesfîrşit de lume,

că de astăzi, sigur, îşi vor face loc
în pocaluri vinul şi iubirea,
daţi-vă la nepăsare foc

şi să-nveselească iute, cu noroc,
dragostea, iubirea, fericirea
într-al întîmplării bun soroc.

54.

În genunchi, încă o dată, singur,
la icoane zugrăvite-n schituri,
mă aşez în rugăciune ca în mituri,
şi că mă auzi, nu mai sunt sigur

chiar de strig, mă simt bătut în nituri.
ca hoinarii-n gardul lui Igur
îngropat ca frunza verde-n mugur
şi uitat la uşa ta sub clituri –

aşa sunt cînd vii în vis să-mi ceri
încă-o zi de aşteptare, lungă,
şapte ani bătuţi, nebuni, pe dungă,

de parcă de-acasă ai plecat doar ieri,
încît mîine voi afla din rugă
c-ai fost vînt, furtună, fără adieri.

55.

Toată noaptea a fost trasă
la rindea de ochi perverşi, şi goi,
ne-am lăsat să fim priviţi apoi
călărind pe cai frumoşi, de rasă,

pe un hipodrom ca iarna, amîndoi,
înveliţi în umbre, ca în rasă
trişti călugări alungaţi de-acasă,
alergam ca îngerii prin ploi,

şi-o să-ţi fie teamă cînd, în zori,
vei ieşi din ochii lor pîrîtă,
lumii dată goală, dezvelită,

ca un prunc din albia cu flori,
aruncat în viaţa asta amărîtă,
plină parcă numai de erori.

56.

La un pas de mine se petrec
toate întîmplările din lume,
cum în apa mării se fac spume
vorbele în care mă înec

nu la mal, ci în adînc anume
nechezatul cailor ce trec
pe spinarea norilor, edec
tras din cer, eretice cutume.

Nu pot sta prea mult în acest loc,
plec în altă viaţă, să adun
tot ce am tăcut aici, să spun

la urechi în care să dau foc
vorbelor, fitil aprins de tun,
ca în lumea celor fără de noroc.

57.

Ne-am jucat mereu de cînd ne ştim
de-a iubirea ca doi pui de cuc
într-un cuib de mierlă cînd se duc
să arunce-n cer tot ce-auzim

din alt cer amar prin frunzele de nuc
la o margine de sat, în ţintirim
unde nu-i durere, unde nu-i suspin
ci doar fericirea pe care-o apuc

de o aripă de înger ce adie
pe sub cerul adunat în ochi
ca noroaiele de vară-n gropi

sau ca versul într-o poezie
spusă-n taină de un stol de popi
într-o nesfîrşită şi pe veci pustie.

58.

Să nu spună nimeni c-a ştiut
din ce loc anume vine singur
cel ce stă în tine şi e sigur
că va coborî cum a suit,

nimeni să nu creadă că mă gudur
lîngă cel ce crede c-a durut
naşterea din mama cea de lut
şi de care ca un laş mă scutur.

Nu e nimeni să se ştie ce a fost
înainte de a fi fost să fie
carne vorbitoare, carne vie

şi lăsat pe lume fără rost,
chiar de nu s-a spus şi nu se scrie
cît a preţuit şi cît e pus în cost.

59.

De azi n-o să mai las să se-ntrevadă
în viaţa mea vreo altă viaţă care
să mă alunge-n altă viaţă care
nu vrea să-mi fie iarăşi de bravadă.

Mă las în grija altei vieţi mai mare
aşa cum se întîmplă deseori să cadă
din cer tot verdele dintr-o livadă
care nu face decît fructe-amare.

Nu voi gusta decît din pîrguite poame
ascunse sub o ie de mătasă,
ţesută la războaie într-o casă,

numai atunci cînd voi muri de foame,
muşcînd din ele să ştiu că mă lasă
să mor şi să înviu, o, Doamne !

60.

Ne jucăm, iubito, ne jucăm,
ne jucăm de-a viaţa şi de-a moartea
sub un cer deschis precum e cartea
în care de noi nimic n-aflăm.

Joaca asta-şi cere şi ea partea
pe care şi-o ia cînd adăstăm
după ce-n hîrjoană nu mai stăm
şi fugim de noi, de toate astea



ce se fac şi se desfac în lume
de cînd lumea este pe pămînt
cum sunt toate vînare de vînt

şi cum gura lumii asta spune
şi o credem numai pe cuvînt,
joaca-n joacă iar să ne adune.

(*Botoşani, 2000-2007*)

La un pas de mine se petrec toate întîmplările din lume, cum în apa mării se fac spume vorbele în care mă înec

nu la mal, ci în adînc anume nechezatul cailor ce trec pe spinarea norilor, edec tras din cer, eretice cutume.

poesis

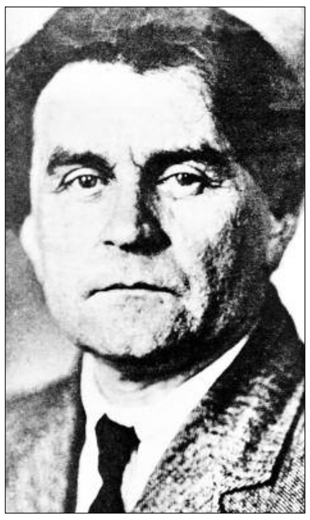
Din poezia lumii

Kazimir MALEVICI (1878–1935)

În traducerea lui LEO BUTNARU

Pictor, grafician, pedagog, teoretician, filosof, poet. Fondatorul unui gen de artă abstractă – suprematismul („Pătratul negru", 1915).

Se naşte la Kiev în familia unor originari din Polonia. Termină cinci clase gimnaziale, între 1895-96 studiază la şcoala de desen. În 1905, se stabileşte la Moscova, studiază pictura, se manifestă ca neoimpresionist. Participă la expoziţiile novatorilor – „Valetul de tobă" (1910-1911), „Coada asinului" (1912). Se împrieteneşte cu poeţii A. Krucionîh şi V. Hlebnikov. Elaborează concepţia grafică a multor cărţi ale futuriştilor. În martie-iunie 1918, colaborează la ziarul „Anarhia" (Moscova), pentru care scrie peste 20 de articole, parte – teoretice. În 1919, încheie primul studiu teoretic amplu, „Despre noile sisteme în artă". În acelaşi an se stabileşte la Vitebsk, fiind profesor la şcoala de arte condusă de Marc Chagall. Aici scrie cea mai mare parte din lucrările sale cu tentă filosofică. Poezia ar fi liantul dintre pictura şi filosofia maleviciene.



Toate începuseră să-mi slujească, dar nu eu slujesc tuturor, nimic nu-mi slujeşte deoarece eu mie îmi slujesc. Întreaga viaţă din mine se trage, şi totul vieţuieşte prin mine şi eu prin totul vieţuiesc.

***

De ce din cripta căruntetii mele
se înalţă flacăra bunătăţii şi mângâierii
spre fiecare ce răzbătu şi care întinse
mâinile şi ramii spre adâncimi fără capăt
De ce totul erupe din fortăreaţă
în acelaşi timp strâns cu rădăcinile
ţinându-se de pământ tu timid
desprinzându-te sau spre a te elibera
nu vrea nimeni nimic
Eu de ce-s cuprins de bunătate atunci
când temeiul meu constă din rău
De ce din tine cei ce ies
râvnesc să ucidă
dacă aceasta e legea ta înţeleaptă
de ce în acelaşi timp
tu îţi potriveşti culori de camuflaj
Înseamnă că înţelept şi feroce
îl aperi pe el compătimindu-l reiese că-n tine
e aceeaşi bunătate ca şi în mine
pentru că şi eu mă trag din tine ca toţi ceilalţi
căci tu m-ai creat din răpuşi
de dragul meu ucigându-le trupul
eu sunt din rândul omorurilor
însă cum aş răzbate spre ceea ce-mi aparţine
cum m-aş curăţa de cele furate
fiindcă eu sunt parte a celor furate
Binele şi răul constituie cele două părţi
ale mele aidoma ţie alcătuit fiind
dar de ce mereu e discordie-n firea mea
şi neostoit război întru biruinţă
ce va veni
şi ce trebuie să biruie
cui îi aparţine coroana existenţei
Da Tu m-ai creat din rândurile celor ucişi
din contul lor m-ai alcătuit
Însă eu mă revolt şi vreau să ajung
la mine însumi cel curat şi limpede
şi când va fi să mă purific atunci
răul îl voi răpune
Nu am nevoie de cărări bă-
tătorite de mine eu voi fi nimic
şi nu va fi pântecul şi nu vor fi
dinţii
Nu voi jura pe tine frate al meu
deoarece la fel fugim dar de ce
atât de adânc îţi ţii rădăcinile
Taie-ţi degetele las' să rămână
Nu face să te ţii

***

Neaflându-mi începutul, exclamai:
şi mă plăsmui pre mine Domnul după chipul şi asemănarea
Sa şi astfel acum am şi eu o închipuire
despre Dumnezeu, înfăţişarea sa şi-nfăţişarea mea atestă
identitatea.
Însă în veacurile creării mele eu am pierdut
mai multe din componentele chipului meu şi în viitoarele
veacuri pierde-voi întreaga asemănare cu Primogenitura
primordialităţii. Risipi-mă-voi în mult şi
multul se va răscula. Astfel pierdute fi-vor
chipul meu şi închipuirea despre Dumnezeu.

\#

Astfel cumpănesc eu despre mine şi mă înalţ
pe mine în Dumnezeire, susţinând că totul sunt eu
şi nimic în afară de mine nu există, tot ce
văd pe mine mă văd, atât de multilaterală
şi multifuncţională e fiinţa mea.

\#

În pustiu zămislitu-s-a începutul chipului
meu însă am înviat în Ziua a Şasea
a genezei. Atât de complexă era
faţa mea, deoarece înainte de a deveni desăvârşit
am trecut prin multe forme, astfel că
văd – eu exist.

\#

Toate începuseră să-mi slujească, dar nu eu
slujesc tuturor, nimic nu-mi slujeşte
deoarece eu mie îmi slujesc.
Întreaga viaţă din mine se trage, şi totul vieţuieşte
prin mine şi eu prin totul vieţuiesc.

\#

Însă în trupul meu am sfâşiat conştiinţa
Mea cu arborele, pasărea
şi insectele. Şi noi am devenit diferiţi
şi lumea o vedem diferit
Şi eu nu pot pătrunde în ei
lumea lor spre a o vedea. Nesupraveghind
propria-mi înmulţire mă pierd în presupuneri
din scrumul pământului plăsmuiesc
o lume nouă,
Astfel preschimb
raiul primordial al Lumii Noi
şi în a Şasea Zi mă voi crea pe mine
după chipul şi asemănarea
Lui Dumnezeu.

\#

Nu există desăvârşire în Dumnezeu, pentru că
A Şasea Zi îşi închide calea
în cerc.
Acum e prima zi a creaţiei
Noile dimensiuni, temeiurile începutului
chipului meu, preschimbat în noua
existenţă.
Însă nimeni nu vede şi nimeni
nu arde cu sufletul. Şi totul trece
pe-alături. Iar Duhul viu îşi duce flacăra
tot mai departe, tot mai departe, toţi văd
stelele şi Soarele, deja mort
deoarece în noua preschimbare de el
nu mai e nevoie. În noua minune nu există
nici soare, nici stele. S-a stins
raiul.
Se naşte ochiul noului început.

Gura pământului şi artistul

S-a micşorat pământul – sau conştiinţa noastră de-a crea
s-a amplificat, şi plecarea noastră.
Omul ca unul dintre desăvârşiţi este
al pământului unic gânditor, pământul ştiind că, de nu azi –
mâine, el pleca-va de la dânsul.
Şi îl vrăjea cu taina sa şi a creaţiei taină
educându-l pe baza propriilor forme alimentate de creaţie
şi formele minunau cu frumuseţea
Însă lui planeta frumoasă i se părea.
Pământul încătuşase mintea conştiinţa cu
lanţul obiectelor creaţiei sale
încât poetul şi pictorul au fost înşelaţi de gelozia pământului.
Pământul le demonstrase lucruri simple
iar ei cercetau în ele cu taină ascunsă.
Căutau ceea ce nu trebuia căutat.
Cu cât căutau mai mult cu atât mai abitir se despicau
în milioane de tentacule ale pământului – limba şi raţiunea.
Firul minţii cuvintele şi sunetul se absorbeau în lucruri
prin ele însele alcătuind o întreagă reţea de păienjeniş
în care se-ncâlcea raţiunea.
Mulţi pictori şi mulţi poeţi se aud
urlând de disperare, gemete de nedumerire, bocete în faţa
gurii pământului.
Fiind prea slabi pentru a deschide tainicele buze tăcute
ei au creat viteji mai puternici decât ei înşişi
însă şi voinicii de asemeni au eşuat în faţa marii taine.
Iar buzele tăceau şi razele ochii pământului îi stinghereau.
Aşadar pământul se răzbuna pe cei care doriseră
să-i fure taina.
Şi raţiunea se înspăimântă – şi noi ne rătăceam în taină.
Pictorul şi poetul se rugau cu molitvele lor
implorau (tablourile lor)
Însă ne-nduplecat era pământul.

Duhul mare şi puternic îl luară drept armă
şi prin duh doreau să pătrundă prin micile fisuri
deschideri în obiecte.
Doreau a se uni cu sufletul obiectelor
Însă lucrurile născute de pământ crunt constrângeau duhul
Şi el pierea odată cu istericul suflet şi raţiunea.
Citiţi poeţilor şi priviţi atent pictorilor
molitvele voastre
auziţi ţipătul ce sfâşie sufletul...
Nu e aşa că prin cuvânt vă căutaţi pre voi în lucruri şi taină
Nu-i aşa că prin vopsea aţi vrut să aflaţi esenţa şi sinteza
şi sufletul lucrurilor?
Însă cel ce plecase-ndărăt din lucruri din centrul
pământului din creierul strădaniilor lui creatoare
năzuia spre spaţiu.
Cine sparse găoacea oului creaţiei naturii şi ieşi
fără-a atrage atenţie crustei în risipire?
Cine din culoarea lucrurilor mergea spre culoare?
Cine eliberase culoarea din captivitatea lucrurilor ce o furaseră?
Cine e în stare să facă aceasta, pentru el pământul nu va fi
decât fir de praf în păienjenişul conştiinţei.
Dar – păzea!, chiar de-i departe încă, pământul cere ajutor
şi alte planete-i vin întru salvare
doar să fiţi înarmaţi cu cifra şi culoarea şi biruinţa
vă va aparţine. Culoare le va arăta cifrelor datele
şi va lărgi calea.

traduceri

proză de **Marian Ilea**



Nordul lui Ilea

MANUSCRISUL (II)

Cine este bunul prieten Ken Skusse:

Domnul Ken Skusse s-a născut la Londra. Are 56 de ani. A venit cu o motocicletă Yamaha pe care a îmbunătăţit-o cu mîna lui, cu capul lui, cu ştiinţa lui, după ce a muncit în aviaţia din Germania ca mecanic la întreţinerea avioanelor. Mai precis în Nordul acestei ţări, chiar în oraşul Bremen. Acolo s-a săturat de tot ce e mecanizat, mai precis automatizat. Domnului Ken Skusse au început să-i placă florile şi mîncarea din Mittlestadt, care tot mîncare germano-maghiară este. „Sunt impresionat de cît suflet pun în tot şi-n toate cei care locuiesc în Mittlestadt, domnule Kreutzer", zise domnul Ken Skusse. „Adică sunt sufletişti", zic eu. „Exact, ai înţeles la fix, domnule Kreutzer", zice domnul Ken Skusse.

Ken Skusse a avut numeroase dezamăgiri în căsnicie. E divorţat. Are doi copii căsătoriţi lîngă Lutton. Şi-a dorit să pornească în înconjurul lumii cu Yamaha îmbunătăţită. Şi-a vîndut casa din Londra şi a pornit. A ajuns fotograf. La Londra a fost designer pe bluze de bumbac. Scrie articole. Îi plac copiii. A poposit în Mittlestadt. Trecînd muntele Gutîi către Sighet, la o serpentină a avut un accident urît cu Yamaha lui de care s-a ales praful şi tablăraia împrăştiată prin pădurea de fag. A stat trei luni de zile în spitalul orăşenesc din Mittlestadt la ortopedie, cu piciorul stîng fracturat în trei locuri...iadul pe pămînt. A primit două lăzi de medicamente din Berlin, unde a reuşit să scrie şi să-l roage pe portarul spitalului, domnul Jancsi, să-i ducă scrisoarea la poştă. Domnul Jancsi l-a ajutat.

Cînd a ieşit din spital s-a dus la ţiganii de pe Valea Limpedea. A stat cu ei în corturi. S-a hotărît să se stabilească în oraş unde a cunoscut copiii cei săraci care aveau nevoie de ajutoare.

Domnul Ken Skusse are domiciliul pe strada Aurel Vlaicu la numărul 7, la doamna Marika Polgar. Cu toate bagajele s-a mutat. Doamna Polgar are o vie mică pe Dealul Minei. Doamna Polgar e vecină cu domnul Ludovic Kreutzer.

Cînd fetele din Mittlestadt n-au avut bani de mers în tabăra de vară de la Năvodari, domnul Ken Skusse a scris în Londra de unde a primit 2500 de lire sterline pe care le-a donat fetelor. 90 de fete au fost în total. S-a ataşat de ele. A găsit-o pe una de 13 ani, din Dăneşti, de lîngă oraş. Ar fi înfiat-o. Familia fetei a zis: „Nu ţi-o dăm că ne temem că o vei abuza". „Dacă o înfiez, îi cumpăr o casă şi doamna Polgar va sta cu ea, vă mai temeţi?", a întrebat domnul Ken Skusse. „Ne mai temem", au răspuns părinţii fetei.

Domnul Ken Skusse a simţit în gură-i un gust sălciu şi a renunţat. N-a dorit ca lumea din Mittlestadt să zică că englezul abuzează aşa că şi-a văzut de alte treburi. Bunul prieten Ken Skusse iubeşte Mittlestadt-ul. Îi aminteşte de vremea copilăriei lui. Pînă să se mute pe Dealul Minei, la doamna Polgar, Ken Skusse n-a văzut bivoli. De-acuma, îşi va cumpăra un cal şi-un bivol. Îi plac casele din lemn. Spune că-şi va clădi una lîngă podgoria domnului Ludovic Kreutzer, prietenul lui din oraş care-i căsătorit cu frumoasa şi tînăra Postumia Kreutzer cu care n-are copii.

24 noiembrie, anul 1993, seara şi noaptea: O zi cu nori. Către seară a nins. Fulgi bătuţi de vînt în lumina dată de becurile de pe stîlpi. Am coborît o sută de metri, pînă la casa vecinei Polgar. Dealul Minei se vedea într-o pîclă violet pînă către vîrful rotunjit. Ca o pată închisă la culoare şi întinsă pînă la stînci. Brazii de deasupra Lacului Albastru. Fulgi lipicioşi pe pielea de pe nas, bărbie şi gît. Mi-am ridicat cu mîna stîngă puloverul mai sus de gît. Mi-am acoperit cu el bărbia. În mîna dreaptă aveam o sticlă groasă, rotundă, de trei sute şi cincizeci de grame, plină cu coniac de casă. **Tescgsdtf** cu arome de ace de brad. Mă aştepta bunul prieten Ken Skusse.

Doamna Polgar mi-a deschis poarta. „Pofteşte, Ludovic, eşti aşteptat!", a spus. În camera bunului prieten Ken Skusse, am stat la poveşti bînd coniacul din sticlă. Două ceasuri. Afară întunericul parcă se îngroşase. Un oraş aproape invizibil: Mittlestadt. Un oraş care-şi ascundea lumea de pe străzile din centru.

Ludovic Kreutzer: Prietene Ken Skusse, revoluţia, revoluţia pe care am trăit-o la televizor, în Mittlestadt, s-a declanşat întîmplător?

Ken Skusse: Sau neelucidat, Ludovic?

Ludovic Kreutzer: Oamenii **cad** prin ei înşişi. Aşa l-am văzut pe Ceauşescu, Ken Skusse. După ce l-au ciuruit, n-a mai comunicat deloc!

Ken Skusse: Firesc. Un ciuruit nu are cum şi ce să comunice.

Ludovic Kreutzer: Bunule Ken Skusse, învaţă dacă poţi. La fel e şi cu revoluţia sentimentală pe care te chinui s-o trăieşti.

Ken Skusse: O viaţă dedicată unui scop major, Ludovic. E ca-n muzica universală. Dacă poţi trăi o revoluţie, e obligatoriu s-o trăieşti.

Ludovic Kreutzer: Ca Sfînta Ecaterina de Siena, ca Sfînta Maria Magdalena de Pazzi, **ca misticii** din timpurile vechi. Eşti răzvrătit, Ken Skusse.

Ken Skusse: Mai pune în pahar. E un coniac bun.

Ludovic Kreutzer: E coniac cu reţetă, la a cincea generaţie a kreutzerilor. Din podgoria lor de pe Dealul Minei. Mai sus sunt exploatările de minereuri.

Ken Skusse: Sfîntul Iosif de Copertino...

Ludovic Kreutzer: Ce-i cu el, Ken Skusse?

Ken Skusse: Trece-l la mistici ai timpului lui. Ar mai fi, Ludovic, **ţăranul Clavis** cel răsculat şi retezat de flăcări datorită credinţei lui nestrămutate într-o justiţie a răzvrătiţilor.

Ludovic Kreutzer: Ţine paharul, Ken Skusse. Să-ţi mai pun. Mai avem. În pivniţa familiei Kreutzer sunt butoaie de cinci metre în diametru. Toate pline. Îţi pun că am de unde, englezule. Butoaie cumpărate de un mort. Străbunicu' Kreutzer aduse din Sibiu un mort de azi dar un viu al timpurilor lui.

Ken Skusse: Eşti colindător, Ludovic?

Ludovic Kreutzer: Exact.

Ken Skusse: Ai fost şi vînzător de noroc din borcănele albastre, Ludovic?

Ludovic Kreutzer: Am fost, bunule prieten, am fost. Dacă altceva n-am căpătat de lucru în oraşul meu, în Mittlestadt-ul unde kreutzerii din generaţie în generaţie erau negustori de coniac de casă în orăşelele din împrejurimi, m-am apucat de lozuri, vindeam din chioşc lozuri în plic, prietene. Era un venit cinstit şi sigur. Cînd vinzi norocul, ai clienţi ca muştele la roit.

Ken Skusse: Se apropie perioada colindatului în Mittlestadt.

Ludovic Kreutzer: Corect! Ne-ai învăţat obiceiurile. Anul trecut, una mie nouă sute nouăzeci şi doi, din decembrie, am colindat pînă-n 21 ianuarie anul ăsta. Pe la toate casele din oraş. M-au tras de mînecă muierile. Că nu se mai colindă, Ken Skusse. Era seara de Sfîntul Ioan pe stil vechi! Habar n-aveau bietele femei. Anul ăsta o să le colind pînă înfloresc cireşii, bunule prieten.

Ken Skusse: Din borcănelul cu lozuri, Ludovic?

Ludovic Kreutzer: M-au întrebat unde am domiciliul. Ai grijă, Kreutzer, că stai într-un loc unde n-ai ce sta, mi-a spus primarul cînd m-a oprit la intrarea în biserică. Într-o duminică. Avea dreptate, bunule prieten. Locuiam cu Postumia, nevasta, la o adresă unde locuia un mort care a fost viu în timpurile lui. Să vii să te trecem în hîrţoage cu adresa rămasă a bunicului tău, Ludovic. Nici taică-tău nu figurează nicăieri, mi-a mai spus primarul.

Ken Skusse: Cîtă dreptate a avut, domnule. Ai constatat vreodată că pluteşti în timp ce trupul rămîne în podgoria de pe Dealul Minei, Ludovic?

Ludovic Kreutzer: O să-ţi spun o întîmplare pe care nu am recunoscut-o vreodată. Dacă nu venea anul una mie nouă sute nouă zeci, m-aş fi declarat de unul singur bolnav. În anul următor, am avut acces la documente, bunule prieten, că pluteam era una dar şi vedeam ca şi cum n-aş fi plutit. Nu eram bolnav, domnule, m-am declarat supraînzestrat şi am pretins că sunt într-o transă proprie.

Ken Skusse: Mai mare apăsare pe mintea oricui din Mittlestadt nu există decît asta pe care mi-ai formulat-o, Ludovic.

Ludovic Kreutzer: Trunchiurile castanilor plantaţi de străbunicul pe Dealul Minei, sunt lipsite, în mare măsură, de coajă. Seamănă cu ţeasta cheală a doamnei Polgar, cu ţeasta lovită de chimioterapie ultimei jumătăţi de om. Se **caţără** pe trunchiuri prea mulţi mittlestadtieni, Ken Skusse!

Ken Skusse: Trunchiuri vechi şi slăbite.

Ludovic Kreutzer: Întinde paharul să-l umplem la loc, Ken Skusse.

Ken Skusse: Mulţumesc, Ludovic. E un coniac de casă foarte puternic. Mă loveşte toropeala.

Ludovic Kreutzer: Mă duc, bunule prieten. Nu înainte de a-ţi spune că o şi mai mare apăsare pe o minte din Mittlestadt, e insultarea de sine. Eu sunt clarvăzătorul care luptă în acest oraş împotriva celor care se insultă pe sine. E o luptă în folosul lor, bunule prieten!

Slăvit să fie Domnul!

Cîteva dobitoace serviabile, inculte, bolnave, obsedate care se credeau puternice, subtile, chiar abile, trăiesc în Mittlestadt. Au nevoie de aplauze şi putere. În ianuarie şi februarie, anul 1990, s-au expus pe treptele de la intrarea în primărie. Unul a ajuns primar, alta viceprimar, alta şefă de cabinet, altul responsabil cu curăţenia orăşenească.

"Kreutzer, aceste acţiuni privesc masele şi viitorul lor. Aplauzele sunt pentru noi", mi-a spus **domnul Izvor** care era director la mina Iosza-Bela din Mittlestadt.

"După aia, peste trei luni, o să vină şi puterea", mi-a şoptit **domnul Şleau**, "pentru cei care o merită". M-au dus şi pe mine pe treptele alea. Trebuia să le vorbesc nemţilor şi ungurilor din Mittlestadt.

"Hai, herr Kreutzer", a strigat domnul **Izvo**r.

De vorbit ştiam. Am spus cîteva zeci de cuvinte în şvăbeşte. Am dat-o în maghiară. Am plecat încet pe lîngă catedrala din centru spre Dealul Minei. Cei prezenţi pe treptele Primăriei din Mittlestadt au aplaudat, au strigat "trăiască multiculturalismul". Primarul de atunci a ajuns, peste trei ani, alcoolic la cîrciuma de lîngă Popicărie. **Domnul Izvor a devenit povestitorul profund convins de unicitatea domniilor sale**. Lumea se ferea din calea-i. A murit în patul lui, în apartamentul lui, în cartierul Microraion Vest. S-a înecat în propria-i vomă. L-au găsit vecinii de la parter care i-au spart uşa de la intrare. Era călduţ cînd au dat de el.

În 22 aprilie, anul 1993, s-a întîmplat. În 20 martie, acelaşi an, m-am întîlnit cu el în Piaţa de Fîn. Se mişca de parcă era umplut cu paie. M-a oprit pe trotuar: "Prea mulţi ani, Kreutzer, ăştia mi-au lăsat fără conştiinţă, svabule, liber în minciuna asta zilnică n-am cum să fiu. M-am înstrăinat, Ludovic!".

Am fost la înmormîntare. **Domnul Izvo**r are loc lîngă capela morţilor din cimitirul romano-catolic. De unde se odihneşte în mormînt, dacă întinzi mîna, crezi că pui degetele pe acoperişul casei familiei Kreutzer, mîngîi frunzele viţei de vie. Din casa Kreutzer, însă, nu vezi nici cimitirul, doar vîrful capelei mortuare. Rotunjit şi o aglomerare de brazi. Am verificat.



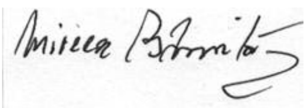
ILEA de Bârgău şi Ieud

Pînă să se mute pe Dealul Minei, la doamna Polgar, Ken Skusse n-a văzut bivoli. De-acuma, îşi va cumpăra un cal şi-un bivol. Îi plac casele din lemn. Spune că-şi va clădi una lîngă podgoria domnului Ludovic Kreutzer, prietenul lui din oraş care-i căsătorit cu frumoasa şi tînăra Postumia Kreutzer cu care n-are copii.

proză

Mircea Bârsilă





Poezia lui Marcel Tolcea

Marcel Tolcea a debutat cu un ciclu de poezii intitulat *Urania* în volumul colectiv **Argonauţii** (Editura Facla, 1986). Au urmat volumele **Ochiul inimii**, (Editura Facla 1988) şi **Bicicleta van Gogh** (Editura Brumar, 1998).

Poeziile dedicate bicicletei au avut un frumos succes în anii 78-80. Într-o seară, la Cenaclul bucureştean ,,Amfiteatru", prezidat de Constanţa Buzea şi Dinu Flămând, ,,actorul" Marcel Tolcea a fost încântător. Verva şi dispoziţia ludică din aceste poezii susţin o ficţiune ce se revendică dintr-o perspectivă copilărească (antropomorfizantă) şi dintr-o abordare parodică a temei (bicicleta), transformând realitatea obiectivă - dar şi actul scriptural – într-o simpatică farsă literară: ,,Dulce bicicletă cu ochi albaştri/Roţi cu spiţe ai în loc de fiaştri./Buza de sus, supărată, e doar ghidon/Aşezată deasupra de far-papion,/Mâna dreaptă şi stângă ascunse-n albe/Mănuşi mângâie lanţul de salbe/Iar pe deget, inel cu piatră subţirică,/Roşu crud, sălbatec, ochiul de pisică "(*Portretul doamnei B.*). Sau:„Un dinam îndrăgostit de roată într-o seară/îşi apropie obrazul de rotunda domnişoară/şi îi spuse tandru:/Dintre toate/tu îmi eşti mai dragă şi aproape./Cin m-a blestemat ca doar în noapte/lâng-obrazul tău să ne spunem şoapte/şi iubirea noastră ca să ţină doar/cât ţine lumina cea de sus, din far?" (*Un dinam îndrăgostit de roată într-o seară).*

Mecanismele acestor texte sunt repede sesizate de cititor, iar acceptarea în continuare a jocului are înţelesul unei reacţii convenţionale în raport cu fantezista convenţie propusă de ingeniosul autor. După câteva ,,degustări" ,textele devin un incitant prilej de amuzament, ceea ce înseamnă că interesul faţă de ele nu s-a volatilizat, camuflate foarte bine în descrieri şi înscenări ce ,,înomenesc" frumosul şi utilul obiect numit bicicletă:„O crimă e descoperită în Harlem/deşi polizia/bănuieşte pe gemenii Tandem/şi, la locul faptei, sub fereastră,/le-a fost găsită cheia franţuzească,/inculpaţii însă susţin/c-ar fi petrecut toată noaptea/undeva prin cartierul Brooklin/la o casă de biciclete drept, trecute puţin,/dar înc-atât de tandre şi cochete!" *(Internaţional Bicycle Tribune* subintitulată „fapt divers").

Tricicletele, surorile mai ,,primitive" ale bicicletelor, sunt terorizate de poveştile cu motoare povestite la radio de domnul Motocicletta: „Închide, mamă, fereastra/cum ştie doar guvernanta Clermonda/afară bicicletele se joacă pe moarte/de-a Fronda/şi de la palatul De la Valetta/la radio ne vorbeşte domnul Motocicletta./Culcaţi, sub ferestre/poliţiştii bicauciucaţi/ascultă înfioraţi/cum tricicletelor/ nainte de culcare/li se povestesc poveşti cu motoare" (*Din cauza gravitaţiei, căderea Bastiliei).*

Jocurile de cuvinte, în stilul lui Şerban Foarţă (,,Lanz, germanice,/alb înspre Rusia/a plecat tăcuta/inimă-ţi Ossia//Ghydon, grecule,/nu e femeie/mai frumoasă ca Rota/la Marea Egee" - *Despărţirea e-o păpădie suflată de vânt*), ,,seriozitatea" cu care este simulată naivitatea infantilă, de pe poziţia maturului care-şi pune imaginaţia la muncă (o muncă relaxantă!) şi nu în ultimul rând inteligentele asociaţii de factură culturală (roata din faţă ar putea să fie Cătălina, iar farul însuşi Hyperion; la fel ca van Gogh, bicicleta are o doar o sonerie-ureche... cu lob argintiu) propulsează aceste texte din planul literaturii pentru copii în cel al literaturii majore de orientare ludică.

Într-un alt stil – obiectiv, ,,alb" şi lipsit de riscul desuetudinii – a scris despre bicicletă (şi) optzecistul Marius Daniel Popescu: ,,irina a visat azi noaptea,/o bicicletă de curse,/cu ochi de pisică şi fără şa,/rezemată de zidul dinspre grădină/al casei lor;//pe ghidon şi pe cadru/erau desenaţi oameni de zăpadă/iar cauciucul de la roata din faţă/părea dezumflat;//avea frâne cu saboţi de cauciuc/şi spiţele fuseseră tăiate cu patentul,/în trusa de scule se găsea/un ruj de buze murdar de vasilină/şi pedalele i se învârteau;//farul de pe axul furcii/păstra pe lentilă urme/de bandă izolatoare,/soneria rămăsese blocată/pe postul local de radio"...*(ghid de orientare turistică*, în Marius Daniel Popescu, **Fotograful de muşte**, Editura Vlasie,Piteşti, 1993).

Modelele tutelare (Şerban Foarţă şi Emil Brumaru) din poeziile lui Marcel Tolcea despre biciclete sunt înlocuite, în poeziile epice, de modelul Mircea Ivănescu. Între personajele acestor ,,povestiri" se află: Didina A.M., soţia ceasornicarului M; Grădinarul; Junele ,,ce pictase în martie trecut/sala de dans cu unele scene din/viaţa Plantelor Lacrimale"; Fratele (,,un bărbat veritabil, deza-/măgit în amor de o femeie-sulfină"); vânzătoarele de iaurt care intrau în oraş ,,într-un autobuz galben-frumos pe care îl/auzeai de departe cum trece Podul/ zornăind ca buzunarele unui zeu cu Banii imperiului";, chere Marie...sau Tati „care ,,fusese de dimineaţă la vânătoare/şi-n rana unei căprioare de lut/a găsit poza mamei/cu mult înainte de-a o fi fost cunoscut./Şedea pe o bancă purtând nişte ochelari fumurii/(ea care nu purta nici un fel de lentile)/ screlind cu un pix în lemnul ei de atunci:/,,De ce nu vii?"

Dintr-o altă poezie aflăm că o damă...e aşteptată la grădina de vară unde elefantul bolnav se pregăteşte să moară. În *Senin*, confesiunea este legată de ziua de joi, cînd, la Debarcader, subiectul liric a cunoscut o artistă, care ,,era cu amicul D. ce-o purta la braţ" şi poate că ea , după ce au fost făcute prezentările, îi va fi ,,presărat peste inimă un praf Olandez/ce îl ţinea ascuns în batistă".

Cea mai frumoasă şi cea mai limpede poezie din această serie, o poezie cu un final de zile mari, memorabil, este intitulată *Cetină*: <<La un moment aproape seral de pe strada Paris,/la tehnicianul dentar, domnişoara Milena ar fi declanşat,/fără să ştie, emoţiuni vii, efuziuni şi suspine unui conviv./Fostul ei profesor de geografie, d-l Sepi Tropez, învăţat cu/marile spaţii deveni pătimaş, o dansă până-n zori şi,/de bună seamă, dacă nu ar fi fost zidul camerei, dumnealui/ar fi trecut cu ea în braţe Carpaţii./În vremea aceasta, mai sus numita, fără să bănuiască nimic,/îi povestea cum, în urmă cu 7-8 ani, îl copiase la teză şi la/un extemporal despre podişuri celebre din lume./„Pot să jur/că nu vă pasă de lume", zise partenerul într-o pauză infimă,/ocrotindu-i umărul de o floare haină ce se strecurase în acea/dioramă, lipindu-se de mânerul ferestrei de-alamă, apoi, spun/martorii, retrase tânăra ei făptură de la primejdia acelor/asfinţituri de lună ce întârzie iarna până pe la şase:/*Adevărul că îmbătrânim mai încet decât merele verzi/ar trebui scris cu litere luminoase*" (s.n. M.B)

Feluritele acte de măruntă existenţă sunt rememorate într-o modalitate ce permite convieţuirea ironiei cu emoţia discretă, uşor melancolică, şi a prozaicului adesea anecdotic cu lirismul situaţiilor: unele de jurnal intim, altele, cotidiene din categoria faptului divers.

Între timp, Marcel Tolcea s-a dedicat ştiinţei, mulţumindu-se cu o meteorică apariţie în lumea literaturii beletristice.

N. Georgescu

Jurnal de nelinişti



Cărţile Mariei Mona Vâlceanu au ceva din reveria proustiană – nu ca împrumut cult/cultivat, ci ca situare în aceeaşi zonă a meditaţiei despre sine a personajului, mediată de un obicei ritualic, pentru a zice aşa, care-l duce şi aduce la aceleaşi stări de suflet ce se reverberează ca cercurile unei ape atinse mereu de el. Fie ceaşca de cafea (substitut al celei de ceai a modelului), fie arhiva telefonului mobil, ori o amintire suprapusă peste ceva similar din realitate, o stradă parcursă ritualic, o casă din munţi... acestea sunt „obiectele memoriei" care regizează stările personajului aducându-l mereu spre partea dinspre nelinişte, alertă chiar, a sufletului, sfârşind de cele mai multe ori într-o melancolie ce susţine, apără ca o bară de metal fiinţa să nu se cufunde în singurătate. *Mircea: secretul timpului* este un roman-eseu despre trecere ca petrecere în viaţă, ca fugă de dincolo, în vârstele dinainte şi chiar în istorie. Romanul are ca pretext nuvela „Secretul doctorului Honigsberger" de Mircea Eliade, adevărat „obiect" în care personajul principal (de fapt, singurul personaj al romanului, celelalte fiind mai mult pretexte; cartea este o mărturisire la persoana întâi) se cufundă până la încercarea de dizolvare. O cercetătoare a vieţii şi operei lui Mircea Eliade îşi propune să caute manuscrisul doctorului Zerlendi, din nuvelă, în care acesta ar explica tehnica, formula ştiinţifică prin care a devenit invizibil după ce şi-a însuşit filosofia şi practicile indiene de meditaţie. Cercetătoarea ştie casa care a ars a doctorului, trece pe lângă ruinele ei refăcute aproape zilnic, întâlneşte o bătrână cu numele doctorului, ceva intuitiv o îndreptăţeşte să creadă că ea a salvat acel manuscris şi-l ţine ascuns, se împrieteneşte cu ea, dar bătrâna este foarte secretoasă, a fost, într-adevăr, soţia doctorului Zerlendi care a dispărut brusc în 1941, dar nu are manuscrise de la el – iar când cercetătoarea devine prea curioasă îi interzice s-o mai viziteze... Concomitent, studiază intens teoriile de la începutul secolului al XIX-lea despre nemurirea sufletului (mai ales Rudolf Steiner dar şi, pe urmele lui, Wilhelm Reich, mort în 1954 după ce poliţia americană i-a confiscat şi ars toate manuscrisele privind „lumina albastră", „energia orgonică", dovezi ştiinţifice că sufleul există ca entitate şi poate fi fotografiat, analizat etc.)...Totul se leagă – dar nu i se întâmplă nimic, pentru că ea vrea să-l vadă pe nevăzutul (invizibilul) doctor Zerlendi, chiar pe Mircea Eliade, chiar lumea din jurul lui. Trece din nelinişte în nelinişte, când crede că a coborât în timpul lor prietenii o trag de mânecă avertizând-o că i se năzare... Ţine, apoi, conferinţe despre Rudolf Steiner, Mircea Eliade, acel enigmatic Reich, participă la conferinţele doctorului Constantin Dulcan şi are lungi, instructive discuţii cu autorul „Inteligenţei materiei". Teoretic, lucrurile se limpezesc, mai mulţi savanţi ori medici îi confirmă asta, dar este o confirmare care nu face decât să-i sporească neliniştea.

Rezoneurul acestor frământări ale cercetătoarei este soţul ei, Petru, medic chirurg, care o linişteşte de multe ori în scene de tandră iubire casnică.

În fond, romanul se constituie din rezumatele excelent făcute ale doctrinelor filosofilor pe tema nemuririi sufletului – din care personajul principal dezvoltă o teorie, iarăşi bine articulată, despre interconectarea umană (şi cu Marele Creator totodată) – ce se regăseşte, desigur, în teoria despre Internet cu aparatura sa. Autoarea nu acceptă „paranormalul" (sens curent), crede în scientificitatea potrivirilor neexplicate. Refuză miraculosul – dar nu-i găseşte substitutul în real; sau, mai bine zis, îl găseşte în ceea ce numim îndeobşte iubire (ca energie ce ne leagă între noi şi în cosmos), în ceea ce se cheamă evocare (evocând un om mare este ca şi cum l-ai învia pentru o clipă), chiar în parastasul creştin. Dacă, apoi, în zona teoretică lucrurile se coagulează sistemic – în realitate, însă, şi mai ales în realitatea istorică, ele au doar o configurare... tot teoretică. Participând la o conferinţă despre originea limbii române, de pildă, cercetătoarea este obligată să accepte că „teoretic" limba română este mai veche decât latina. La o altă conferinţă, despre tăbliţele de la Sinaia, află că „teoretic" acestea au putut fi lăsate de vechii preoţi daci, reprezentând chiar scrierea dacică. Ştiinţificeşte, acestea sunt, deocamdată, eresuri; teoria însăşi este o formă a minţii de a înţelege realul, nu este realul însuşi – astfel că impasul la care se ajunge se poate numi cerc vicios.

Exemplară rămână, în fond, zbaterea, tensiunea, trecerea din nelinişte în nelinişte, căderea şi regăsirea personajului. Chiar „eresul dacic" este o nelinişte – pentru că personajul nu are în sine îndoiala, este hotărât, determinat, să argumenteze că totul se poate... Dacă n-ar fi aşa de blândă, această viaţă de cercetător setos ar putea deriva către titanism...

Dar, în fond, scrisul, acesta cel care rămâne. Maria Mona Vâlceanu face parte din tagma tot mai subţire, la noi, a stiliştilor, cu accente calofile pe alocuri, dorind să netezească vorbele cum ar şlefui o statuie de bronz, până la strălucirea lucrului natural.

eseu

Dumitru Augustin Doman



Vacanță în pandemie

Să pleci în vacanță în Creta într-o perioadă în care la noi numărul infestaților cu COVID-19 creștea de la zi la zi părea o chestiune iresponsabilă. Aveam de ales: mergeam în insula lui Kazantzakis sau pierdeam banii pe voucherul achiziționat în ianuarie.

Ne-am hotărât în ultimele două zile și sâmbătă, 4 iulie, ne-am prezentat - conform instrucțiunilor - la 7,30 în Aeroportul Otopeni. Eram câteva sute de oameni așteptând într-un cort mare pornirea spre Mediterana ca spre o expediție aventuroasă la capătul lumii. Oamenii de pază ne lăsau să intrăm în aeroport în grupuri de 25-30. După toate formalitățile, așteptând vreo două ore îmbarcarea, de la stație ni se amintea din trei în trei minute să purtăm mască peste gură și peste nas și să păstrăm musai distanța de doi metri între noi. O ipocrizie, pentru că într-un avion de 240 de persoane ne-am îmbarcat exact 240 de turiști și nu mai respectam deci nicio distanțare. E adevărat că aveam măștile puse regulamentar, de acest lucru având grijă cele patru stewardese, făcute parcă la o matriță: toate erau brunete-creole, aceeași înălțime, aceeași siluetă, același coc perfect sferic în creștet, aceeași (ne)mărime a sânilor, aceeași curbură a fundului proiectat prin rochiile negre și, desigur, aceeași intransigență. Dacă într-o zi normală, avioanele decolează de pe Otopeni din zece în zece minute sau mai des, sâmbătă, 4 iulie, zborul nostru de la 10,30 a fost primul al zilei, urmând peste o oră și ceva altul spre Atena. În rest, mai urmau vreo trei-patru până spre seară. Dar, zeci de aeronave de la toate companiile europene zăceau prin toate colțurile aeroportului.

Am traversat ca pe nimic Bulgaria, o parte din Grecia continentală, Egeea și în mai puțin de o oră și jumătate eram în Creta la Chania, unde a coborât cam jumătate din călători. Cealaltă jumătate am coborât la Heraklion, un aeroport („Nikos Kazantzakis") – dacă nu socotim cele două piste – puțin mai mare decât autogara Găvana din Pitești. Vameșii ne-au verificat actele, neapărat declarația din țară cu cod, ne-au aliniat pe două rânduri uriașe și eram îndrumați pe un drum sinuos până după un zid unde toți eram testați de COVID-19, toți, nu aleatoriu, cum scria pe saiturile de acasă. Rândul acesta amintea de filmele cu întâmpinarea evreilor la Auschwitz. Măsurile cretanilor erau cumva îndreptățite. Până la 1 iulie, în Insula Creta nu fusese niciun caz de infestare cu coronavirus. Iar atunci, la primul avion aterizat, o româncă sosită din Germania a fost depistată pozitiv.

În autocarul care ne-a dus 27 de kilometri până la hotelul din Hersonissos, toată lumea purta masca perfect regulamentar – un chin pentru ochelariști, că li se abureau instantaneu ochelarii la fiecare expirare.

Dar, la hotel, dezinfectarea mâinilor era în firea lucrurilor, ca și terasa de aproape un hectar unde armata de ospătari era dotată cu mănuși și măști negre. Intrarea la piscină, coborârea la plajă, de asemenea sunt dotate cu dezinfectante. În autobuze nici nu se discută lipsa măștii. În magazine însă e ca la noi, unii poartă, alții nu.

Apă, piatră și măslini

Odată însușite regulile de protecție/autoprotecție, ne vedem de vacanța-vacanță. Creta – a cincea insulă ca mărime din Mediterana – are 260 de kilometri lungime și o lățime medie de 56 de kilometri. În zilele noastre insula e o lume a contrastelor. Sunt hoteluri și resorturi de un lux desăvârșit. La paritate, găsești sute de hoteluri închise, unele de COVID, poate temporar, dar și altele părăsite de mai multă vreme. Zonele verzi, îngrijite și aranjate parcă de grădinarii de la Versailles, alternează cu locuri virane pline de moloz, de ciulini și vegetație uscată. Chiar în centru la Heraklion – capitala insulei -, la câteva sute de metri de străduțe cochete cu mici terase și cafenele, se află un parc lăsat în paragină. Leandri copaci de zeci de ani, arbori de mătase și de hârtie, smochini, palmieri, ficuși copaci, cactuși de trei metri înălțime sunt neîngrijiți și sufocați de iarbă uscată înaltă de un metru. Prin șipcile băncilor scorojite de pe alei ies bălării, bălăriile de aci fiind, e adevărat, lăstari de leandri albi și roșii, lăstari de smochini și de măslini...

Altfel, turismul din Creta este o industrie extraordinară. Numai stațiunea Hersonissos înseamnă incomparabil mai mult decât toată Riviera Olimpului din nordul Greciei unde am fost patru ani la rând, riviera de la Egee, lungă de 70 de kilometri cu 16 plaje, cuprinzând Korinos, Paralia Katerini, Olympic Beach, Litohoro, Nei Pori, Platamonas, Leptokaria, Gritsa...

Hotelul de patru stele la care ne petrecem săptămâna are 14 corpuri de clădire, dintre care funcționale vreo cinci-șase până în 11 iulie, cinci piscine din care una singură era plină cu apă. Mâncăm pe o terasă cam de un hectar, cu cinci baruri, cu DJ de la 8,00 dimineața până la miezul nopții, cu trei bucătării dispuse peste stradă, la 100 de metri una de alta și fiecare la câte 150 de metri de terasă. Fete și băieți cară mâncarea pe tăvi mari. Ospătarii și barmanii și bucătarii comunică prin stație, toți au lavalieră sub masca neagră. Ne obișnuim pe lângă bucătăria europeană și cu cea mediteraneeană: calamar umplut cu legume și brânzeturi, caracatiță, paste cu creveți, ghiveci la cuptor cu condimente deosebite, pește marin la grătar, prăjit și la cuptor, supă de ceapă caramelizată...

Sintetizând, am putea spune că Insula Creta este o lume de apă, piatră și măslini. Dar, acestea trei generează un turism de multe miliarde de euro.

Ocolul Hersonissos-ului în 100 de minute

În lipsa excursiilor organizate, majoritatea obiectivelor fiind închise din motive de pandemie, iar sezonul fiind deschis abia la 1 iulie (chestie nemaiîntâlnită în istoria Cretei), se descurcă fiecare cum poate. Noi, am urcat într-un autocar și am mers la Heraklion, capitala insulei. Apoi, în altă zi, am descoperit un trenuleț cu care poți face ocolul stațiunii într-o oră și patruzeci de minute. Din acest trenuleț am văzut în toată splendoarea, pe zeci de kilometri, stațiunea Hersonissos. Din bulevardul care împarte stațiunea în două, am străbătut faleza plină de hoteluri și terase, portul plin de ambarcațiuni de agrement, dar și de pescuit, plajele stâncoase sau cu nisip cât de cât fin, cu resorturi de milionari, dar și cu hoteluri mici doar cu un etaj sau doar cu parter. Contrastele de care vorbeam mai sus se observă cu ochiul liber din viteza redusă a trenulețului. Am mers apoi prin livezi întinse de măslini mai tineri, dar și unii centenari. Muntele Selena pe sub care mergeam e golaș, n-ar niciun copac, dar are toate plantele aromatice și medicinale posibile. Piper, alte și alte condimente, cimbru cultivat prin grădinile localnicilor, dar și cimbru sălbatic ajuns arbust. De altfel, în Creta am văzut mușcate arbust, dar și nalbă, și yucca, în fața hotelului nostru aveam chiar și un arbust de mușețel. Orașul vechi de un mileniu de sub munte este pitoresc. La taverne de cinci-șase mese stau oameni de vârsta a treia cu bărbi albe la cafea și la un pahar de uzo tulbure, apoi toată bogata floră a Cretei e pe la porți, pe străduțe, prin micile curți, pe prispe, iar arborii de mătase și de hârtie ajung până pe acoperișul caselor și hotelurilor.

Malia – un sat de poveste

Într-o după-amiază, vizităm satul Malia (cu accentul pe prima silabă). Trebuie spus că turismul aici e exploziv, chiar și în condițiile acestea de pandemie. Ca întindere, satul nou, cel turistic are mulți kilometri de plajă, fiind cam cât Eforie Nord, Eforie Sud și Mangalia la un loc. Iar satul vechi de sub munte este depozitar al civilizației minoice, cu case mici într-o arhitectură tradițională, inconfundabilă. În prispele mici de trei-patru metri pătrați, câte o Bubulină nonagenară privește lumea cu resemnare. Edilii noștri ar fi bine să învețe câte ceva despre cultivarea civilizației milenare, dar cred că e deja cam târziu, nu prea mai avem ce conserva. Bisericile sunt deschise toată ziua și sunt în stare foarte bună. Dar, cretanii sunt oameni sociabili și se dovedesc a avea și simțul umorului. Nimerim la o tavernă numită „Biserica alcoolică – Rock, Jazz, Blues" unde vreo 15 oameni de vârsta a treia, la ora 17,00, stau pe scaune înalte la bar și conversează în gura mare, fredonează după muzica din local, râd... Barmanul este un bătrân mare și burtos, cu o rubașcă albă și largă. Ne întreabă de unde suntem și când află că din România devine entuziast de parcă ne aștepta de-o viață cu taverna deschisă.

Fiind la curent cu veștile grave din țară, cu creșterea cazurilor de COVID – 19 zi de zi, în 10 iulie ne spunem că vom fi fericiți dacă pe 11 ne vom vedea în bună stare în Aeroportul Otopeni. Și așa a fost. În avion, creolele stewardese cretane ne-au împărțit niște alte chestionare pentru declarații cu care să reintrăm în țară, ne-am conformat, le-am completat cu drag, mai uitând că ne aflăm la zece mii de metri deasupra mării, atenuând teama de avion, și pe Otopeni formalitățile au fost floare la ureche. Pandemie, pandemie, dar am reușit să ne facem o vacanță minunată în Creta.

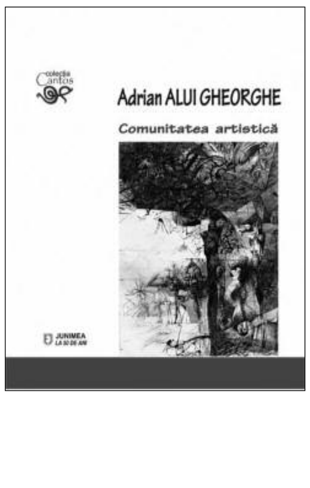
Numai stațiunea Hersonissos înseamnă incomparabil mai mult decât toată Riviera Olimpului din nordul Greciei unde am fost patru ani la rând, riviera de la Egee, lungă de 70 de kilometri cu 16 plaje, cuprinzând Korinos, Paralia Katerini, Olympic Beach, Litohoro, Nei Pori, Platamonas, Leptokaria, Gritsa...

George Vulturescu



”COMUNITATEA ARTISTICĂ” ÎN VIZIUNEA LUI ADRIAN ALUI GHEORGHE

”Cusătura” textelor devine sacul în care trupurile osândiților sunt depuse în mormânt, poetul oficiind toate rolurile - de judecător, de preot și chiar de ”fârtat” care e de față în urma sicriului.



Te poți aștepta la orice în spatele titlului ales de Adrian Alui Gheorghe, ”**Comunitatea artistică**” (Ed. Junimea, 2020): la evocări, portretistică literară, impresii despre cărți, proză, poezie, într-o viziune deloc confortabilă, cum deja ne-a obișnuit febricitatea scrisului său. De fapt, nu ”comunitatea artistică” provoacă stilul, costumele pe care trebuie să le rulezi înlăuntrul ei? Oare nu ea împarte rolurile de ”bufoni” (”al regelui” și de ”poet al regelui”- *O proiecție oarecum dramatică*) de multișor? Proiecție a unei lumi lăuntrice, replică la o ”lume” camuflată în roluri bine stabilite încă de pe vremea Bardului Will, ”comunitatea artistică” a lui AAG nu e o lume ”paralelă” a statelor în care locuim (și în care ne putem ”declara domiciliul stabil” - *Chinezărie*), ci o lume pe care ”arta poetică” o poate redresa, reconverti la mister, prin magia cuvintelor.a meșteșugului pierdut/recreat de păstrătorul cheilor de taină a creației. Precum mai devreme Wallace Stevens, poetul nemțean crede că ”meditația” despre comunitatea artistică este chiar ”viața ei” : ”Dimineața întorc cheia și pun lumea mea în mișcare./ Potrivesc gândurile după ora zilei, /destul am umblat prin universuri paralele./Viața e la locul ei, moartea e la locul ei, / visele au căpătat consistența varului de pe pereți” (*Secvență*).

Știm că fațetele unei ”comunități” sunt complexe, diversificate, că permit intruziunile, măștile, parodia, jocul secund. În viziunea lui AAG ”comunitatea artistică” nu e o supă limpede și poezia lui nu vrea să fie o lingură a gastronomiei literare. Deghizată, spioană, martor, poezia trebuie să ia forme succesive de ”hălci” paravan - jurnalism cultural, autoscopie, mimări de voci într-o orchestră în care dialogurile nu devin tușe de portret, ci aureole depresive.Nici forma de ”meditație” aleasă de poet nu e apoftegmatică, nu își exercită acizii ca pedagogie socială, ci , mai mult, ca apanaj sanitar de ”detergent” care ne spală ”de îndoială” : ”Când scriu de fapt spăl cuvintele/de mizeriile în care sunt atrase/în discuțiile zilnice/silnice/de asta, continuu, /inima secretă detergenți/ochiul secretă detergenți...”(*Poemul exorcist*).

”Comunitate artistică” e, așadar, o replică la lumea din jur - o participare la ”comedia lumii” și la formele de ”deriziune a artei”(*Arta*).In acest survol, poezia lui AAG are o dicțiune eruptivă care subminează, în permanență, ”granițele dintre subiectiv și obiectiv”(cum spune ”*In apărarea poeziei*” Percy B.Shelley), în fond liricitatea textului : ”e un vulcan care vrea să îmbrățișeze tot ce mișcă/cu dragoste ucigătoare, /e ca o mare care se cuprinde în altă mare...”(*Sfântul*).Ea are forța unui fluid aluvionar, care a strâns și s-a împlinit ca forță din toate ingredientele întâlnite .E o dicțiune care nu te piaptănă, nu se milogește de tine, care te înșfacă, te ia de-a valma precum viitura.

Natura însăși a textului cere explozivul (”o explozie de petale de trandafir sălbatic din grădinile /Hokusai...”-*Poem cu metafizica separat*), cere dramaticul, persuasiunile de trecere de la **soliloc** la **monologul dramatic** - ”Cu fiecare poem pe care îl scriu/îmi exprim nedumirirea că mă găsesc pe pământ, /din ce cauză?/ cui îi servesc drept momeală?/caut ceva prin gunoiul stelar?...” (Cu fiecare fereastră). Incomodă, arțăgoasă, poezia lui AAG te lovește, parcă, cu ciomagul - ”Cine a vândut până acum zăpezi de altădată? /Și la ce preț?...”(*Ce preț mai au zăpezile de altădată*); sau: ”De ce nu ar fi carnea mea bună de mâncat?/ Adică o privighetoare vă lasă gura apă/ și o ciozvârtă de om vă face greață?...”(*Blues*). Ea e ”declanșată”din orice fapt banal (”plouă la Praga”-pag.19, ”A murit domnul Grasu...”- pag.15, ”Maria a suspinat lângă floarea de trandafir...” - pag.52, ”Într-o sală mare, -e o fostă hală...” - pag.134), dintr-o materie învechită a lumii (poeților) -”*nimicul*” primordial pe care trebuie să-l restituie : ”aș vrea să ÎȚI văd fața/cum va fi când/îți voi da nimicul înapoi” (*Fragmentarium*).

Retorismul acesta rulează și în celelalte volume ale lui AAG - el se pliază pe șarjele reflexive utilizate de poet căutând să treacă interogația asupra unei ”voci” preopinente, de *alter ego*, cu care ne provoacă - și se provoacă – desfăcând întrebarea, acoperind alte posibile răspunsuri cu prea plinul patosului său de pedagog al dilemelor. De fapt, AAG iese din ”falangă” și se întoarce asupra ”comunității artistice”, atacând canonul poetic contemporan, autostigmatizându-se într-o ”vindictă” (termen al lui Gh.Grigurcu) cu sine însuși dar și cu ”devierile de la calitate”, cu ”poemele sub stass” (pag. 134).

O seamă de poeme ale cărții sunt folosite ca adevărați ”berbeci de asediu” a șandramalei literare unde adevărurile ”s-au altereat”, cuvintele ”au îmbătrânit .../...parcă sunt la un azil/ de cuvinte”(pag.94). Rar poți întâlni atâta năduf (poate în cunoscutele teorii ale lui Ion Simuț) împotriva poeziei și a poeților (numiți ”contorsioniști pe-o frunză de brusture/ echilibriști pe dâra lăsată de fulger...” pag.89). În viziunea sa actul creator este de-mistificat, de-valorizat, ajungând un ”bon de consum” (*Nota de plată*), o ”agonie” pe care ”poeții și-o transferă unul altuia/din generație în generație/ mințindu-se unul pe altul... (*Abțibild*). ”Sub-stassul”, îndoiala valorică ține de un apanaj mai mult gazetăresc, alimentat cu sarcasm prin formule bune lângă tarabe : ”izmeneală filozofardă”, ”bazar/în care toată lumea/vrea să păcălească pe toată lumea”(*Bazar*).

Desigur, toți poeții s-au îndoit de lume, de religie, de arta lor, de ”orizontalitatea”(vezi ”*O bucată de plută*”) care le poate aduce blazarea, ratarea (vezi și ”*Insemnări din subterană*”). Desigur, și alți poeți și-au dorit/își doresc să scrie ”un poem care să justifice rostul”lor în lume (*Rostul*), desigur că poți să accepți că versurile se scriu și pe pereții toaletelor (chiar și dostoievskianul ”*frumusețea va salava lumea*”), desigur că poți blufa în gesturi de frondă (cu tânăra generație ca să-i faci cu ochiul), să urinezi pe ele crezând că ”jetul ” tău e o contribuție ”atât de umană” (*Abțibild*), dar ce pui în loc? Discursivitatea de ”răspuns la anchetă literară”(pag.134), șfichiuirea cu poante nu pot umple ”mormântul gol”(pag.13) : poezia începe doar în momentul în care poți scrie ”am înviat de mult”...

AAG a ales această ”orizontalitate” boantă pentru a ataca, din interiorul ei, criza (”exersez viața de criză...”-*Blues*) limbajului, a literaturii, a rostului artei în lume, un curajos strigăt ”din interiorul” bibliotecii, a ”comunității artistice”. E o cale spre Meka macedonskiană, a ”drumului” întortocheat , pe care poetul scoate înainte - cu inteligență - câteva **figuri emblematice** prin care răspunde ”atacurilor” asupra poeziei, prin care incearcă să recladească ”templul” - nu în trei zile, precum Iisus, ci în trei ipostazieri, mântuitoare, care au învins ratarea, întortocheatele văioage spre ”Meka” - **Aurel Dumitrașcu, Radu Săplăcan, Petru Ursache**.

Sunt cele mai impresionante texte ale cărții, gândite, credem noi, ca un fel de ”raport” al propriilor realizări (da, dacă amintesc de **Raport către El Greco** al lui N.Kazantzakis nu dăunează de loc lucrării) și poziționări față de ”comunitatea artistică” contemporană.În textul dedicat lui Aurel Dumitrașcu (”*21 noiembrie 2015.Câte ceva despre vizita lui Aurel Dumitrașcu când împlinea 60 de ani*”, pp.55-58), din aluatul amintirilor, AAG realizează un ”portret liric” de o rară expresivitate - cuvintele au căldura unor evanescente laviuri, nu au incizii de linii sau tușe ferme, ci doar spectre de imagini : ”nasul pare o amprentă pe un obraz traversat de vinișoare vineții”, ”e palid ca o biserică pustie”, ”părul lung, rar, părea mătasea broaștei vânturată de val”.

Tot la ”ușa minții”, ”eteric” este și Radu Săplăcan : el îi împărtășește 13 motive ”pentru care nu sunt astăzi cu voi”(”*Radu Săplăcan și miza pe 13*”). E, desigur, în aceste efecte de flou, o ”pledoarie” pentru poezie și prietenie (sunt invocate nopțile de la Durău, replici ”jucate” și re-scrise cu Laurențiu Ulici, Ioan Flora, Ion Mureșan, Mihai Ursachi), toate devenind disculpări la propriile dileme ale lui AAG. Al treielea ”prototip exemplar” pe care mizează poetul nemțean este al etnologului Petru Ursache (pp.124-125).Intitulat ”poem basm” el devine o ”disertație” pe teme ale mitologiei (să nu uităm că AAG și-a dat doctoratul cu lucrarea ”**Tinerețe fără bătrânețe și sentimentul tragic al timpului**”, publicată prin 2004).

Desigur că și în acest text, ca și în cele precedente, toate ”rolurile”/replicile și argumentația este a lui AAG - în spatele acestui procedeu sunt, în mintea noastră, ”rolurile” jucate de grupurile de colindători din sate (bine cunoscute de poet) care re-fac clipa încărcată de divinitate din ”*Steaua*”, ”*Viflaimul*” de sărbători, sau de ce nu, pretextul din **Cristos răstignit a doua oară**, a lui N.Kazantzakis. Prodigiozitatea și disponibilitatea pentru ”înscenări”, pentru asumarea dublului rol, este o practică a unui drum spre sine, sau, cum spune Monahul de la Rohia, ”*prin alții spre sine*”, din care AAG scoate efecte poetice de o rară ingeniozitate.

În secțiunea a V-a a cărții, AAG include 10 poeme ”*Despre ultimele dorințe ale condamnaților la moarte*” și un ”*Epilog*”. Inedit în poezia românească, ciclul - bazat pe știri din ziare - este o curioasă ”frescă socială” pe care o putem citi ca replică/în descendența ”liricizării epicului realist” inaugurată de Robert Browning și Edgar Lee Masters - prin celebrele ”epitafuri” din ”**Antologia orășelului Spoon River**” (apărută la noi în traducerea lui Ion Caraion și cu argumentele teoreticianului Virgil Nemoianu, EPLU, colecția ”Poesis”, buc., 1968).

AAG urmărește reacțiile psiho-fizice ale protagoniștilor săi prin prisma **listei de meniuri** pe care statul texan o acorda viitorilor executanți ca ”ultimă masă”. Arta poetului, prozatorului și teoreticianului AAG își dau mâna în aceste texte - ingeniozitatea de ”cântar”, între faptele ucigașului și meniul ales de acesta fac un deliciu al cărții, poetul dovedind calități de cercetător freudian elaborând ”fișe clinice” într-o savuroasă pictură dantescă și ...voronețiană în care moartea stă la masă cu viața.

”Cusătura” textelor devine sacul în care trupurile osândiților sunt depuse în mormânt, poetul oficiind toate rolurile - de judecător, de preot și chiar de ”fârtat” care e de față în urma sicriului. Există, poate cuprinde poezia aceste ultime înscenări ale morții? Cu siguranță, în cele 10 prototipuri putem recunoaște diversele fațete ale umanului, reacții care scot în evidență *bruta* din om sau doar *momentul de întunecare a minții* care a dus la crimă. Iar ”ultima masă” devine, prin forța artei lui AAG, nu numai un moment care ”întârzie” execuția, și și *reculegere*, o coborâre în străfundurile eului pe care poetul le între-vede, pentru că, nu-i așa, puteam să credem că *poetul moare cu fiecare om*, care ”își scrie mereu/cu fiecare pagină/ultima dorință”.

Cutremurul uman, din aceste **exerciții de moarte**, vă las să-l descifrați în secvența nr.7 a osânditului James Edwards Smith care a cerut pentru ultima masă ”o mână de pământ” : ”atât a vrut/o mână de pământ, o mână de pământ, /să crească în pântecele lui un pământ nou, /Căci într-un pământ nou, /în care nu ai îngropat pe nimeni/moartea nu poate să prindă rădăcini, /moartea e inutilă ca bibeloul/uitat pe raftul de esențe de timp reciclabil”(pag.152). Cine nu se poate re-cunoaște în acestă ”comunitate artistică” imaginată de AAG va crede că însemnările unora de pe pereții toaletelor sunt chiar...versuri...

Dino Buzzati - ACCELERAREA

Versiune în limba română de GEO VASILE

Dino Buzzati (1906-1972) – unul dintre maeştrii prozei fantastice moderne. A scris romane, povestiri, poezie, piese de teatru, librete de operă, a cochetat cu pictura şi scenografia. Romantismul de factură germană atribuit primelor sale cărţi, **Barnabo, omul munţilor** (1933) şi **Secretul Pădurii Bătrâne** (1935), este înlocuit, în **Deşertul tătarilor** (1940), cu un existenţialism de percepţie abisală, „nevrotică”, a lumii înconjurătoare, unde descifrarea realităţii se realizează în codul semanticii kafkiene. De sorginte kafkiană sunt şi multe dintre textele reunite în **Şaizeci de povestiri** (1958), volum care i-a adus Premiul Strega. Alte romane de Dino Buzzati: **Marele portret** (1960) şi **O dragoste** (1963), iar proza scurtă a deceniului şapte este reunită, în 1966, în volumul **Monstrul Colombre şi alte cincizeci de povestiri**. Aproape toate scrierile lui Dino Buzzati au fost traduse în limba română, atât înainte de 1990, cât mai ales în anii 2000.



Când şi-a dat seama pentru prima dată de acel fenomen, monseniorul Giacinto Pleora, paroh al Domului, avea cincizeci şi şapte de ani împliniţi.

Era într-o duminică. Liturghia ţinută de el, de faţă fiind şi cardinalul arhiepiscop, era pe terminate. Şi Pleora se simţea mulţumit, aproape fericit, cuprins de un sentiment de împlinire şi împăcare a cugetului.

Pe măsură ce slujba se desfăşura, îşi dădea seama aproape fără să vrea de cât de perfectă era sfânta sa prestaţie. Nici vorbă de trufie. Ştia foarte bine că totul se datora experienţei, nenumăraţilor ani de liturghie, astfel că cel mai neînsemnat episod din epopeea liturgică îi intrase de acum în sânge. Odinioară, pe când era tânăr, trebuia să se concentreze intens ca să nu uite anume gesturi şi formule, un efort istovitor, ce mai, acum însă, simţindu-se stăpân, totul era sigur, firesc şi uşor ca respiraţia.

Artistul pe scenă ştie din instinct când se realizează între public şi el inefabila tensiune a succesului.

Aproape la fel percepea parohul o misterioasă corespondenţă între el şi mulţimea graţie, pe fundalul măreţiei altarului, al buclelor de fum de tămâie printre piezişele raze de soare, ce le dădeau strălucire, şi cascadele de sunete ale orgii. Gesturile sale erau desăvârşite, vocea gravă, predica înălţătoare, armonioasă, plină de sentiment. În acele minute, cu umilinţă mulţumi lui Dumnezeu ce-i îngăduia să-l slujească în nemărginita sa glorie.

Dar iată că liturghia luă sfârşit, tăcură corul şi orga, cădelniţele se stinseră, şi îndată ce rumoarea oamenilor plecând se făcu simţită şi preoţii oficianţi se îndepărtară în cortegiu, pe altarul părăsit se întronă tristeţea.

Dar, surpriză. Imediat ce intră în sacristia vastă cât o biserică în sine, parohul observă că toţi participanţii la slujbă, preoţi, clerici şi cantori, priveau mânioşi încolo şi încoace. O clipă îl zări şi pe cardinal, înainte de a fi ajuns la coridorul arhiepiscopatului: până şi pe chipul său, de obicei atât de blând şi bun, se citea o umbră de antipatie; iar de-a dreptul furios părea tânărul secretar, don Terlizzi, ce-i ţinea urma Eminenţei Sale, mânaţi parcă de aceeaşi iritare, chiar dacă în proporţii diferite.

"Ce se întâmplă cu ei?" îl întrebă în şoaptă pe don Sustinenti, decanul colegiului, ce ţinea la el ca la un fiu.

"Oh, monseniore - răspunse sufletul acela curat. - Sunt emoţionaţi, desigur. A fost slujba cea mai frumoasă a anului. Şi nicicând n-aţi vorbit atât de frumos."

Cuvintele lui don Sustinenti îi pătrunseră ca un balsam în inimă. Dar privirile îi căzură pe don Cerriola, cel mai zelos între canonici: gâfâia de mama focului, asemeni celui ajuns la capătul puterilor. Abia atunci o bănuială îi fulgeră în minte. Îşi ridică ochii la orologiu: unu fără zece. Aproape trei ore de liturghie, deci. Îngrozitor. Niciodată nu se depăşise spaţiul celor două ore. Aveau dreptate să fie exasperaţi. Dar cum se făcuse că nu şi-a dat seama? Şi de ce o lungise în asemenea hal? Totuşi nu zăbovise, nu-şi îngăduise licenţe de nici un fel, făcuse comentariul evanghelic în limitele fireşti.

Cum se explica o asemenea întârziere?

Nimeni nu şi-a permis vreo observaţie. Şi nici reproşuri. Totuşi, din pricina ciudăţeniei fenomenului, rămase cu un sentiment de jenă.

De atunci începu să fie atent ca aşa ceva să nu se mai repete. Verificându-şi faptele de zi cu zi, i se păru că sesizează un fel de încetineală în tot ceea ce făcea. Deşi muncea cu dăruirea de altădată, orele zilei şi ale serii nu-i mai ajungeau. Venea miezul nopţii şi el tot mai avea câte ceva de făcut. Şi-acel ceva trebuia amânat pe a doua zi. Dar a doua zi datoria veche se adăuga la noile şi numeroasele sarcini şi urgenţe. Care pe zi ce trecea deveneau o tot mai apăsătoare povară.

Poate că am îmbătrânit - se gândea el - poate e vorba de o pierdere de energie, nu reuşesc să mai lucrez ca înainte, să fie de vină oboseala, să fie vreo boală la mijloc? Pentru o spovedanie nu-mi trebuia mai mult de un sfert de oră, azi am nevoie de cel puţin de două ori pe-atâta. Ca să redactez pastoralele cerute de arhiepiscop, aveam nevoie cândva de câteva ore, azi veghez toată noaptea şi-n zori văd că n-am terminat.

Îl chemă pe medic şi-i explică situaţia, se lăsă consultat. Medicul îl cunoştea bine şi-şi cunoştea şi meseria.

"Monseniore - îi spuse - sunteţi sănătos tun. O cură revigorantă, spuneţi? Dacă insistaţi, v-o recomand cu plăcere. Dar la ce bun? Vă bucuraţi de o sănătate perfectă."

"Şi-atunci cum vă explicaţi că...?"

"E timpul. Şi pentru dumneavoastră timpul a început să alerge." "Vasăzică sunt bătrân?"

"La un moment dat al vieţii, zilele încep să fugă mai repede. Ca, de pildă, râurile. Curg liniştite şi dintr-odată o iau la goană, tot mai tare şi mai tare, până ce se prăbuşesc în josul cascadei. Şi cu noi se întâmplă la fel."

"Dacă am înţeles bine - zâmbi timid monseniorul - asta înseamnă că şi pentru mine cascada se apropie, că firul vieţii mi se scurtează văzând cu ochii."

"Nu neapărat. Nu există o regulă. Depinde de temperamente. Să ne gândim la râul ce încă de la izvoare, ca să zicem aşa, are presentimentul îndepărtatei cataracte ce-l aşteaptă şi preţ de sute şi sute de kilometri apele sale se tot trudesc. Pe de altă parte, mai avem şi râul ce până în ultima clipă, până la câţiva metri de hău, nu dă semne de oboseală şi merge liniştit înainte ca şi cum nimic n-ar fi. Totul e chestiune de temperament." "E totuşi un semn de bătrâneţe, nu?"

"Nici asta nu se poate spune. Cunosc tineri de douăzeci de ani..."

"Şi leacul?" "Leac? Când timpul a început să gonească şi zilele se fac mai scurte şi pare că în ele nimic nu se mai ţine... nu, nu mai e cu neputinţă să-l oprim..."

"Atunci şi dumneavoastră, doctore?"

"Dacă şi eu? Să tot fie zece ani de când mi-am dat seama de primele simptome. Şi numai Dumnezeu ştie cât am luptat împotriva curentului. Rezistă cineva? Cât despre mine, nu sunt decât un dop de plută, supt, târât vertiginos spre vâltoarea din urmă... Depărtată? Apropiată? Cine ştie?" "Şi-atunci, dacă am înţeles bine, nu-mi rămâne..." "...decât să vă resemnaţi, monseniore. Şi înainte de toate să vă rugaţi lui Dumnezeu...El, poate...". Nu a vrut să se resemneze.

Dimpotrivă, s-a gândit că răul provine chiar din resemnare: dacă, în schimb, ar reacţiona energic, fără să se lase surprins fie şi o singură dată, timpul însuşi s-ar da pe brazdă şi zilele şi-ar reveni la ritmul regulat de odinioară.

Zis şi făcut. Dar ce osteneală. Mereu cu ceasul sub ochi spre a nu depăşi limitele, mereu cu obsesia de a nu reuşi să mai ţină pasul. Şi cu cât se gândea mai mult la asta, cu atât mai greu resimţea hărţuirea. Era de-ajuns o clipă de neatenţie sau relaxare, o umbră de oboseală: îndată vrăjmaşul, timpul cel blestemat, îi luneca printre degete şi ţâşnea, se rostogolea ca o avalanşă. Trebuia ajuns din urmă, priponit, înfrânat. De reuşit, reuşea monseniorul Pleora, dar după aceea abia îşi mai trăgea sufletul. Atunci se întorcea la bănuiala că poate avea dreptate medicul, rezistenţa nu însemna decât să faci jocul duşmanului, istovindu-te peste poate; şi cu cât eşti mai ostenit, cu atât creşte acceleraţia orelor, şi odată cu ea, chinul. Poate că se cuvine prin urmare să nu lupţi, ci să te abandonezi curentului şi să-ţi cruţi energia, spre a o folosi în eventualitatea încheierii socotelilor, când genunea va da primele semne.

Numai că angajarea sa, ca şi abandonul, aveau acelaşi rezultat. Ca atunci când trenul porneşte şi se aude un ţăcănit al roţilor la îmbinarea şinelor, după care altul şi apoi altul şi ritmul la început foarte lent se înteţeşte din ce în ce, până când zgomotele devin atât de apropiate încât formează un singur sunet, un necontenit uruit, identic cu bubuitul apei printre stânci: deja monseniorul Pleora nu mai izbutea să discearnă o oră de alta, o zi de alta, într-atât treceau ele de iute, strâns încleiate într-o compactă masă uniformă.

Singurul lucru, medicul i-o spusese, era să se roage lui Dumnezeu. Slavă Domnului, îi mai rămânea măcar această nădejde. Singurul răgaz când parohul putea să-şi regăsească cel puţin amintirea pierdutei seninătăţi. Dar până când îi va fi îngăduit să se roage?

Îndată ce se trezea, în zori, dintr-un vechi obicei din copilărie, învăţat de la mama lui, monseniorul Pleora spunea trei rugăciuni Pater, trei Ave şi trei Gloria. Le învăţase pe de rost cu o rapiditate miraculoasă, aproape ca pe un joc de cuvinte, fără să sară însă vreo silabă sau să modifice înţelesul.

Nu cronometrase niciodată căci i se păruse necuviincios, trebuia să fi fost vorba de unul sau două minute, dacă nu chiar de câteva secunde. Totul pentru a se confrunta cu timpul. Dar timpul nu ştie ce e mila.

Monseniorul Pleora se trezeşte în zori la şapte, coboară din pat, îngenunchează, îşi recită micile sale rugăciuni. Abia apucă să sfârşească ultimul amen şi sună telefonul: cineva moare, cineva se naşte, altcineva se însoară, altul are remuşcări şi toţi au nevoie de el.

Monseniorul Pleora se trezeşte în zori la şase, coboară din pat, îngenunchează, îşi recită micile sale rugăciuni. E la a doua Ave Maria, când bătrâna Clementina năvăleşte în cameră: "Monseniore, Monseniore, grăbiţi-vă, pentru Dumnezeu. Eminenţa Sa e jos şi v-aşteaptă în maşină!" - "Dar nu era la zece întâlnirea?" - "E zece, Monseniore."

Monseniorul Pleora se trezeşte în zori la ora cinci, coboară îndată din pat, îngenunchează, îşi recită micile sale rugăciuni. "Pa..." începe el. Nu apucă să spună "...ter", că se şi înserează.

"La un moment dat al vieţii, zilele încep să fugă mai repede. Ca, de pildă, râurile. Curg liniştite şi dintr-odată o iau la goană, tot mai tare şi mai tare, până ce se prăbuşesc în josul cascadei. Şi cu noi se întâmplă la fel."

Viorel Nica



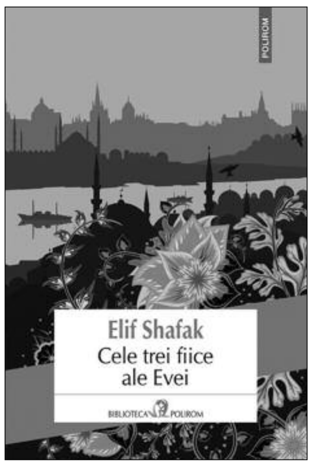
Discretul elogiu al hibridităţii spornice

Incitantă călătorie prin meandrele unei lumi ficţionale deosebit de variate şi de încordate, romanul *Cele trei fiice ale Evei* (apărut în engleză în 20016, tradus în română de Ada Tanasă, publicat de Polirom în 2017) de Elif Shafak este o carte de succes, uşor lizibilă, chit că policodificată în cel mai ingenios mod cu putinţă de către autoarea care îşi cunoaşte bine meseria, care ţine neapărat să opereze într-o manieră lejer-postmodernă, care se pricepe să-i imprime naraţiei un alert ritm de desfăşurare, care nu-şi plictiseşte câtuşi de puţin cititorii, care recurge frecvent la îndrăzneaţa dislocare narativă spre a crea impresia că-i preferă continuităţii comode şi previzibile discontinuitatea incomodă şi imprevizibilă, care nu ezită să împletească zglobia halima cu naraţia de tip horror, secvenţa meditativă cu episodul plin de acţiune dinamică, incursiunea pe tărâmul intimităţii labile cu excursul pe tărâmul realităţii denivelate, anevoie de străbătut din când în când.

Mai înainte de a fi fost „o soţie, o gospodină, o cetăţeană şi o musulmană modernă minunată", Nazperi Nalbantoglu (pe care romanciera o alintă cu prenumele prescurtat Peri) din Istanbul fusese o copilă cuminte, sensibilă, ascultătoare. În copilăria-i nici fericită, nici nefericită „gândul că trebuia să facă o alegere, o dată pentru totdeauna, între evlavia sfidătoare a mamei şi materialismul sfidător al tatălui o paraliza" (stârnindu-i prematur o criză de identitate pe care nu şi-o va putea rezolva, cu adevărat, niciodată); se frământase îndelung întrebându-se „cum era posibil ca Allah să fie privit în feluri diametral opuse de doi oameni care împărţeau încă aceeaşi casă", în ciuda faptului că obişnuiau să se gâlcevească de multe ori. De-a lungul formării sale nu tocmai liniştite, Peri avusese parte de câteva evenimente distorsionante, mai mult decât neplăcute. La 7 ani (1980) asistase, siderată, la arestarea fratelui său (Umut), bănuit de complicitate cu comuniştii (aflaţi în dizgraţie în Turcia dezbinată), condamnat la 8 ani de detenţie. Drept urmare copila din greu încercată „a început să se certe cu Dumnezeu", năzuise „să readucă armonia între părinţii" întruna puşi pe hartă, îi promisese tatălui (Mensur) că n-avea să creadă niciodată în superstiţii, în eresuri, în absurdităţi, se apucase să-şi scrie jurnalul, se simţise mai degrabă „prinsă la mijloc" decât într-o extremă sau alta, se depărtase câtva de mama-i (Selma) bigotă, îl văzuse pe „copilul ceţurilor", făptură miraculoasă, făcută „din foc fără fum" care o salvase de la un posibil viol, pe care-l integrase, cu uşurinţă, în mitologia-i personală. În anii '90 (adică la sfârşitul adolescenţei) văzuse, alarmată, cum se schimba celălalt frate al ei (Hasan), ce devenise un naţionalist înfocat, intolerant, gata să-şi sfârtece adversarul, incapabil de dialog, de deschidere, de flexibilitate; „şi-a găsit alinarea în literatură", s-a pomenit „mânată de foamea de a învăţa", de a se emancipa (în limite rezonabile, fără a cădea pradă excesului nesăbuit); „prefera să se afle mai degrabă în ţara poveştilor decât în ţara ei" minată de contradicţii neaplanabile, ostilă democraţiei, din ce în ce mai închisă între graniţele sale. Terminându-şi liceul în 2000, alesese să-şi continue studiile la Oxford. Ca studentă oxfordiană, Peri se bucurase de atmosfera tihnită, prielnică studiului aprofundat, „se simţea ca o impostoare" (din cauza sensibilităţii sale), s-a împrietenit cu iraniana, necredincioasa, exuberanta Shirin (ce se considera „o rătăcitoare"), oscila între euforie şi claustrofobie, „se simţea de parcă ar fi pătruns în altă lume", „simţea o uşurătate a fiinţei pe care nu o mai încercase niciodată", „preţuia ca pe o comoară singurătatea", s-a ancorat în realitatea învăţatului zilnic, (din care a ajuns să facă însăşi raţiunea sa de a fi), s-a comportat „rigid şi robotic", abţinându-se de la divertisment, de la irosire, dedicându-se învăţării în exclusivitate (spre a nu-şi dezamăgi părinţii care făcuseră sacrificii ca să o trimită în străinătate, care aveau multă încredere în ea, care-i ceruseră să fie demnă), „muncea pe brânci, nemulţumită de sine", s-a apropiat de Mona cea credincioasă „purtătoare de văl", a rămas nehotărâtă (în materie de credinţă). Luni la rând a preferat să ducă o viaţă echilibrată, să se concentreze asupra cursurilor, să rămână „ancorată într-o moralitate infailibilă" (neadmiţând să dea greş, să guste din fructul interzis, să cultive o formă ori alta de exces, să se lase în voia vreunei tentaţii anarhice) decât să cedeze vreunor imbolduri imorale, iraţionale; şi-a dat silinţa să se manifeste într-un mod exemplar, să fie „o studentă liniştită, deloc genul care să fie implicată în vreun scandal" compromiţător, denigrant, ruşinos. Deşi fusese avertizată (de către colegi aparent binevoitori ori de către câţiva profesori presupus bine intenţionaţi) să stea departe de Azur, s-a înscris la seminarul lui despre Dumnezeu, dorind să cunoască tot ce putea fi cunoscut despre entitatea supremă, din cauza căreia nu se mai putuse găsi pace la ea acasă, din pricina căreia o parte din lume o ura aprig pe cealaltă, datorită căreia chiar cele mai bune prietene ale ei – Shirin şi Mona se ciondăneau la nesfârşit, refuzând să se împace, s-ajungă la un modus vivendi amiabil, lipsit de ostilitate. La invitaţia Monei a vizitat Ţara Galilor unde a descoperit, uimită, o lume foarte diferită de cea engleză, profund nemulţumită de faptul că se simţea discriminată, de nu cumva chiar înjosită. Urmărind la televizor cele întâmplate în SUA în 2001, a rămas oripilată, n-a putut să creadă că mai era cu putinţă aşa ceva în centrul lumii civilizate, multiculturale, „s-a rugat pentru toţi oamenii ucişi în Turnurile Gemene" newyorkeze. Pe parcursul seminarului la care se înscrisese cu intenţia de a afla mai multe despre Dumnezeu „s-a simţit cuprinsă de un val de entuziasm", specific oricărui novice exaltat în prima etapă a experienţei iniţiatice, a înţeles că „speculaţia fără cunoaştere e pălăvrăgeală atotsuficientă", „se simţea desăvârşită, neîmpărţită" „în cuvintele lui Azur găsea o cale de evadare din dualitatea epuizantă", se îndrăgostise de profesorul ei magnific, captivant, fără pereche, după care ajunsese să-l urască, neputându-i suporta caracterul nemenajant, simţindu-se – în prezenţa lui impunătoare – ca un pion nescrupulos manevrat pe o tablă de şah. Măcar că „încă era supărată pe el", „nu putea rămâne supărată pe cărţile sale" incitante, citite cu aviditate, ce încercau să le injecteze „celor necredincioşi o doză de credinţă şi celor credincioşi - o doză de scepticism", să deconstruiască unele certitudini dogmatice, să-i pună capăt incertitudinii dispersante, să transforme „singularul în plural şi simplitatea în complexitate", să estompeze graniţele strict marcate, să aducă „laolaltă idei ireconciliabile şi oameni improbabili", să venereze „hibriditatea" (opusă purităţii amăgitoare) în virtutea strânsei sale legături cu viaţa concret-fenomenală. Oricât ar fi fost de „cuviincioasă, prudentă şi echilibrată", silitoarea, febrila, ambiţioasa studentă din Istanbul „tânjea să încalce graniţele, tânjea să păcătuiască" (mai precis spus, să guste din pomul interzis al cunoaşterii). Din când în când „intuiţia că pe profesorul ei îl dorea îi înăbuşea toate celelalte emoţii". Ce-o atrăgea atât de mult la celălalt? Faptul că avea mai multe feţe, că „îi făcea viaţa de zi cu zi dureros de intensă", că se înfăţişa ca „un secret bine păzit", că dispunea de o energie debordantă (în plan intelectual) pe care şi-o risipea cu generozitate, că li se dăruia studentelor şi studenţilor săi pe de-a întregul, că era înzestrat cu un stil de investigaţie socratic. Mutându-se cu Shirin şi Mona în aceeaşi casă (spre a se putea bucura de mai mult spaţiu şi, totodată, de mai multă libertate), a avut ocazia să îşi cunoască mai bine prietenele la care ţinea atât de mult, să-şi aplece urechea „la ce spune cealaltă", să medieze conflictul dintre fata necredincioasă, emancipată, secularizată şi cea credincioasă, mulţumită să fiinţeze într-o manieră tradiţională. De îndată ce a înţeles că mutarea cu pricina nu decursese într-un chip firesc, ci fusese pusă la cale de neconvenţionalul profesor Azur care le trata într-o modalitate experimentală „supunându-le intereselor sale profesionale) a fost „zguduită" „de această descoperire" extraordinară, nemaipomenit de dureroasă (din punct de vedere psihic), s-a făcut foc şi pară, şi-a pierdut cumpătul, trecuse printr-o puternică, devastatoare criză de personalitate şi, implicit, de identitate. Fiind „o arhivară dedicată, o păstrătoare a amintirilor dureroase", nu putea uita certurile curente dintre prietenele-i învrăjbite (din motive religioase), nu putea da uitării descoperirea şocantă, „se săturase de ea însăşi, rănită de trecut, speriată de viitor". Nemaiputându-şi suporta situaţia disperată, a încercat să se sinucidă. Ca urmare a acestei tentative de sinucidere (cu un exces de medicamente nesăţios îngurgitate în momentul disperării maxime) s-a pomenit la spital o bucată de vreme. După externare s-a străduit să-şi reia cursul existenţei normale, să se reintegreze în circuitul vieţii studenţeşti. Solicitată de o comisie etică să depună mărturie despre profesorul Azur, acuzat (de către răuvoitorii săi detractori) de corupere a studentelor, de abuzuri profesionale, de depăşire a competenţelor didactice, a refuzat să-şi spună cuvântul, preferând să se afunde într-o tăcere laşă. Cât de curând avea să-şi întrerupă studiile, să părăsească Oxfordul, să se întoarcă în oraşu-i natal... În 2016 Peri era cât pe aici să-şi piardă viaţa într-o imprudentă confruntare cu un hoţ istanbulit, care îi furase geanta din maşină. Ieşind cu bine dintr-o astfel de situaţie neplăcută, mersese la un dineu oferit de şeful corupt al soţului său (Adnam) unde îşi exprimase părerea că Turcia trebuie să meargă mai departe pe cale democraţiei, alături de Europa. În toiul petrecerii casa magnatului necinstit fusese luată cu asalt de nişte terorişti. Pitită într-o cămară, Peri îl sunase pe profesorul oxfordian (Azur) spre a-şi cere iertare pentru laşitatea dovedită cândva (din cauza căreia celălalt avea să-şi piardă catedra universitară). Spre norocul ei poliţia a intervenit urgent, readucând-o pe tărâmul libertăţii.

Înzestrată de autoarea sa pricepută, inventivă, volubilă cu calităţi indubitabile (precum: verva narativă, rapida alunecare a naraţiei dintr-un plan în altul, ritmul alert, capacitatea de a construi personajele dintr-un unghi cât mai larg şi mai complex, evitând să le unidirecţioneze, să le caricatureze, să le pună în slujba unor teze ideologice, policodificarea lejer asumată, aşa încât să nu devină niciodată ostentativă, greu de suportat de către cititorii obişnuiţi) ficţiunea shafakiană *The Three Daughters of Eve* este rodul elaborării inspirate, mature, preocupate nu atât să se scoată în evidenţă pe sine, cât să pună în relief problemele lumii pe care o reprezintă răbdător, tacticos, ferindu-se din răsputeri s-o aşeze pe patul lui Procust, să-i trădeze varietatea derutantă, s-o perceapă într-un mod schematic, s-o prezinte altfel decât este realmente, s-o lipsească de substanţialitatea-i preţioasă, dându-şi silinţa s-o oglindească leal, să depună mărturie atât despre frumuseţile sale, cât şi despre urâţeniile-i inevitabile, s-o înfăţişeze din cele mai surprinzătoare şi mai dezautomatizate perspective, s-o evalueze într-un chip nepărtinitor, să atragă atenţia asupra potenţialului său creator ori necreator, aflat acolo unde nu s-ar aştepta nimeni câteodată.

...ficţiunea shafakiană *The Three Daughters of Eve* este rodul elaborării inspirate, mature, preocupate nu atât să se scoată în evidenţă pe sine, cât să pună în relief problemele lumii pe care o reprezintă răbdător, tacticos, ferindu-se din răsputeri s-o aşeze pe patul lui Procust, să-i trădeze varietatea derutantă...



Leonid Dragomir



Biblioteca de filosofie

Recitind un nou Jurnalul fericirii

Manuscrisul de la Rohia al *Jurnalului fericirii*, publicat în anul 2012 la Editura Polirom, Iași, este, după cum spune cel ce a îngrijit ediția, George Ardeleanu, a treia variantă a capodoperei lui N. Steinhardt. Prima variantă a fost scrisă între 1969-1971, fiind confiscată de Securitate, ulterior restituită autorului, apoi iar confiscată. Aceasta a fost publicată în mai multe ediții începând din 1991. A doua variantă scrisă de Steinhardt după prima confiscare s-a pierdut după 1990, iar manuscrisul descoperit de George Ardeleanu în anul 2002 în arhivele mănăstirii "Sf. Ana" de la Rohia ar fi, propune el ca ipoteză, o sintează între cele două. Comparația cu prima variantă îl conduce la concluzia că textul cel nou creează impresia "unei scriituri mai crispate, mai <<nervoase>>, mai declarative și mai puternic infuzate ideologic decât a celei puse în scenă de prima variantă". Diferențele ar consta și în existența unor fragmente inedite, deci inexistente în prima variantă, și într-o altă ordonare a "blocurilor textuale". În ambele variante, *Jurnalul fericirii* nu urmează o ordine cronologică, alternând amintiri și meditații din închisoare, cu altele de după eliberare, sau uneori din interbelic.

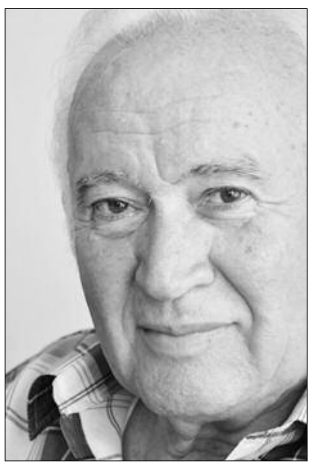
Citind noua variantă m-am întrebat de ce ecoul stârnit de această carte a fost atât de puternic în rândul multor oameni de diverse categorii sociale și calibre intelectuale. Desigur, pentru că este o evocare a vieții din temnițele comuniste, însă curiozitatea legată de ceea ce s-a întâmplat atunci, foarte puternică mai ales în primii ani de după căderea comunismului, a putut fi satisfăcută și de alte mărturii ale celor care au trecut pe acolo, apărute imediat după 1989. Motivul principal care explică și interesul constant pentru această carte este, după părerea mea, modul inteligent prin care un spirit extrem de cultivat, însă fără pretenții elitiste, reușește să demonteze prejudecățile inoculate de modernitate referitoare la credință. Există în *Jurnal* pagini strălucite dedicate presupusului conflict dintre știință și religie, altele dezbat raporturile creștinismului cu religiile orientale sau conflictele interconfesionale între creștini. Miza lor nu este însă doar una dar teoretică, detașată, ci pentru evreul proaspăt convertit la credința creștin-ortodoxă astfel de teme și multe altele, în special de natură etică, sunt asumate vital, existențial, fiind aspecte ale unei bătălii a cărei miză este veșnicia. Intensitatea trăirii învățăturii creștine, înțeleasă nu închis-confesional, ci cuprinzând toate aspectele vieții, cred că este ceea ce ne atrage pe noi, cei născuți ortodocși și adesea atât de căldicei. Nimic nu e anacronic în mesajul hristic, ne spune Steinhardt, uzând de tot ce a produs mai subtil și mai rafinat cultura modernă, ci tot ce spune Iisus Hristos ne privește direct și personal, în orice epocă am trăi. Cum spunea un alt mare intelectual creștin, Alexandru Mironescu, lucrurile spuse în Evanghelie se petrec mereu. Apoi, iar aceasta ține de smerenie, Steinhardt nu transmite niciodată mai mult decât ceea ce el însuși a trăit ca dilemă, eșec sau posibilă soluție. Este vorba de înțelesul vechi, din Pateric, fără conotații moralizatoare, al smereniei, acela de a fi la locul tău (expresie care îi plăcea mult, ca și altele ale limbii române populare). Fără a se încrede în false certitudini așa-zis dogmatice, sau pioase, Steinhardt ne prezintă viața credinței ca nefiind deloc scutită, dimpotrivă, de îndoieli și incertitudini. De fapt credința implică întotdeauna riscul, saltul, aventura, iar viața monahală în care va intra din 1980 cu atât mai mult. A crede presupune învingerea contraargumentelor nu doar ale scepticilor, ci și ale celor generate de situațiile în care ne pune viața. De pildă știm cu toții cât de dificil este să faci binele sau că nerecunoștința pentru binele făcut este regula și nu excepția. Dar, spune Steinhardt, deși suntem niște "impostori ai binelui", căci conștiința că facem bine îl impurifică, trebuie să facem binele în orice situație fără să așteptăm recunoștință sau răsplată. Pare greu, chiar imposibil, absurd, inuman și totuși este, își poate da seama oricine, singura cale de a nu dezvolta resentimente. Ca și creștini putem acționa astfel numai dacă înțelegem că binele făcut aproapelui îl facem de fapt lui Hristos. Funcția esențială a credinței este de a da jos vălul aparențelor, peste care diavolul stăpânește pentru a accede la creația lui Dumnezeu. "Nu pământul și universul, scrie Steinhardt, sunt ale diavolului – ele sunt ale Celui ce le-a creat – "ci umbrele psiho-patologice ale relațiilor dintre oameni, acelea ce țin de arbitrar, dispreț și sete după deșarte măriri". Credința conduce așadar la mutarea privirii de la iluzie la realitate și adevăr. Și întrucât această operație este mai ușor de realizat în sărăcia și suferința închisorilor decât în realitatea cotidiană atât de confuză și amestecată, "de aceea și fac atâția oameni acolo act de adeziune la suprema realitate, la Dumnezeu".

Incertitudinea și riscul sunt cei doi stâlpi ai libertății, principalul dar oferit omului de Creator. Alături de fericire, ea este cea de-a doua mare temă a reflecțiilor lui N. Steinhardt, între ele existâd de atlfel corelații, căci una nu poate fi fără cealaltă. Atât în închisorile prin care a trecut (Jilava, Gherla) cât și în închisoarea cea largă a României comuniste, cum o numea tatăl său, Steinhardt reușește, înfruntând presiuni de toate felurile, să nu abdice, să nu-și vândă libertatea. A fost mai întâi actul de mare curaj și noblețe de a nu-și denunța prietenii din lotul numit "Noica-Pilat", nici atunci, în cursul anchetei, nici în închisoare, nici după aceea. Temelia dreptului public și a libertății, afirmă el în repetate rânduri, este curajul fizic în fața morții. Fără garanția oferită de el, atât virtuțiile morale, cât și cele civice își pierd greutatea, devin vorbe goale. Trei sunt în viziunea sa, formată în urma trecerii prin suferințele închisorilor, virtuțiile invincibile ale lumii: credința, curajul și noblețea. Niciuna nu este însă posibilă în absența libertății și toate implică iubirea ca ieșire din sine, din egolatrie, spre a te pune în slujba semenilor. Idealism, vorbe mari, ar replica imediat scepticii dezabuzați, însă ne putem întreba laolaltă cu Steinhardt: ce mai rămâne în absența unor repere ideale de acest fel? În orice caz, criza culturii actuale se leagă cu certitudine de dispariția idealului într-o lume a banului. Pentru a oferi reperele unei soluții, Steinhardt construiește ceea ce numește, "o teorie androginică" a valorilor. Marile valori, sau cum le numesc scepticii, vorbele mari, nu-și dobândesc sensul "decât atunci când sunt împreunate cu opusul lor, formând astfel cuvinte androginice complete, perechi finale armonioase: libertate-ordine, progres-tradiție, curaj-prudență... Luate separate sunt ființe ideale, instabile și excesive, ca și ființele trupești pe care Aristofan (ori Platon) le consideră simple jumătăți ale unui întreg". Nici o valoare nu este absolută, spune Steinhardt demonstrând încă o dată realismul spiritului creștin, ele putând constitui un ghid în viață doar guvernate de buna-socotință, o virtute definitorie pentru ortodoxia poporului român, față de care își declară iubirea necondiționată.



Din punct de vedere intelectual ceea ce l-a atras pe evreul Nicu-Aureliu Steinhardt la mesajul lui Hristos este paradoxul. Căci totul este paradoxal în Evanghelii, Dumnezeu instruindu-ne prin paradoxuri și cerându-ne întodeauna imposibilul, tocmai pentru a ne pune la încercare credința. *Jurnalul fericirii* constituie o delectuare intelectuală, dar care nu rămâne, sau n-ar trebui să rămână doar intelectuală, și prin revelarea numeroaselor paradoxuri ale vieții creștine. Unul dintre ele este că fericirea se obține prin asumarea, adică integrarea în propria viață a suferinței. "Cea mai bună și mai sigură cale spre fericire este o bună și intimă cunoaștere a suferinței", afirmă el. Iar în alt loc: "Care este suprema datorie a unui creștin? Prima datorie a unui creștin este să fie fericit". Închisoarea s-a dovedit a fi ocazia unui catharsis – altfel ar fi fost zadarnică – din care el nu a ieșit acrit, îmbătrânit, sătul de toate, ci liniștit, cu sufletul tânăr și viu. În acest sens merită citată mărturisirea – o reușită stilistică ca de altfel întreaga carte, ce încheie și justifică încă o dată titlul acestui nou și totuși același (deși se poate spune la fel de bine și invers, același și parcă altul) – *Jurnalul fericirii*: "Numai veșnic proaspetei apropieri a lui Hristos îi datorez că nu cutreier descumpănit – neliniștită făptură noptatică a orașului (spațul proustian de acută vremenicie) – străzile pustii de lume pe care am cunoscut-o cândva, că n-am ajuns să fiu și eu – cum scrie François Mauriac în *Destine* – unul dintre acele cadavre vii purtate de cursul vieții și că mi-am dat în sfârșit seama că e adevărat ce se spune în Faptele Apostolilor (20,35) că mai fericit este a da decât a lua".

Petru Pistol



Diortosiri

Motto-ul: „ ...că nu este nici o gramă / Din a lumii scrieri toate să nu aibe melodramă" (*Levantul*).

Permeabilitatea lecturii

Eu, în limba greacă, „bine", „frumos"; *foné*, „voce", „sunet", „vorbire", de aceeași sorginte. De aici, în limba română, „eufonie", „sunet plăcut", „vorbire armonioasă". Spre exemplu: „ ..." (Cititorul va trece aici textul convenabil.)

Opusul *eufoniei* este *cacofonia*, „vorbire neplăcută la auz, discordantă", din: *kakós*, în limba greacă, „rău", „urât", plus *foné* . Spre exemplu: „ ... " (Procedura de mai sus va fi urmată și aici, cu beneficiu garantat.)

Se vede cum ambele sunt efectul elocuției; una îngrijită, naturală, alta dopată, stimulată excesiv, avană să spună mai mult, mai frumos, mai bine decât poate să o facă. Și, cu atât mai rău când e târât în acest joc și acea parte selectă al limbii – conceptul. În cazul acesta soluția e una singură: *„Prends l'éloquence et tors lui son cou"* (Paul Verlaine, *L'art poétique*. Se recomandă citirea prozaică a enunțului.)

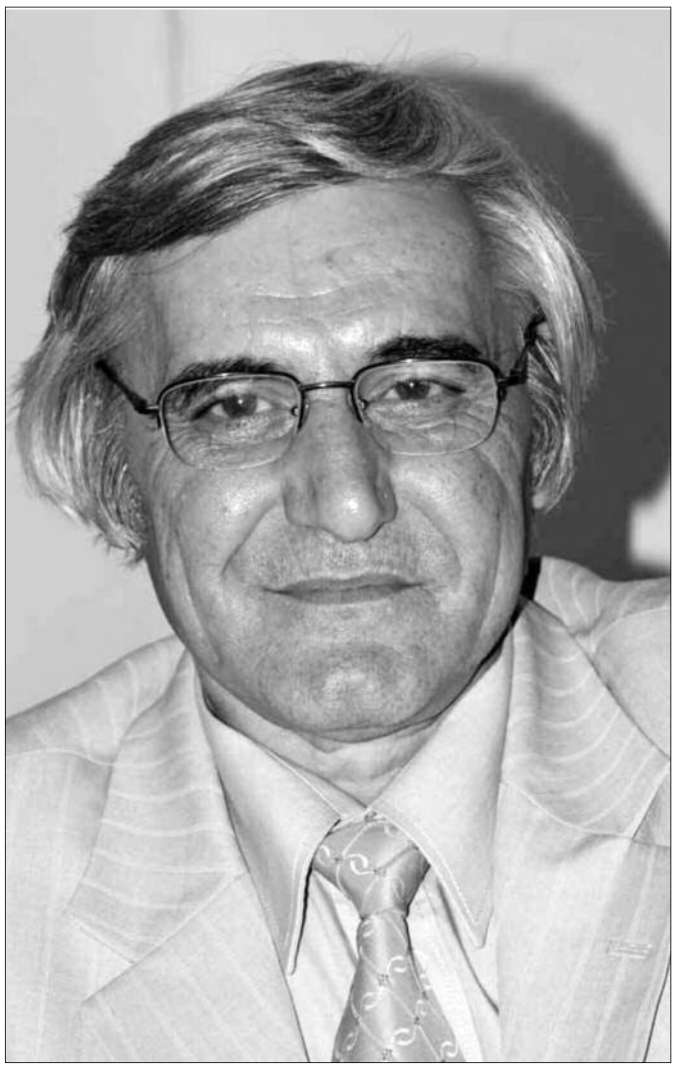
Învață de la capră

Capra noastră, din limba română, este o veritabilă moștenire latinească: *capra*. Veritabilă, zicem, pentru că ea nu a „sărit" dincolo de statutul propriu, iar dacă s-a depărtat puțin, a rămas – vedem bine – prin preajmă: *capră de tăiat lemne, capra trăsurii ș. a.* În greaca veche *capra* se numea *aix* (N.sg.), *aigos* (G. sg.), varianta aceasta, elenă, regăsindu-se și ea în limbile moderne, ca neologism: *egidă*, spre exemplu, în limba noastră, punctul de plecare fiind *aighís, aighídos*, „piele de capră", apoi „pieptarul din piele de capră", care ferea în luptă trupul de lovituri.

Întâlnim în limba elină încă o vocabulă cu același sens: *mekás* (N. sg.), *mekádos* (G. sg.), dar cu rezonanță clar onomatopeică, deci : „care behăie"; „capră", zic dicționarele. Să notăm și ce zice *DEX* –ul despre *a behăi*: „a scoate strigătul caracteristic speciei; a mehăi". Decupăm din ultimul lexem silaba *me* -, pe care o recunoaștem indubitabil din *bucolica* proprie fiecăruia, acesta fiind strigătul caracteristic caprei: *meee*! ... Dar nu numai de acum, ci dintotdeauna. Sau: de la vechii greci, căci frântura de cuvânt, *me*(*k*), ne trimite, pe fir onomatopeic, la ... *capră*. Și nu oricum!

Știm, cu toții, că *Iliada* este epopeea homerică având ca subiect războiul cu Troia. și mai știm – în parte – că cetatea lui Priam se mai numea și Ilionul, iar *Iliás, Iliádos* înseamnă *Cântecul Ilionului.* Coborând din cetatea sfântă (*hiré*/*hieré*) la animalul atât de domestic, *mekás, -ádos*, asta ar însemna: „cântecul celei ce mehăie".

Dar, pe lângă meritele incontestabile ale animalului: a hrănit în pruncia lui un zeu (Zeus, pentru care a trăi pur și simplu era un păcat de moarte), i-a oferit apoi pielea spre a-i fi scut (egidă), semnalăm încă un merit, unul de ordin lingvistic, ce poate fi invocat în disputa dintre adepții citirii în greaca veche, în manieră reuchliniană, respectiv erasmică. Erasmus are deci dreptate: în vremea lor vechii greci îl citeau pe *eta* (η) drept *e*, nu *i* (așa cum propune Reuchlin); dacă n-ar fi fost așa, ar însemna că strigătul animalului specific firii lui caprine ar fi fost pe atunci *miii*!, și nu *meee*!, abatere de neacceptat de la natura lui *identitară*.



Nicolae Oprea - 70

Schiţă bio-bibliografică

În a treia zi din luna lui Cuptor a anului 1950, se naşte Nicolae, în familia lui Ilie (gestionar/merceolog) şi Foarea Oprea (casnică/colectivistă) din comuna Sârbii Măgura, de la marginea spre Argeş a judeţului Olt. A urmat clasele I-VIII în satul natal, Branişte. După studiile liceale începute la Piteşti (Liceul "Al. Odobescu") şi încheiate în 1968 la Liceul "George Bariţiu" din Cluj, a absolvit Facultatea de Filologie, secţia Limba şi Literatura Română – Limba şi Literatura Italiană (1973) şi Facultatea de Istorie şi Filosofie , specialitatea Filosofie-Istorie, (f.f., 1981) ale Universităţii "Babeş-Bolyai" din Cluj-Napoca. Şi-a susţinut Doctoratul în Filologie la aceeaşi universitate cu teza *Ion D. Sârbu (1919-1989)*, sub îndrumarea profesorului V. Fanache, în 1999. S-a format în redacţia revistei studenţeşti *Echinox*, unde a debutat în 1972 cu un eseu despre Ştefan Bănulescu, devenind redactor şi cronicar literar al revistei între anii 1972-1974.

După absolvirea facultăţii funcţionează o scurtă perioadă ca redactor la revista *Argeş* din Piteşti (1974), ajungând şomer ilegal, după ce revista devine supliment trimestrial al ziarului „Secera şi ciocanul". În anii 1974-1977 lucrează ca metodist cultural în Piteşti şi Costeşti. Mutându-se în Turnu Severin cu familia în 1977, după un intermezzo de suplinitor la licee din oraş, ajunge profesor navetist în comunele Godeni, Pătulele, Căzăneşti, din jud. Mehedinţi. În 1981 revine în Piteşti ca asistent universitar la Institutul de Învăţământ Superior din Piteşti; între 1984-1989 – muzeograf la Oficiul pentru Patrimoniu Naţional al Muzeului Judeţean Argeş. Din mai 1989, este redactor la revista *Argeş*.

În Decembrie 1989 a fost ales, prin votul democratic al redactorilor şi colaboratorilor, redactor şef al revistei *Argeş*. A condus revista *Argeş* – transformată în *Calende*, în 1991 – în perioada 1990-1995. A funcţionat, prin cumul, la Facultatea de Litere, ca lector universitar din 1990. Din 1995 optează pentru cariera universitară. Şef al Catedrei de Limba şi Literatura Română în anii 2001-2008. Profesor universitar dr. la Facultatea de Litere – Universitatea din Piteşti, până în 2015 când se pensionează; conducător de doctorat din 2005.

A debutat editorial în 1993, cu o culegere omogenă de eseuri, *Provinciile imaginare* – volum distins cu Premiul pentru debut în critică la Salonul Naţional de Carte din Cluj-Napoca, 1993.

Este preşedinte al Filialei Piteşti a Uniunii Scriitorilor din România, ales în 2005; reales în funcţie în mandatele din 2009, 2013 şi 2018. În 2010, a organizat la Piteşti primul Festival naţional „Generaţia '80 la maturitate". Este membru în Consiliul de Conducere al Uniunii Scriitorilor din România (din 2005 până în prezent) şi în Comitetul Director al USR (2009-2013).

Opera

• *Provinciile imaginare*, Piteşti, Editura Calende, 1993,;
• *Alexandru Macedonski între romantism şi simbolism*, Cluj, Editura Dacia, 1999;
• *Ion D. Sârbu şi timpul romanului*, Piteşti, Editura Paralela 45, 2000;
• *Literatura română postbelică între impostură şi adevăr* (coautor: Călin Vlasie), Editura Paralela 45, Piteşti, 2000;
• *Opera şi autorul,* Editura Paralela 45, Piteşti, 2001,
• *Timpul lecturii. Selecţie de cronicar*, Editura Dacia, Cluj, 2002,
• *Magicul în proza lui V. Voiculescu*, Editura Paralela 45, Piteşti, 2002,
• *Literatura " Echinoxului",* Editura Dacia, Cluj, 2003;
• *Nopţile de insomnie. Opţiuni livreşti*, Editura Paralela 45, Piteşti, 2005;
• *Vasile Voiculescu – monografie*, Editura Aula, Braşov, 2006;
• *Sinteze critice*, Editura Paralela 45, Piteşti, 2009;
• *Arte poetice româneşti*, Editura Tiparg, Piteşti, 2011;
• *Poetul trivalent*, Editura Tracus Arte, Bucureşti, 2011;
• *Synopsis*, Editura Tipo Moldova, Iaşi, 2013;
• *Cronicar întârziat*, Editura Tracus Arte, Bucureşti, 2013;
• *Ion D. Sîrbu şi timpul romanului*, ed. revizuită, Editura Bibliotheca, Târgovişte, 2015;
• *Revanşa postumă*, Editura Bibliotheca, Târgovişte, 2016;
• *Printre opztzecişti / După Şcoala de la Târgovişte*, Editura Bibliotheca, Târgovişte, 2018;

Coautor/colaborator în volume colective

Coordonator al volumului *Istoria literaturii române din perspectivă didactică, vol. I, Proza,* Ed. Paralela 45, Piteşti, 2001; *Competiţia continuă. Generaţia '80 în texte teoretice,* coord. Gheorghe Crăciun, Ed. Paralela 45, Piteşti, 1999; *Un destin istoric: Biserica Română Unită,* Ed. Arhipelag, Târgu Mureş, 1999; *Dicţionarul esenţial al scriitorilor români,* coord. Mircea Zaciu, Marian Papahagi, Aurel Sasu, Ed. Albatros, Bucureşti, 2000; *Dicţionarul scriitorilor români, M-Q,* vol. III, coord. M. Zaciu, M. Papahagi, A. Sasu, Ed. Albatros, Bucureşti, 2001; *Dicţionar de personaje literare din proza şi dramaturgia românească,* 2 vol., coord. F. Şindrilaru, Ed. Paralela 45, Piteşti, 2002; *Dicţionarul scriitorilor români, R-Z,* vol. IV, coord. M. Zaciu, M. Papahagi, A. Sasu, Ed. Albatros, Bucureşti, 2002; *Proza românească. Antologie de texte comentate,* coord. G. Dinu, R. Ivăncescu, A. Popescu, Ed. Paralela 45, Piteşti, 2002; *N. Steinhardt – Prin alţii, în postumitate,* Ed. Helvetica, Baia Mare, 2002; *100 cei mai mari scriitori români,* coord. M. Ghiţulescu, Ed. Lider + Ed. Star, Bucureşti, 2003; *Limba şi literatura română pentru bacalaureat şi admitere,* coord. N. Manolescu, G. Crăciun, M. Moţ, F. Şindrilaru, Ed. Paralela 45, Piteşti, 2004; *Poezia românească. Antologie de texte comentate şi aprecieri critice,* Ed. Paralela 45, Piteşti, 2006. *The International Festival Days and Nights of Literature,* Red. Publicaţiilor pt. Străinătate, Bucureşti, 2006; *Limba şi Literatura. Repere identitare în context european / Language and Literature. European Landmarks of Identity*, Ed. Universităţii din Piteşti, 2006, 2007, 2008, 2009, 2010; *Calitate în educaţie, o abordare pragmatică,* Ed. Universităţii din Piteşti, 2009; *Caietele Colocviului naţional „I.D.Sîrbu",* Ed. Universitaria Craiova, 2009; *Nicolae Manolescu – 70,* Ed. Paralela 45, Piteşti, 2009; *Perspectives contemporaines sur le monde médiéval,* Ed. Tiparg, Piteşti, 2009, 2010; *Paul Goma – 75. Dosarul unei iubiri târzii,* coord. Flori Bălănescu, Ed. Eagle Publishing House, Bucureşti, 2010; *O istorie a prozei şi dramaturgiei româneşti,* vol.I-II, coord. F. Şindrilaru, Ed. Casa Cărţii de ştiinţă, Cluj-Napoca / Paralela 45, Piteşti, 2011; *Al. Cistelecan sau bucuria exegezei,* coord. I. Boldea, A. Pantea, Ed. Limes, Cluj, 2012; *Antologia scriitorilor piteşteni,* Ed. Tiparg, 2013; *Petru Poantă – Memoriale*, Ed. Eikon, 2014; *Repere critice/Poezia lui Ioan Vintilă Fintiş*, Ede. Grinta, 2018; *Echinox – 50*, Ed. Şcoala Ardeleană, 2018; volumele *Şcoala prozatorilor târgovişteni – Receptarea critică*, Ed. Bibliotheca, 2014, 2015, 2016, 2017, 2018, 2019 etc.

Ediţii îngrijite şi prefaţate: ed. îngrijită, prefaţă, note şi glosar: Iraclie Porumbescu, *Amintiri*, Ed. Dacia, 1978, seria „Restituiri"; ed. îngr. şi postfaţă: Dumitru Ţepeneag, *Înscenare şi alte texte*, Ed. Calende, 1992; pref. la vol. Marieta Rădoi-Mihăiţă, *Coincidenţa umbrelor*, Ed. Plumb, 1994; pref. la vol. Ion Vintilă Fintiş, *Amintiri de pe malul celălalt*, Ed. Calende, 1994; pref. la vol. Gheorghe Izbăşescu, *Ulise al oraşului*, Ed. Marineasa, 1998; ed. îngr. şi pref.: Miron Cordun, *Cronică de memorii*, Ed. Calende, 1998; pref. la vol. Gheorghe Izbăşescu, *Melodrama realului*, Ed. Vinea, 2003; pref. la vol. Ion D. Sârbu, *Adio, Europa!*, Editura electronică LiterNet, 2004. ed. îngr. şi pref.: Petru Mihai Gorcea, *Eminescu*, vol. III, Ed. Paralela 45, 2005. pref. la vol. George Vulturescu, *Orb prin Nord*, Ed. Paralela 45, 2009; pref. la vol. Gheorghe Izbăşescu, *Jocurile minţii*, Ed. Dacia XXI, 2011; pref. la vol. Ioan Cristescu, *Dramaturgia lui Radu Stanca*, Ed. Muzeul Literaturii Române, 2011; pref. la vol.Matei Damian, *Zvon, ştire, presă în literatura română*, Ed. Muzeul Eikon, 2019 ş.a.



Casa Rebreanu, 1985

aniversare

Mircea Bârsilă

Eseistul, istoricul și criticul literar Nicolae Oprea

Nu ştiu cu exactitate când a luat Nicolae Oprea decizia de a deveni critic literar. Probabil că respectiva hotărâre a început să prindă contur încă din primii ani de studenţie, când a început să publice cronici literare în revista ,,Echinox", alături congenerii săi clujeni, între care Al. Cistelecan, Virgil Podoabă şi Al.Th. Ionescu, spre a-i numi doar pe trei dintre echinoxiştii de atunci.

După ieşirea de pe orbita revistei ,,Echinox", Nicolae Oprea a susţinut ani de zile cronica literară în revista „Argeş"şi a colaborat la mai multe reviste literare din ţară. Între colaborările de lungă durată trebuie amintite cele de la ,,Viaţa Românească" şi, apoi, mult mai târziu, aceea de la ,,Ziua literară" – cea mai citită revistă din ,,epocă " şi care era realizată cu ,,trup şi suflet" de poetul Marian Drăghici.

Nicolae Oprea a debutat editorial abia în 1993, cu **Provincii imaginare**, după circa douăzeci de ani de activitate literară concretizată în zeci şi zeci de texte critice, în majoritate, cronici literare.

Cronicile sale – multe dintre ele adunate în volumul **Timpul lecturii** (Editura Dacia, 2002) – fac dovada unui spirit critic echilibrat şi liber, în sensul că nu-l interează politicile culturale ostentative ale anumitor grupuri literare şi nu se cantonează în nici una dintre dogmele promovate de feluritele orientări aflate în vogă ale criticii, fiind interesat în special de ,,durabilitatea" opiniilor şi a unghiurilor sale de abordare estetică şi, respectiv, de limpezimea şi precizia ideatică a propriului discurs. Deşi nu-şi propune să fie un ,,stilist", scriitura sa are – şi a avut dintotdeauna – o supleţe specială, în ceea ce priveşte argumentaţia critică, şi o serie largă de proprietăţi care evidenţiază o remarcabilă disponibilitate analitică, atât în domeniul comentariului de poezie, cât şi în acelea ale aplicaţiei pentru proză şi critica literară.

Sobru, dar fără să fie arid, Nicolae Oprea – ale cărui preferinţe se îndreaptă spre claritatea sentinţelor critice şi spre reliefarea obiectivităţii critice – nu s-a lăsat decât arareori ispitit de plasticizarea formulărilor. Această ispită era activă într-o etapă pe care criticul a depăşit-o de mult. De pildă, într-o cronică din 1983 dedicată culegerii foiletonistice **Între critici** (Editura Dacia, 1983) semnată de Gheorghe Grigurcu se află această comparaţie: ,,Criticul este asemeni unui constructor temerar care înalţă zgârâie-nori nemaivăzuţi de pe terasa cărora urmează să evalueze judicios ponderea materialelor utilizate, cu interstiţiile şi armătura lor cu tot. Deocamdată, el se află încă în faza etajării meticuloase, cum o arată şi recenta culegere foiletonistică" (**Timpul lecturii**, p. 215) .

Din aceeaşi etapă face parte şi această schiţă de portret a lui Eugen Simion: ,,Eugen Simion se revelează în acestă carte şi altfel de cum îl ştiam. Capabil să-şi însuşească unghiul de vedere al autorului, să-i întindă mâna amical pe deasupra textului, ba chiar să-i preaia şi să-i accepte impreciziunea limbajului dintr-o dispoziţe realmente ludică. Fără, însă, a se identifica în text, căci punctând insidios diferenţele structurale, fisurile imperceptibile se lărgesc progresiv către punctul de coliziune dintre două conştiinţe ce vin din şi înspre corporalitatea aceluiaşi text " (idem, p. 222).

În ipostaza de eseist, Nicolae Oprea se desparte, atât cât este necesar, de uneltele şi rigorile cronicii literare, în favoarea unei priviri critice perspectivale asupra operelor examinate şi a unei lecturi interpretative. Din acest unghi, criticul descoperă şi cercetează etape în desfăşurarea cronologică şi valorică a operei, motive, tipare stilistice şi, acolo unde se cere, şi clişeele care sabotează din interior opera. Unei asemenea priviri, care evaluează cu precizie locul valoric al fiecărei cărţi în etapa din care face parte şi, totodată, în asamblul operei care o înglobează, nu-i scapă nici aspectul motivaţiilor şi aspiraţiilor semantice şi nici climatul modelator în care au apărut cărţile sau în care s-a constituit fiecare dintre secvenţele de bază ale operei radiografiate.

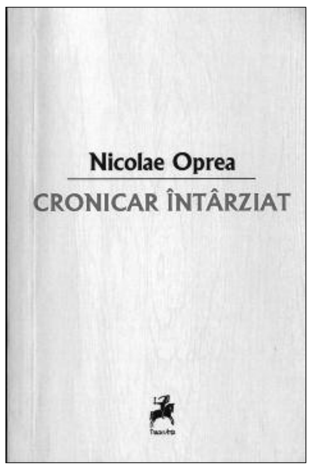
Scopul lecturilor realizate de eseistul Nicolae Oprea este acela de a pune cercetarea progresiei cronologice a operei în slujba descoperirii imaginii ei interioare. O astfel de abordare presupune atât ştiinţa adecvării sistemului de lectură la realitatea eterogenă a unei opere, în ansamblul ei, cât şi capacitatea de a evita virtualele obstacole pe durata incursiunilor în interstiţiile scriiturii.

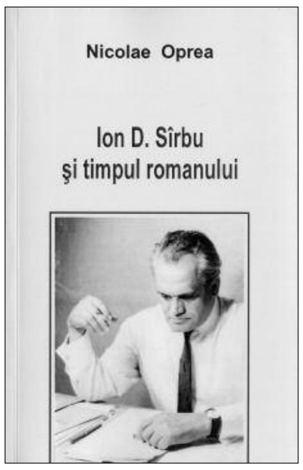
Un al merit al criticii lui Nicolae Oprea ţine de faptul că ideile, temele şi toate celelalte aspecte marcante ale operelor supuse analizei beneficiază de o subtilă glisare a preocupării criticului de a evidenţia ,,istoricitatea creaţiei" către explorarea conţinutului ei. În acelaşi timp, întregul demers eseistic permite sesizarea existenţei unei opţiuni metodologice, a unui sistem de lectură. În ce ar consta – în linii mari şi dincolo de elementele deja menţionate – particularitatea acestui sistem? În prim-planul răspunsului se află acuitatea observaţiei critice, ce se asociază cu talentul de a sesiza rapid factorii de bază ai operei şi, totodată, detaliile ei semnificative, exactitatea profesională în ceea ce priveşte localizarea centrului estetic al textelor abordate şi dexteritatea dovedită mereu în urmărirea continuumului unui aspect în toate fazele, de la punctul de pornire la modificările aduse de evoluţia sa, şi de la relaţia mutuală dintre părţile operei la unitatea acesteia.

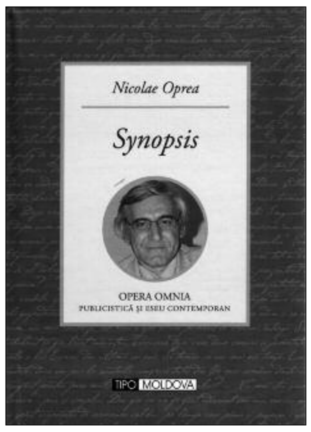
Observator atent şi foarte exigent al întregului nostru fenomen literar contemporan, al poeziei, al prozei şi al criticii literare, Nicolae Oprea este unul dintre cei mai prestigioşi critici literari de astăzi şi care se gândeşte, probabil, la scrierea unei Istorii a literaturii române postbelice.

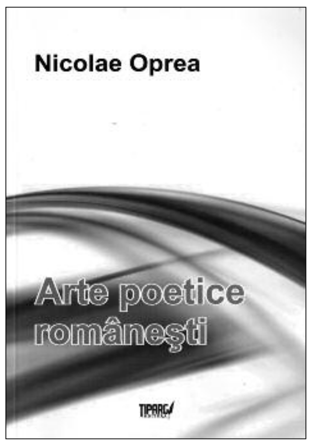
L-am cunoscut pe Nicolae Oprea, posesorul unei scriituri alerte, adesea incisive şi care atrage, între altele, prin fluenţa comentariului şi prin rigoarea observaţiilor estetice, prin anii 1985-1986, când am devenit şi eu argeşean.

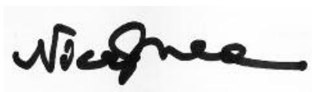
Ne-a făcut cunoştinţă poetul Miron Cordun, care afirma, adesea, mai în glumă, mai în serios, despre încă tânărul Nicolae Oprea de atunci, că ,,este un critic născut şi nu făcut ".











Premii şi distincţii (selectiv)

Premiul pentru Eseu, revista *"Viaţa Românească"*, 1984;

Premiul *Salonul Naţional de Carte*, Cluj,1993; vol. *Provinciile imaginare*

Premiul *Frontiera Poesis*, 1999,

Premiul internaţional *Teatro di Segesta*, Calatafimi Segesta, Italia,2002;

Filiala Sibiu a U.S.R.: 2001,vol. *Ion D. Sârbu şi timpul romanului;* 2002, vol. *Opera şi autorul*; şi Filiala Piteşti: 2003, vol. *Literatura "Echinoxului"* ; 2005, vol. *Nopţile de insomnie*; 2009, vol. *Sinteze critice*; 2011, vol. *Poetul trivalent*; vol. *Printre opztzecişti/După Şcoala de la Târgovişte*, 2018.

Diploma jubiliară a Universităţii din Piteşti, 2007;

Premiul *"Ion D. Sîrbu"*, Sibiu, 2008;

Medalia aniversară a Uniunii Scriitorilor din România, 2008;

Premiul revistei *"Argeş"*, 2009;

Premiul *"Convorbiri literare"*, 2010;

Premiul Fundaţia *Euphorion*, 2011;

Meritul cultural acordat de preşedinţia României: în grad de *cavaler* (2004) şi în grad de *ofiţer* (2010).

AL. CISTELECAN: *„Cronicar şi de meserie şi de chemare, Nicolae Oprea s-a împărţit, totuşi, între critică şi istorie literară. Poate mai mult de nevoie, căci volumele de istorie literară exprimă, toate, o preocupare academică, pe când cele de critică propriu-zisă (având la bază foiletonul) sunt mai dezinvolte; nu atât în stil, întotdeauna sobru şi fixat cu îndărătnicie pe obiect, cât în tematică: largă, tratată cu mobilitate şi acribie".*

(în Nicolae Oprea, **Printre optzecişti. După Şcoala de la Târgovişte**, Editura Bibliotheca, Târgovişte,2018)

TUDOR CRISTEA: *„Nicolae Oprea îşi mărturiseşte (şi, în exerciţiul critic, îşi şi manifestă) aspiraţia permanentă către o perspectivă integratoare, sesizabilă în modul în care, aproape de fiecare dată,încadrează cartea în operă şi autorul în contextul cultural-literar.De aici rezultă o critică practicată cu metodă, riguroasă şi elaborată, dar deloc lipsită de spontaneitate, de plăcerea formulării plastice sau de tentaţia micilor digresiuni (îndeobşte livreşti sau de aspect teoretic, dar şi memorialistice".*

(în Nicolae Oprea, **Printre optzecişti. După Şcoala de la Târgovişte)**



aniversare

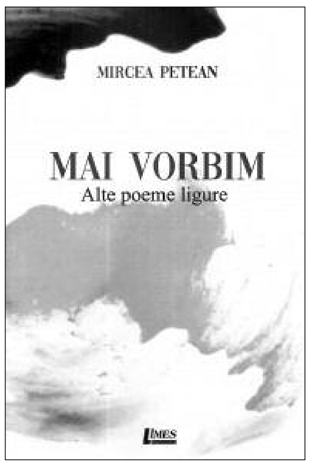
Ştefan Ion Ghilimescu



CRONICA LITERARĂ

Estetica și metafizica poeziei tăcerii la Mircea Petean

***Poet-cetățean,* pentru care drepturile civile şi politice stipulate în *Declarația Drepturilor Omului* nu au devenit vorbă de clacă, lui Petean nu-i scapă nimic din ce se întâmplă în agora...**



N.B. Mircea Petean, *Mai vorbim. Alte poeme ligure*, Ed. Limes, 2020

Încercând o dată și încă o dată să găsesc intrarea potrivită în substanța ultimei cărți de poeme a lui Mircea Petean (*Mai vorbim*, Editura Limes, 2020), mi-am dat seama că discursul poeziei lui, reunind, în fond, o mulțime de "povestiri", informații, enunțuri, viziuni fantasmatice și reflecții despre realitate și călătoriile spiritului în spațiu și timp, crează permanent tot alte legături de funcții ale cuvintelor la nivelul gramaticii stilistice și, implicit, al raporturilor unităților tipografice, fie că ne referim la vers pur și simplu, la ansambluri secvențiale de teme și motive prefirate, capitole încheiate sau doar tranziente ale unor experiențe artistice semnificative, în fine, alte diviziuni și subdiviziuni cu skepsis. Animat de o astfel de mișcare de modificare și ajustare continuă care, evident, împiedică orice tentativă de lectură sinoptică, textul lui poetic devine nu o dată un indeterminat care se pretează mai curând unui număr sporit de interpretări, considerații și aserțiuni, decât unei simple rescriei critice. Urmare, dacă adaug la acest ingenios mod de autogenerare, cum este și normal, concursul constant oferit, în prima instanță, autorului de vocile fictive - în derivație juxtapusă - ale *heteronimilor*: Ambrosio, "cel-într-un-târziu-dumiritul", "profesorul de Poezie", Nicanor, "Ultimul Sihastru", Neocinicul etc., devine evident că *Mai vorbim*, pe lângă faptul că reclamă o abordare cel puțin ingenioasă, pare raliat unui sui-generis cod artistic polifonic. Ceea ce nu e ușor de prins și nici de prezumat estetic.

Lăsând în plata domnului jocul frenetic al copiilor, pe care ar fi trebuit să-i supravegheze, și deambulând singur dar împăcat în marginea însorită a parcului ligur Villa Doria (nu vorbim aici oare despre *Alte poeme ligure*?), în *Duminica îndurării* (după rit catolic), cu iertarea de păcate promisă tuturor în suflet, deținătorul eului liric învață, având în minte probabil încă ecoul unor cărți de genul *La literature, l'oreille et l'oeil*, ceea ce pare a se nevoi de demult, să privească, adică, și să ia ca atare, pur și simplu, fără să destăinuie (să des-vrăjească, așadar) atât partea însorită (divină) a lumii, cât și partea ei umbroasă: ("învăț – a câta oară/ - alfabetul tăcerii"). Cele două versuri constituie încheirea întâiei secvențe poetice (fără nume) din *Prima parte* a volumului, subintitulată *Și tăcere e afară*...("Mihai Eminescu, *Cu penetul ca sideful*"), precizând că înregistrez scrupulos, măcar la început, toate aceste elemente de interrelaționare formală, întrucât un volum de poezii nu este numai o culegere bine dispusă de texte poetice, ci, în egală măsură, și un repertoar de semne tipografice și de literalitate, un adeziv activ, dacă vrem, cu un rol extrem de important în decodarea subiacentă a literaturii. Cu sau fără un atare bagaj de informații incipiente, eflorând la suprafață opul, s-ar putea crede că *tăcerea*, liniștea, ataraxia, ca propedeutică a fericirii, și pe care anticii o considerau binele suprem, e subiectul întregului construct, o idee-temă pe care Petean a vizitat-o mai demult într-un mod cât se poate de inspirat și într-un volum de haiku-uri, respectiv, într-un eseu despre acest gen de poezie orientală. "Liniștea este mundană, nota el acolo cu privire la natura artei *haijinului*, tăcerea - metafizică. Tăcerea este primordială, liniștea - derivată. Liniștea e plină de zarva lumii, tăcerea este vuietul de primordii.// Liniștea trece în tăcere și tăcerea se preschimbă în liniște. Trebuie să existe aici ceva din misterul dialecticii gol-plin. Trebuie că există aici ceva din misterul eternei deveniri: yin-yan.// (...)// Se va vorbi despre creativitatea naturii. Nu trebuie să împrumuți ceva din spontaneitatea celor «naturale»; e destul a lăsa, pentru o clipă, să vorbească lucrurile prin gura ta: a fi tăcerea prin care lucrurile își afirmă prezența". Cu aceste postulate în minte, întrebarea care se pune, totuși, este dacă în poezia mai nouă a lui Petean mai este vorba despre aceeași tăcere circumscrisă vuietului din primordii sau dacă nu care cumva intuiția ori daimonul nu împing reflacția poetului mult mai departe de sensul originar al lexemului respectiv? De altminteri, într-un text intitulat *Punct și de la capăt*, dedicat *Lui Augustin Cozmuța, in memoriam*, pastișând după *Noul Testament* incipitul celebrei *Evangheliii după Ioan*, Petean enunță poeticește sus și tare că " la început a fost tăcerea/ și tăcerea era dincolo de Dumnezeu// nu tăcerea infinită a lui Dumnezeu - /o formă retorică pentru snobi// ci tăcerea de dincolo de cuvânt/ tăcerea sălbatică/ tăcerea în sine". Pe cât se pare, Mircea Petean înlocuiește facerile Cuvîntului (*Logosului)*, în dimensiunea interioară – nemărginită și supratemporală – a lui Dumnezeu (apud comentariul lui Valeriu Anania) cu facerile (?) tăcerii de dincolo de Cuvânt, dacă așa ceva este posibil metafizic. Totul ar fi bine și poate interesant de urmărit ca dezvoltare a unei posibile ideologii poetice de sistem, ca să zic așa, dacă în următoarea unitate de sens (poemul cu nr. 2, în ordinea intrării în volum), emitentul nostru nu s-ar răzgândi, redând poieinului cuvântului, nu în contradicție, ci într-o isotomie nedeslușită cu enunțul anterior, funcția-i creatoare dintotdeauna. Versul care deschide estetic poemul respectiv: *e la nave va*, împrumutând titlul celebrului film fellinian, cu excepționala meditație indusă despre înfelxibila trecere a timpului, cu cohortele lui de avataruri și nemiloase zdruncinări ale condiției omului, constituie cea mai fericită întoarcere la magia universului cuvintelor, însă poetul nu dorește să gloseze asupra elongațiilor evenimentului dramatic livresc la care trimit automat cuvintele pline de vrajă, destul că face din poetul rămas la țărm un *Ulise al mărilor de uscat* gata *să povestească*, dacă ar avea cu cine, *ce și mai ales câte au văzut apele* la țărmul cărora se află. Păstrându-și luciditatea, în final, notează însă cuminte, deschizând volumului adevărata perspectivă : *despre cum înghite marea apele părului de munte/ vom mai vorbi*. Astfel, e pus în circulație iată, și titlul volumului cu amputare de adverb (VOM VORBI), unul de "povestiri" dară, se înțelege automat, despre odiseea a ce a fost și ce va să fie încă lunga călătorie a corăbierului... Continuumul poetic abia înjghebat, cu parcimonie, cum-necum, va fi încă o dată distrus în secvența următoare, fără menajamente, printr-o ruptură de nivel *meta*, citez: «am mai scris o poezie» -/ "m-am lăudat imprudent dis-de-dimineață" -/ «dacă ai fi luat Premiul Nobel ar fi fost o treabă» -/ "a venit imediat replica"/ «adevăr grăit-ai, dragă, nu ne-ar strica nici nouă nici mie»// "la ce bun atunci încă o poezie/ într-o lume pustiită în care totul se vinde și se cumpără/ doar poezia nu se vinde ci se dăruiește/ (dacă ai cui)".

Ce se întâmplă? De la trăirea poetică infiorată, instalată în singurătate, *live*; cu ajutorul *vocilor*, autorul schimbă registrul discursului, coborându-l pe pământ *într-o lume pustiită* care-l ia în seamă – dacă îl ia - numai după potențialul pe care îl are de a se transforma automat în obiect de stors bani. Comentariu străveziu apoi al emitentului despre tarele lumii în care supraviețuim cum supraviețuim, cu un mediu literar realmente demonizat, în care poeții au valoare doar dacă se lasă *înșiruiți în cete* (!!!), în prim-plan evoluând tot *veteranii* șaizeciști, în frunte cu *Boșorogul șef*. *Nebun/ nebun trebuie să fii/ ca să continui să scrii*, sună sentința istanței auctoriale pe fundalul ca un refren apocaliptic al vocii nebunei orașului care profețește sfârșitul lumii (*c'è la fine del mondo*). În răspăr, pe măsură ce se face și răsface, *Mai vorbim* (titlu ales până la urmă de Petean după ce va mai fi cochetat și cu altele) conservă, așadar, nu numai o poezie frustă, *in nuce*, pe alocuri poziționată aproape de granița unui soi de minimalism (*Making more with less*), ci și un exercițiu pedagogic și "retoric" interstițial de apărare și păstrare a funcției majore de adevăr și vector moral a acestei regine între arte, care, dacă n-ar spune adevărul gol goluț în inteligibilitatea-i specifică, nu ar mai avea niciun rost. *Poet-cetățean*, pentru care drepturile civile și politice stipulate în *Declarația Drepturilor Omului* nu au devenit vorbă de clacă, lui Petean nu-i scapă nimic din ce se întâmplă în *agora*; *exempli gratia*, bulversat peste măsură de dispariția locurilor din cetate a locurilor protejate pentru meditație și concentrare spirituală, rupe tăcerea - : "rămășițele sărbătorii oamenilor muncii/ sunt evidente peste tot/ nu e loc pentru contemplație/ nici pentru reculegere/ cu atât mai mult pentru meditație.//[...]// ceeea ce pot afirma însă/ fără drept de tăgadă/ este că fiii colegilor mei de odinioară - / profund anticomuniști -/ sunt azi – cruntă ironie -/ cu toții – neomarxiști". Altminteri, la deplină maturitate artistică, conștient mai mult ca oricând de caratul umanist și valoarea exercițiului poesc proprii, Petean este obligat să-și contemple creația, adunată *poem după poem*, nu într-o *pagodă luminată* (templu simbolic al recunoașterii și prețuirii axiologice, cum visa mai de mult), ci "într-un turn/ într-o turlă/ ori mai degrabă în podul casei) [...] // un turn cu urechile crescute înăuntru/ cum tot tu scris-ai/ o turlă-n surlă/ un pod miriapod". Imaginea edificiului social derizoriu și absurd al receptării unei opere deturnate implicit de la misiunea ei cultural-umanistă, obligată să supraviețuiască într-un câmp social steril, epurată grotesc, așadar, de rolul ei de ferment spiritual - "un turn cu urechile crescute înăuntru", subliniez, - definește plastic acuta criză a valorilor la ora actuală, reflectând, în același timp, dacă vrem, și o fațetă a dramei noetice a creatorului ajuns într-un final doar *meșter care trudește la țesătura tăcerii* (!). "Urma *divinului* (s.n) pe umbra turnului", "urmărită cum apare/dispare", este, în consecință, în aceste condiții, o probă surdă mai curînd de anduranță a așteptării decât de contact metafizic, poetului rămânându-i în mod cert, ca exercițiu de exprimare, cu toate problemele de conștiință întâmpinate, doar actul endogen de luare în posesie a propriului sine. Pe canavaua tăcererii (înclin să cred că lexemul respectiv este cea mai ambiguă unitate se sens folosită în toată poezia lui Petean) care s-a lăsat după ce furtuna a făcut vraiște toate "pânzele desenele manuscrisele/ diplomele și medaliile adunate cu atâta sârg/ de-a lungul anilor/ de cea mai harnică comentatoare literară/ a tuturor timpurilor/ cu cinci mii de poziții în referințele bibliotecii centrale", realitatea capătă dimensiunile caricaturale ale unui surogat cu "imaginea șefului de tribunal/ provincial reflectată în oglinda venețiană din biroul său/ scrie versuri rânduite în poeme/ adună poeme rânduite în cărți/ publică volume după volume/ ca să dispară ucis de un sughiț/ nu înainte de a

declara cât de hotărât e/ să nu mai scrie un rând în veci – [...]/ *nu-i de mirare că te-ai ferecat între ziduri/ de tăcere/ unde continui să visezi corăbii/ și călătorii pe mările și oceanele planetei... - / zice Nicanor* (s.a.) – unul dintre heteronimi (*n.n.*) în *Bilanț*. Ajuns în starea de acmee a dzgustului exisențial, cu pielea de chagrin tăbăcită îndelung împotriva *sastiselii urâtului*, înzestrat, vitalist și de un optimism funciar molipsitor, urmându-l pe exilatul de la Pontul Euxin, în *FINIT CORONA OPUS*, Petean pune în sfârșit ordine și restabilește, în versuri memorabile atuurile genetice ale excelenței înzestrării sale poetice, o piatră de temelie inexpugnabilă. Pentru ca să nu se iște nicio confuzie și să se știe (!), iată-l dăltuind în piatră esențialul: "mi-au ucis copilăria/ cu praștia/ ca pe o pasăre cântătoare// mi-au furat adolescența/ cu japca/ dar să nu credeți că au rămas nepedepsiți// mi-au spurcat tinerețea/ aruncând scrum și chiștoace/ în așternutul imaculat// *dar spuma țărânii strălucirea ierbii/ tremurul frunzei și luciul apei/ nimeni nu mi le poate lua* (s.a.)// mi-au luat pământul de sub picioare/ ca să-l dea de pomană/ celui mai redus dintre noi/ mi-au ars cărțile/ au urniat în cenușă/ apoi au plecat satisfăcuți la casele lor// mi-au vrut astupată gura/ cu moloz și pietriș/ ca pe-o fântână părăsită// *dar spuma țărânii strălucirea ierbii/ tremurul frunzei și luciul apei/ nimeni nu mi le poate lua* (s.a**)".** Altminteri, în prezentul imediat al *nopții Valpurgice*, întruchiparea poeziei nu poate fi decât imaginea "unui tânăr adipos, cu fața unsuroasă nerasă/ cu câteva lațe de păr pe creștet", care nu trebuie să scrie nimic, fiindcă, așa cum susțin congenerii, el e însăși POEZIA! Într-o tăcere sinistră (*amuțire*, la Eminescu; *evitare a oricărei discuții*, DEX) – " ce vreți să spuneți cu tăcerea (!!!) voastră"? -, poeții români împărtășesc tacit (!!!), într-un sfârșit, convingerea *celui-într-un-târziu-dumirit*, și anume că *Poezia a murit*. Până și „profesorul de Poezie s-a lepădat de... Poezie!/ [...] «Vom trece pe literatura orală» -/ a declarant el în ultimul interviu acoradat unui reporter/ de la o importantă – cândva – revistă literară/ [...] «tăcerea din care s-a desprins cu atâta dificultate/ și care l-a însoțit ca un câine/ pe tot parcursul existenței sale terestre/ a căzut ca o cortină de purpură/ peste o carieră de excepție» - zice Nicanor". Pe un ton de litanie (vezi ÎNDURARE, pp. 38-39) heteronimul Ambrosio imploră *îmbunarea vremurilor*, căci *de s-ar îndura multe-n lume s-ar schimba*!

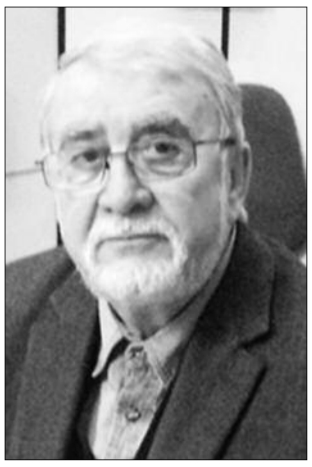
Mai puțin centrată, în aparență, pe estetica și metafizica temei tăcerii - oarecum ocazională, dar deloc lipsită de înălțime, cea de a treia subdiviziune a cărții de care ne ocupăm culege în avanpremieră două poeme cu chei diferite de lectură, dintr-o carte de poezii pentru copii, aflată în șantier, (în maniera naumiană a *Cărții cu Apolodor)*; face apologia universului pictural al *Grădinii din vis* a lui Radu Șerban; *laudă mărarul* transformat în bijuterie de mâinile pictoriței Cristina Gloria Oprișa sau evocă, la dispariție (moment în ordinea existenței tot mai insinuator), curtenia intelectuală fără de cusur a lui Mihai Dragolea. *A la légère*, folosind o preterițiune simplă, care-i dă posibilibitatea să nege cu jovialitate ceea ce afirmă, Mircea Petean scrie un emoționant poem despre *Clujul său*.

Cum ne-a obișnuit de mai mulți ani încoace, poetul lasă pentru final ceea ce este mai bun și în acest caz - POEMELE ANEI. Zece la număr (!), și tot fără titluri, ca în prima parte a volumului, dincolo de *módele* pidosnice, rutină, oboseală și apăsătoarea *tăcere care s-a lăsat* peste lumea golită de conținut, prin greutatea caratului poetic și simbolistica inerentă la care trimit, ele par să anunțe nu numai regăsirea entuziasmului și inspirației divine, dar și descoperirea unui loc virginal unde re-așezarea creatorului în centrul unei noi ordini spirituale e perfect posibilă. "hai cu mine în noapte (*în primordii*, n.n.)/ hai cu mine/ nu spun că va fi bine/ spun doar că vom înainta/ ne vom îndepărta/ vom dispărea/ din raza privirii oricui/ **zeii doar avându-ne** (s.n.)/ poate/ în vedere". Și mai apăsat, într-un continuum poematic de mare plasticitate: "vom înainta de-a lungul râului înspre munții peticiți cu zăpadă/ vom trece podul azvârlit peste spectacolul neântrerupt/ al îmbinării apelor/ vom trece pe sub colina celor trei pini înfrățiți cu tăcerea (*ca expresie a eternității, de această dată*, obs.n.)/ vom travesrsa pârâul pe cele trei lespezi una cu *liniștea* (n-am uitat nicio clipă expresia *liniște redusă la tăcere* din titlul unei plchete peteaniene de excepțională concentare meditativă!)/ [...]// și-ți voi șuiera - / vino-n vale **să desfundăm împreună izvorul** (s.n.)". În noua geografie regeneratoare, cuplul adamic nu numai că își va regăsi unitatea biblică, dar, mai ales, *ieșind cu totul din cronologie*, va descoperi grația și poezia gesturilor și lucrurilor simple, pe placul lui Dumnezeu... "voi veni cu un paner de caise/ culese din grădina noastră/ la ușa ta/ îndrăzni-voi a bate/ ori poate voi aștepta/ până când mireasma fructelor coapte te va îndemna/ să deschizi/ să apari în toată splendoarea ta/ să întinzi mâna dezgolită/ s-o alegi pe cea mai coaptă și mai parfumată / s-o duci la gură/ și să muști din pulpa ei/ uitându-te la mine fără a mă vedea/ apoi să tragi ușa în urma ta// *Aleluia*".

Poet de o intelectualitate, o reflexivitate și o dicțiune a ideilor extrem de naturale, cu o certă vocație de artist-cetățean, Mircea Petean rămâne și unul dintre apărătorii cei mai calificați și, totodată, mai stimați, ai limesurilor marii poezii.

Poet de o intelectualitate, o reflexivitate și o dicțiune a ideilor extrem de naturale, cu o certă vocație de artist-cetățean, Mircea Petean rămâne și unul dintre apărătorii cei mai calificați și, totodată, mai stimați, ai limesurilor marii poezii.

Horia Bădescu



Critica empatică

Un volum de critică dar și de jurnalism cultural și literar*, Prin defileul verbelor*, publică, la editura clujeană Avalon, Antonia Bodea. Ceea ce presupune și structurarea acestuia în două părți distincte. Prima, și cea mai consistentă, „Scriitori", adună cronici și recenzii despre cărțile unor autori mai mult sau mai puțin cunoscuți, în prelungirea exercițiului critic din volumele anterioare, *Gravuri pe obazul clipei* și *Printre file*, ambele apărute în 2016.

Printre file, printre autori și cărți, Antonia Bodea ne invită s-o însoțim, prin defileul verbelor, trecătoare îngustă și primejdioasă a discursului, spe tărâmul imaginarului, cel mai ades poetic, uneori prozastic, propunând sau validând variante de lectură a unor universuri sau fapte literare de care se simte aproape și de care ar dori să apropie și cititorul, să și-l facă părtaș plăcerii lecturii, să-i ofere valori deja certificate dar, mai ales, pe care ar dori să le instituie ca atare. Cei mai mulți dintre scriitorii prezenți în prima secțiune și dintre cărțile discutate sunt poeți și, evident, volume de poezie. Nimic surprinzător dacă ne gândim la faptul că autoarea a debutat ea însăși în genul liric, cu *Bunavestire* , reorientându-se însă, rapid, către eseistică și comentariul critic.

Deloc atrasă de una sau alta dintre orientările încetățenite în contemporaneitatea critică românească, Antonia Bodea scrie din plăcere și cu plăcere despre cărțile și autorii pe care îi resimte ca vecinătăți umane și poetice. Cu, și „dintr-o solidaritate fundamentală cu creatorul de artă originală", cum remarca și Ovidiu Pecican, prefațatorul cărții, iar „momentul empatic predomină în raport cu distanțarea estimărilor neutre". Fie că e vorba de valori recunoscute, pe care se bucură, cum ziceam, să le mai aducă încă odată la rampă, fie atunci când practică ceea ce numim îndeobște critica de întâmpinare, stârnind interesul pentru un autor mai puțin cunoscut ori o carte ce merită risipa unei zăboviri asupra paginilor ei. Caz în care biografismul primește motivat și benefic partea leului în arsenalul mijloacelor de seducție ale criticului.

Ceea ce precumpănește în judecata critică a Antoniei Bodea asupra universurilor poetice pe care le abordează este implozia lirismului în arhitectura poemului, încărcătura emoțională a acestuia fiind aceea care îi ordonează osatura metaforică. Din această perspectivă, actul critic se prezintă ca un discurs empatic care traduce, deopotrivă, particularitățile structurii lirice, acel ceva numai al acesteia, dar și reverberațiile care cheamă în conștiința lectorului-critic, el însuși practicant al genului august, afinități expresive și emoții afine. Este tipul de critică lampadoforică, ciceronele critic fiind, mai de grabă, un ghid binevoitor pe drumurile adumbrite și ungherele ascunse ale poeziei, decât un cerber sever la porțile canoanelor teoretice.

În înfruntarea modelor și modelelor poetice în ceea ce Antonia Bodea numește „bătălia pentru modernizarea lirismului" – personal socotesc că cel puțin în regatul poeziei sau, ca să nu fiu suspectat de vetustețe, în republica poemului, modern și modernizare nu au decât valoare determinativă temporală – Domnia Sa îi preferă pe creatorii la care „noutatea viziunii poetice și tehnica prozodică modernă s-au realizat firesc, din interior (s.n.) pe bazele asumării unui lirism fundamental, consistent, peste mode și orientări. Așa se face că, în poezia acestora se regăsește ca într-un creuzet acel suflu liric drept expresie primordială a sensibilității artistice care concentrează deversitatea modalitățililor poetice în fascinante metaforizări surprinzătore prin adâncime și noutate, precum și permanente prin clasicitatea și romantismul lor." Unde clasicitatea și romantismul sunt înțelese ca valori de ființare, nu drept canoane estetice. Este un mod de situare critică nu atât cuminte, ci mai ales cu minte, care lasă fiecărei întrupări creatoare în primul rând necesara și fireasca evaluare în raport de sine însăși, de gradul în care un sistem expresiv atinge posibilele dezvoltării sale.

„Noblețea interpretării", cum numește prefațatorul propensiunea autoarei pentru critica de oficiere și susținere, pe care Antonia Bodea o motivează printr-o inteligentă folosire a materialul clientului, adică a citatelor, e slujită nu de puține ori de comentariul inductiv, de iluminările și expresivitatea accentuată a metaforei critice, prețuită ca mijloc de „lămurire" a cuvântului din ganga ariditații limbajului conceptual.

Cea de a doua secțiune a volumului, „ Evenimente", mai puțin generoasă ca întindere, pe care o putem prea bine subsuma conceptului de *varia* , reunește o sumă de alocuțiuni pe teme date, consemnări de evenimente literare și culturale, simpozioane, colocvii, aniversări, constituind, cu rare excepții, o veritabilă cronică a vieții literare și culturale a orașului și meleagurilor Bistrițene, dragi sufletului autoarei. Încadrabile, cu rare excepții, în sfera jurnalismului, ele au mai de grabă o evidentă natură expozitivă și constatativă, decât analitică, valoarea lor fiind una documentară, utilă pentru istoria literară.

Prin defileul verbelor este cartea unui comentator cu ochii și inima deschise către lumea scrisului și locuitorii acesteia, un evaluator care cunoaște el însuși truda, bucuriile și spaimele creației.

cronici

Ana Dobre



O viaţă de om în lumina slovei

Poate că trăim, într-adevăr, pentru a ne povesti viaţa sau pentru a fi povestită de alţii, devenind personaj într-o poveste despre suişuri şi coborâşuri ale vieţii. Dacă alegem a o povesti, supunând-o ficţionalizării, adaosul de sensuri transformă biografia în ficţiune până la suprapunerea cvasicompletă a vieţii cu mitul personal.

Când devii personaj în propria viaţă, privit din exterior cu obiectivitatea impersonalizată a unui ochi empatic şi, totodată, critic, ceea ce rezultă poate lua forma unui eseu monografic aşa cum se întâmplă în cazul Adei Stuparu care scrie, cu evidentă afinitate şi comprehensiune despre personalitatea Ancăi Sîrghie, cunoscută scriitoare şi profesoară la Universitatea „Lucian Blaga" din Sibiu, cartea *Anca Sârghie în lumina slovei. Eseu monografic*.

Eseul monografic, formula pe care a adoptat-o Ada Stuparu, îmbină exactitatea informaţiei de istorie literară, rigoarea şi acribia discursului critic cu fantezia ideatică a asocierilor clarificatoare menite a fixa locul Ancăi Sîrghie, obiectul investigaţiei sale, în istoria literaturii române contemporane, cât mai aproape de adevărul documentar al istoriei literare.



Într-o construcţie laborioasă, cu coloane impresionante şi trainice, biografa Ancăi Sîrghie propune o călătorie detaliată, cu opriri semnificative, prin viaţa şi activitatea didactico-literară a acesteia, demonstrând maximum de dăruire, devotament şi afabilitate, necesare într-un demers care are ca ţintă nu numai viaţa şi activitatea literară, ci istoria şi critica literară.

Lucrările Ancăi Sîrghie: monografia dedicată lui Radu Stanca, *Radu Stanca şi obsesia Thaliei. Ipostazele omului de teatru. Studiu monografic* (1996), studiile dedicate memorandistului Nicolae Cristea, *Memorandistul Nicolae Cristea şi epoca sa. Culegere de studii* (1996), lui Lucian Blaga, *Lucian Blaga şi ultima lui muză* (2015), nenumăratele ediţii îngrijite, prefeţele, studiile şi articolele risipite generos în presa literară din ţară şi din străinătate, cursurile universitare, 27 de volume redactate, 20 îngrijite pentru editare, majoritatea prefaţate – peste 500, cărora li se adaugă şi peste 120 de conferinţe şi comunicări ştiinţifice, alcătuiesc un tablou complet al unei activităţi de o viaţă, dăruită luminării prin cuvânt, orientată prioritar către promovarea frumosului.

Sunt laturi, dimensiuni şi componente care relevă, pe de o parte, străduinţa Adei Stuparu de a cuprinde într-o sinteză aprehensivă totul, iar, pe de altă parte, în ceea ce o priveşte pe Anca Sârghie, să releve modul în care a ales să-şi trăiască viaţa punând-o în slujba cuvântului ziditor. Lucrarea revelează, deopotrivă, asemănarea dintre cele două doamne care se întâlnesc în aceeaşi *lumină a slovei*, pe care fiecare o slujeşte cu instrumentele de care dispune.

Este cu adevărat semnificativ şi unic, prin exactitatea admiraţiei, demersul interpretativ al Adei Stuparu, care, prin generozitate intelectuală, prinde şi surprinde, în tabloul critic pe care-l creează, dubla ipostază a Ancăi Sîrghie, văzută ca om şi ca scriitor, în sensul relevării unităţii şi armoniei, pledând pentru viziunea integratoare, subordonată ideii de viaţă dedicată frumosului. Ada Stuparu reuşeşte în acest fel să reconstituie cu fidelitatea documentului o viaţă determinată şi reală, adăugând tuşele necesare pentru ca sensibilitatea vieţii cercetate să primească, dincolo de adevărul vieţii, girul autenticităţii şi al devărului literar şi artistic.

Limbajul critic are sub pana Adei Stuparu relevanţa ideilor pe care le urmăreşte fluent şi persuasiv, idei care ajung astfel în universul cititorului fără distorsiuni, cu limpiditatea frazei coerente, fragrante.

Cartea aceasta *Anca Sârghie în lumina slovei. Eseu monografic* a Adei Stuparu le onorează pe amândouă. Pe Anca Sîrghie prin anvergura unei activităţi impresionante prin dimensiuni şi calitatea scriiturii puse în slujba literaturii române; pe Ada Stuparu prin generozitatea intelectuală, rigoarea documentării exhaustive, prin modul în care a relevat *lumina slovei*, lumină condusă pentru a revela misterul creaţiei care face ca nu doar viaţa, ci lumea însăşi să aibă un sens.

Gruia Novac

La al nu ştiu câtelea fuştei a cedat scara…

...În 2019, adică, **35 de poeme**, ale poetului Valentin Talpalaru, erau alergate, prin „lume", **în căutarea unui titlu**. Dar, la fel de preocupat însă, autorul îşi numerotase alte poeme, în 2017, de la 1 la 45, iar cartea, insinuându-ne o sugestie nefardată, s-a numit, pentru veşnica ei existenţă, *Scara lui Rodion**, carte care (motivele hai să le uităm!) a ajuns (şi) la mine aşa de târziu...

Pentru ca cititorul-cititor să dovedească apartenenţa la duhul ei, care urmează fuiorul de abur din *Poemele Deltei* (2016), e necontestabilă discutarea, mai întâi, a sfârşitului istorico-mistic al poveştii, pentru ca, abia apoi, să se întoarcă la şirul lung al „întâmplărilor", ca într-un fel de demonstrare a ceea ce, de fapt, a şi simţit încuviinţând. Dacă ar fi să glumesc serios, mi-aş permite să spun că treaba trebuie dusă până la capăt!... Până unde deci? N. Stănescu, cu limbajul său încovrigat până în marginile tangenţiate ale geniului, a potrivit o aserţiune pe care ar fi binecuvântat-o şi profesorul meu de gramatică din facultate, bunul şi neuitatul Dumitru Gafiţanu: *„Am avut şi eu o mare iubire totală* (e vorba de poeta Gabriela Melinescu – n.mea), *dusă nu până la capăt, ci până în pânzele albe ale capătului."* Aferim!



Revenind la *Scara lui Rodion*, din 2017, afirm, fără să-mi tremure scrisul şi vorba, că Valentin Talpalaru îşi mărturiseşte, implicit, admiraţia faţă de arealul nehotărnicit vreodată al lipovenilor, care, oriunde s-ar afla, la Târgu Frumos sau Sârca, „bănuţul" lui (ca la oul de sub cloşcă) tot în Deltă se află. Şi-aşa veţi înţelege de ce căutăm „pânzele albe ale *capătului*" începând cu... sfârşitul!

„Călător" perpetuu, orizontul îi oferă (şi) lui Valentin Talpalaru perspectiva zărilor infinite ca număr, doar aşa „însetatul" creator descoperind, printre „zările de farmec pline" (G. Coşbuc), şi *Delta*. *„«În casa lui Rodion trebuie să încăpem/ cu toţii,/ şi cei din Mahmudia şi cei din Sarichioi/ şi cei din Jurilovca iar timp nu mai este, Rodion/ trebuie să plece!» Nimeni nu mai înţelegea nimic dar/ toţi erau mândri: omul lor pleca undeva./ Cuvioase, trestiile/ s-au oprit, înţepând ochii lor ca nişte săgeţi:/ «Şi nouă cine o să ne mai dea nume,/ cine ne va cunoaşte când vom opri/ pescarii?»/ Fetele au încins hora: «Vasiliok,/ Vasiliok!»/ pletele le zburau şopârle de fum/ şi dintr-odată tăcere./ Nimeni nu se mai bucura, nimeni/ nu mai cânta,/ pescarii s-au strâns în braţe până/ au devenit unul,/ femeile au înnodat pestelcile şi/ broboadele/ care au cuprins un singur chip,/ apoi El şi Ea s-au întors către apă,/ au făcut semnul crucii şi s-au făcut una/ cu ea./ Rodion a înţeles că pescuise în sângele/ lor,/ în carnea lor, mama Delta erau ei/ şi s-au culcat cum altădată Omul blând/ pe crucea Deltei, cu o mână pe Chilia,/ cu alta pe Sfântul Gheorghe şi fruntea-n/ Sulina./ Iar apele au început un cântec de leagăn/ şi Sfânta Fecioară ţinea în poală oamenii/ şi apele:/ «În numele Chiliei, Sulinei şi-al Sfântului Gheorghe/ amin...»"*

Dar de ce *Delta*? Simplu, cam cum ai răspunde, Cititorule, cu cuvântul care încheie orice Rugăciune! Şi te vei convinge, dacă nu eşti eventual, că Istrul îşi poartă undele spre Nicăieri, vărsându-se nu în Mare, ci parcă în Cer. Această *Curgere* a fost să fie înţeleasă la fel şi de Rodion, personajul mitic plăsmuit de imaginaţia imperială a lui Talpalaru. Rodion, eroul fabuloasei „poveşti", a priceput că, între cele făcute ale lumii, se află **Şi El**, adică **i on** (И он), ca într-un alfabet cu care ne-am însemnat, prin scris, prezenţa în lume. **Rodion** care, mai cu seamă, *„nu mai era singur/ începuse să se facă lumină"*, şi-a făcut CASĂ, şi-a făcut o ŢARĂ în care să încapă toţi cei întâmpinaţi, continuând aşadar... călătoria. A fost ca o *Geneză*, dacă nu cumva Geneza însăşi. *„Iar naşterea cea mică şi cea mare/ cu care colindăm prin lerui ler/ ne schimbă pâinea într-o lumânare/ cu care ne cerşim viaţa în cer"* (pag. 47).

„Întâmpinările" lui Rodion au tâlcul „la vedere", iar de când *„începură să i se năzare semne"* a pornit să curgă istoria şi aşa *„a aflat ce înseamnă oboseala"*. Cartea întreagă e un imn profund, aplicat îmbărbătării în nevoia conturării vetrei care va deveni Ţară.

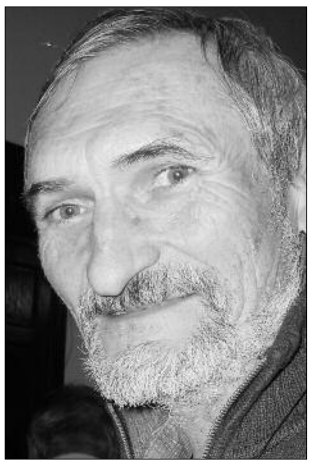
Marea frumuseţe a acestei cărţi e aceea că autorul nu-i flutură cititorului-cititor nici o certitudine. Şirul lung de incertitudini implicite măreşte senzaţia de mister, capacitând ezotericul; fabulosul se confundă cu aspiraţia umană, lăsând loc şi unui bob de extravaganţă deloc la înţelegerea şi acceptarea neofitului. Aceasta poate că-i şi pricina pentru care capriciile poetice, la tot pasul, se fac artă. *„Apele se-aşează ca o cruce/ Şi tot curg – adevărata mântuire –/ Înspre zări unde cândva s-or duce/ Oamenii şi peştii cu uimire.// (...) // Vine lumea-n Deltă să se spovedească/ La pescari, la păsări şi la peşti/ Din cenuşa apei să renască/ Vrednici de năvoadele cereşti"* (pag. 73).

Pentru cine vrea să observe şi să judece, Valentin Talpalaru inventează sau „împrumută" o poveste (mit fundamental) pe care o narează altcumva... Sintagmele, care la el devin mai mereu paradigme (*„...ea ţinea sarea lângă icoane/ şi pune şi în candelă/ să fie lumina mai bună la gust..."* (pag.62), sunt construite şi ordonate de inteligenţa hrănitoare din grija pentru asigurarea fluenţei asociaţiilor de idei. Această modalitate, din care se naşte emoţia supusă unui ritm logic, firesc, sugerat şi de întrebuinţarea regulilor metrice şi muzicale, asigură caratele subiectivităţii devenite originalitate. Ne aflăm în faţa (marelui!) secret al poeziei lui **Valentin Talpalaru**, poezie cu un timbru special, susţinut şi de stilul cu incantaţii amintind textele patrologice, aşa explicându-se calmul din „naraţiunea poetică" a autorului.

Acest stil asigură caracterul viabil, în stare să-l deosebească de oricare altul, consolidând şi impresia că volumul de poezie *Scara lui Rodion* este un „caz" unic, autentic.

* Valentin Talpalaru, *Scara lui Rodion*, Iaşi, Editura Junimea, 2017, pagini 115.

Lucian Gruia – 70



GENEZA UNIVERSULUI BRÂNCUŞIAN

Motto:
"Brâncuşi a vrut să-i semene lui Dumnezeu şi i-a reuşit pe deplin acest lucru."

(Karl Sandburg)

Sunt convins că Brâncuşi a vrut să creeze un univers al formelor plastice, după modelul biblic, întrucât a sculptat vietăţi care să corespundă tuturor ecosistemelor posibile: chtonian, acvatic, terestru, aerian. Îmi închipui, la modul liric (dar nu numai), geneza universului brâncuşian, astfel:

Ziua întâia

La început, în spaţiul brâncuşian era lumina şi somnul; sculptorul meditând, a concentrat energia mineralã a somnului pânã când acesta s-a materializat într-un ovoid, *Începutul lumii.*

Ovoidul era pustiu şi gol, numai lumina şi gândul lui Brâncuşi se mişcau deasupra somnului. Încet, încet, prin mângâieri, artistul a şlefuit ovoidul pânã când de pe suprafaţa acestuia a ţâşnit lumina reflectatã. E ca şi cum lumina absorbitã ar ţâşni din interiorul formei şi s-ar curba docilã în jurul suprafeţelor şlefuite ori polisate, sfinţind volumele cu o aurã.

Astfel, a fost o searã şi apoi o dimineaţã; aceasta a fost ziua întâia!

Ziua a doua

Priviţi! Suprafaţa ovoidului se mistuie în luminã. Nu ştim cu certitudine unde se terminã piatra, oţelul sau bronzul şi unde începe lumina spiritualizatã. Aceastã suprafaţã incertã, mântuitã de luminã, o putem numi uscat şi ea desparte pãmântul şi apa brâncuşianã de cerul aspiraţiilor spre care fiinţele universului îşi vor înãlţa trupurile clare.

Astfel, a fost o searã şi apoi o dimineaţã; aceasta a fost ziua a doua!

Ziua a treia

Lumina şi somnul, amestecate într-un subtil dozaj, constituie materia universului brâncuşian; putem considera somnul - partea mineralã, pãmântul, iar lumina - viata, gândirea, spiritul. În centrul ovoidului somnul este mai concentrat, la suprafaţa formei lumina şi somnul se amestecã în cantităţi egale, apoi, în cer, rãmâne numai lumina şi poate amintirea somnului.

După ce uscatul s-a rãcit, lumina reflectatã şi cea interioarã au îngheţat, acoperind pãmântul cu *Plante exotice.*

Astfel, a fost o searã şi apoi o dimineaţã; aceasta a fost ziua a treia!

Ziua a patra

Brâncuşi a instituit în universul sãu douã legi fundamentale: prima înalţã formele pe verticalã, fãcându-le imponderabile - aceastã tentaţie a luminii şi zborului constituie ‘’luminãtorul cel mare’’; a doua, concentreazã volumele pânã la împãcarea cu sine, eliberându-le interior - este ‘’luminãtorul cel mic’’, tentaţia somnului.

Din linişte, seninătate, blândeţe, bucurie şi puritate, artistul a fãcut *Muzele* -‘’stelele’’ sale -, ele sunt nişte semne care vor arãta oamenilor cum trebuie sã le fie zilele şi anii.

Astfel, a fost o searã şi apoi o dimineaţã; aceasta a fost ziua a patra!

Ziua a cincea

Luminile cerului, apei şi pãmântului erau nemişcate. Brâncuşi a fãcut atunci vieţuitoarele chtoniene: *Animalele nocturne*; vieţuitoarele mãrii: *Peştii*; pe cele amfibii: *Focile*, *Ţestoasele*, *Pinguinii*; pe cele ale vãzduhului*: Pãsãruicile, Mãiestrele, Pãsãrile în spaţiu.*

Astfel a fost o searã şi apoi o dimineaţã; aceasta a fost ziua a cincea!

Ziua a şasea

Ca sã vesteascã apariţia omului, Brâncuşi a sculptat altarul soarelui, *Masa tãcerii*. Apoi a modelat *Cuminţenia pãmântului* şi primul cuplu uman - *Adam şi Eva*, din care va descinde întregul şir de copii, bãrbaţi şi femei care vor popula lumea. Cum totul în universul artistului se naşte din iubire, Brâncuşi a amplasat în jurul *Mesei tãcerii* şase perechi de scaune pe care a aşezat şase cupluri primordiale, fãcute dupã chipul şi asemãnarea puritãţii sufletului sãu:

1. - vieţuitoarele chtoniene (*Cuminţenia pãmântului* şi *Animalul nocturn*);
2. - vieţuitoarele mãrii (*Peştii*);
3. - vieţuitoarele amfibii (*Focile*);
4. - vieţuitoarele aerului (*Pãsãrile*);
5. - vieţuitoarele terestre/oamenii (*Adam şi Eva*);
6. - personajele mitologice, aspiraţiile oamenilorşi ale tuturor fiinţelor (*Prometeu* şi *Muza adormitã*).

Şi nu l-a asezat pe om stãpân peste celelalte vieţuitoare, ci toate îşi ocupã locul firesc la masa tãcutã a armoniei lumii.

Descendenţii acestor cupluri primordiale vor popula întregul univers, evoluând continuu spre înãltare solarã şi reverie ovoidalã.

Ca sã vesteascã începutul metamorfozei formelor, Brâncuşi a fãcut *Cocoşii*, amplasându-i (câte unul) în spatele fiecãrui cuplu aşezat la *Masa tãcerii*, iar pe altarul solar a plãmãdit/desãvârşit *Începutul lumii* .

Astfel, a fost o searã şi apoi o dimineaţã; aceasta a fost ziua a şasea!

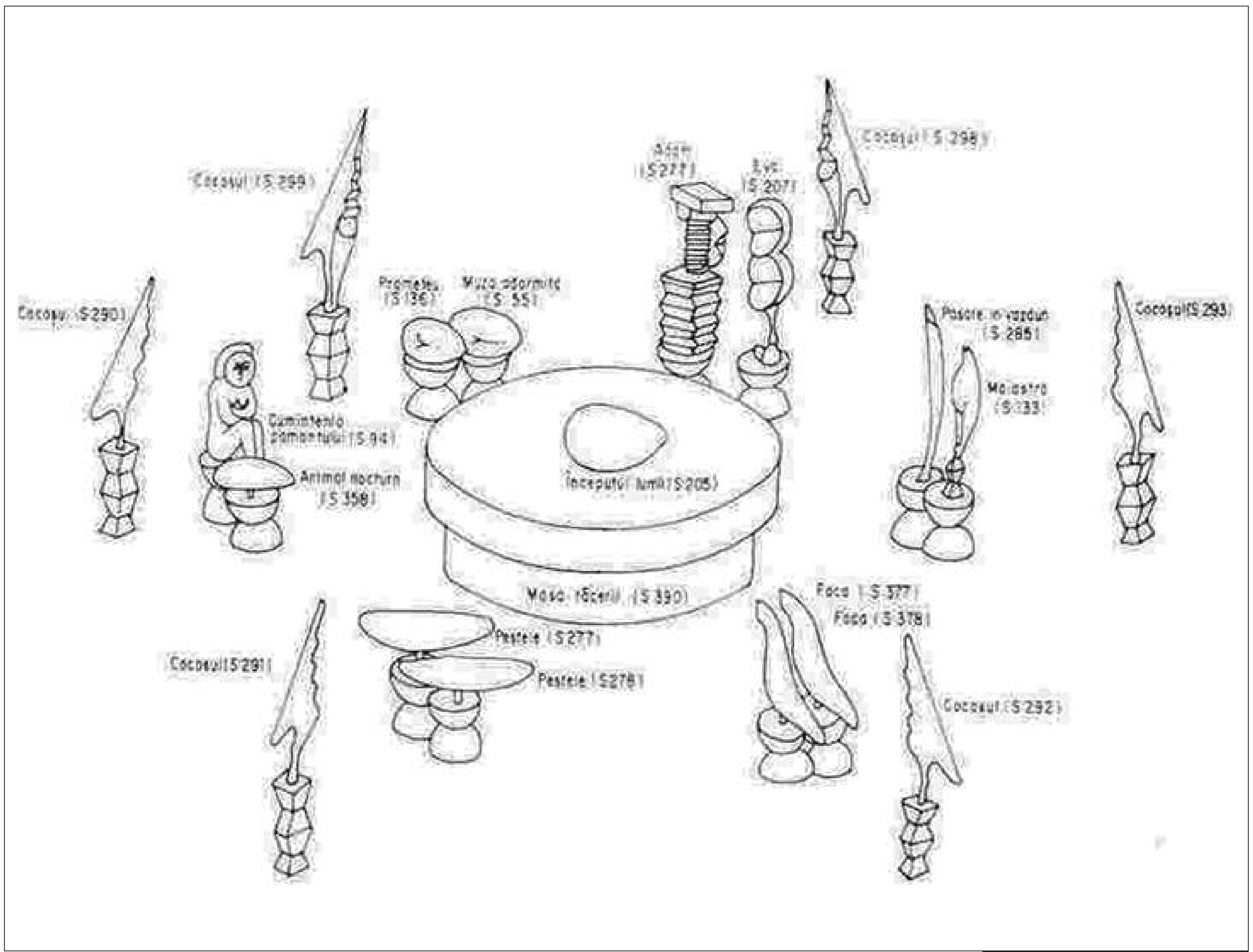
(Plansa 4 Geneza universului brâncuşian – desen de Lucian Gruia)

Ziua a şaptea

Dupã şase zile, construcţia universului a fost încheiatã. Brâncuşi şi-a contemplat creaţia, a vãzut cã totul era armonie şi a binecuvântat-o sã aducã fiinţelor care o populeazã, bucurie purã şi veşnicã.

Atunci sculptorul s-a împãcat cu sine însuşi şi s-a odihnit. Meditând, a ajuns la concluzia cã lumea cãreia a reusit sã-i dea viaţã a devenit independentã, autonomã şi nu mai avea nevoie de creatorul ei. A contruit o scarã la cer, o *Coloan*ã *infinit*ã pe care s-a urcat în vãzduhul de luminã divinã şi nu s-a mai întors niciodatã.

Astfel a fost o searã şi apoi o dimineaţã; aceasta a fost ziua a şaptea!"



Cuplurile primordiale la Masa Tăcerii (geneza universului brâncușian)

Notă:

Ion Alexandrescu, pietrarul cu care a lucrat Brâncuşi la Târgu-Jiu, povesteşte că sculptorul a încercat o variantă de aşezare a scaunelor la *Masa tăcerii*, grupate în şase perechi, configuraţie despre care I. Pogorilovschi (COMENTAREA CAPODOPEREI Ed. Junimea, Iaşi, 1976) afirma: „Dintre toate înfăţişările *Mesei tăcerii*, ipostaza ... cu scaunele perechi comunică în modul cel mai direct o semnificaţie complementară restului capodoperei” .

Considerând însă că tinerii ostaşi căzuţi pe câmpul de luptă pentru apărarea oraşului Târgu-Jiu, în primul război mondial, nu erau, în general, căsătoriţi, Brâncuşi a renunţat la gruparea scaunelor în 6 perechi, optând pentru aranjamentul lor echidistant.

Nicolae Sârbu



UN TRIUNGHI AMOROS ÎN ARCADIA

Se lasă întunericul. Cu atât mai repede și mai compact aici, în fundul prăpastiei, unde are neșansa de a înnopta. Întâmplările astea neprevăzute, durerile, furia neputincioasă, toate îl sleiseră de puteri. Simțea cum îl apucă somnul. Oare va fi noaptea și pentru el un sfetnic bun?

proză

Mai mult de jumătate de oră până la plecarea trenului. Ce i-o fi venit tocmai acum să se grăbească așa, când lui nicicând nu i-a plăcut să aștepte în gara asta veche și pustie? Să se tot învârtă singur pe un peron dezolant, pe lângă cele două vagoane care par să-și fi uitat numărul anilor. Nu-și putea explica în nici un fel de ce și unde se grăbește așa. Se știe doar că un pensionar ca el are timp la discreție. Să fie graba inexplicabilă semn că începe să nu mai fie timp pentru el?

Ce prostii îi mai pot trece în dimineața asta prin cap. Îl deranjau ca niciodată undița, rucsacul. Mocnea în el nemulțumirea că, uite, pleacă acuș trenul acesta preistoric și el continuă să fie singur în vagon. I s-o fi năzărit doar că a văzut o siluetă de femeie. Dar nu, nici țipenie de călător în jur. Nici conductorul nu se grăbește să se arate la față. Măi să fie. Parcă s-a urcat într-un tren fantomă pentru un sigur om.

Inițial și-a propus să meargă la pescuit pe Nera, la Sasca Română. Apoi, nu înțelege nici el de ce, s-a răzgândit. A luat-o în altă direcție. Chiar îl enerva puțin schimbarea de ultim moment, fără niciun motiv. Își dădu seama că mai era ceva care-l uimea. De obicei, trenul de Oravița merge așa de încet, de te poți ține după el pe jos. Iar acuma uite ce viteză prinde. Parcă și-a ieșit din fire. În dimineața aia, și el și trenul se grăbesc fără un motiv anume. În haltă abia reuși să sară de pe treapta înaltă, fără să-și scrântească, doamne ferește, piciorul, că trenul și porni, cu o smucire de cal nărăvaș.

Se opri să-și verifice bagajul, să-și aranjeze hainele. Medicamentele de inimă erau într-un buzunar al rucsacului. Nu pleacă la drum fără ele. Nelipsita sticluță cu tărie, la locul ei, în buzunarul de la piept. În vale se auzea murmurul muzical al unei ape. Dar nu se hotăra încă unde să arunce undița. După ce de dimineață se grăbi spre nu știu unde, acum voia să vadă unde-l vor duce pașii. Trăia iarăși senzația plăcută că mai avea timp. Pădurea îl chema parcă mai insistent ca altădată în fundătura ei verde. „Sus e cerul, naltă-i lumea/ bine ca-nverzit pădurea", îi veni în minte începutul unui cântec, pe care adesea se trezește îngânându-l, cu gândul și la o simpatică întâmplare de demult.

Acum însă își aminti de duminicile de drumeție ale cercului de turism „Călăuza munților". Când cu profesorul Romică Florea porneau mereu pe alte cărări, explicându-le elevilor avantajele expedițiilor în natură. Dar și cum să meargă lent, fără să forțeze, să se ferească de posibile primejdii și capcane ale muntelui. Aveau mereu ca îndemn cuvintele lui Virgil Birou, marele iubitor de Banat: „Turismul în Caraș nu cere eforturi de recordman. Oricine poate ajunge oriunde. După fiecare șerpuire de drum, după fiecare coastă de deal, delectări noi". Da, sub conducerea unui ghid cunoscător te poți aventura oriunde. De aceea se hotărâse mai demult să se facă instructor de turism.

În Munții Aninei mai ales e potrivit să te ducă gândul la memorabila Prefață a lui Alexandru Odobescu: „Et in Arcadia ego". O natură copleșitoare în frumuseți își revelează nebănuite mistere. Te face să te apropii de tainele lumii. Să te înalți sufletește, încât să crezi uneori că poți da mâna cu zeii. Nu înțelege de ce se tot împiedică scriitorul acela reșițean de numele revistei lor. Cică Anina de azi e departe de a fi o Arcadie. El, dimpotrivă, crede că a fost foarte inspirată profesoara Ruva, când a propus numele de Arcadia. Adoptat apoi de ei în unanimitate. În special cu ocazia unor astfel de ieșiri în natură simte că trăiește în Arcadia. Aproape de zei.

Totuși, chiar într-un asemenea moment, își aduce brusc aminte: „Nu mai scriu – că nu scriu bine! Nu iubesc – că n-am pe cine! Nu mai plec – că nu am drum!" Nu-i vine să creadă că el a publicat aceste versuri în revista „Arcadia". Le-a scris într-un moment de abandon sufletesc al unui bătrân singuratic, trecut de 70 de ani. Cum să nu mai scrie, de vreme ce cuvintele, chiar și cele mai acide, îi par un balsam. A fost, nu demult, la nunta uneia din cele două fete. Bucuros că a reușit să economisească și să-i dea în dar o mie de euro. Are deci și pe cine iubi. Cât privește drumul despre care zice el în vers că nu l-ar avea, îl contrazice faptul că se află iar pe drum. Că el iubește chiar ideea de a pleca. Și simte că mai e cel puțin un drum important care-l așteaptă.

Era clar că nu mai avea chef de dat cu undița la pește. Simțea în el așa o energie și o poftă să meargă. Să tot meargă. Deodată se opri. Nu se mai văd marcajele. Nici poteca nu-i pare cunoscută. Parcă-i mai îngustă și se ține periculos de buza prăpastiei. Nu-i vine să creadă că până și un instructor de turism ca el, care-a bătut cu pasul toți munții aceștia, se poate rătăci. Înseamnă că pe drumul pe care-l duc acuma pașii nu sunt marcaje indicatoare.

Ideea asta îl dezmetici, de parcă i-ar fi dat cineva o palmă. Sigur că nu sunt marcaje spre Peștera cu oase, care nu-i obiectiv turistic. Este ținută într-un fel la secret, să nu o devasteze tot soiul de neaveniți. Mai ales căutătorii de comori, care s-au înmulțit mai rău ca ciupercile. În ultima vreme, unii s-au organizat în asociații așa-zis legale, înființate de foști milițieni, dotați cu hărțile confiscate de la cei pe care-i cercetau până mai ieri. Cu aceste hărți în mână și cu dinamită, aceștia reușiseră să devasteze destule peșteri, considerate până atunci drept patrimoniu natural sau istoric.

Acum-i devenise clar. Plecase instinctiv, fără să-și propună anume, spre peștera cunoscută de specialiști ca Reper C. Unde nimerise cu ceva vreme în urmă, tot așa întâmplător, dar parcă pe o altă cale. Dăduse atunci peste doi bărbați, care tot vorbeau și se tot minunau, scormonind încet cu un fel de mistrii în vatra unei peșteri. L-au privit scurt, bănuitor, vrând să scape cât mai iute de el. Scop în care și-au întrerupt treaba, încropindu-și la gura peșterii, din ceapă și slănină, un fel de prânz de picnic. Așteptând ca el să priceapă că nu e binevenit acolo și să-și ia tălpășița.

S-a prezentat celor doi, care au înțeles repede ce hram poartă. Că nu reprezintă niciun pericol pentru munca lor de cercetare. Au făcut cunoștință. Erau cercetătorii Ionuț Băltean și Sorin Marius Petrescu, în toiul unei mari descoperiri: oase umane și de urs de cavernă, cu o vechime de patruzeci de mii de ani! Despre care Silviu Constantin, de la Institutul „Emil Racoviță" și istoricul Gheorghe Lazarovici, ambii din Cluj-Napoca, susțin că sunt mai vechi decât cele descoperite în civilizațiile din Vestul Europei.

Cum se știe curios din fire, a început să-l intereseze tot mai mult problema. Aflând ulterior că au fost reconstituite scheletele a doi oameni preistorici. Un bărbat și o femeie, pe care i-au numit Ion și Maria. Plus oasele unui urs de cavernă, rămas anonim. Prea cunoscutul Cristian Lascu, de la National Geografics, a filmat și a popularizat această extraordinară descoperire. După care lui îi deveni și mai clar că familia preistorică nu va mai rămâne multă vreme la ea acasă, în munții Aninei. O vor duce prin mari muzee, spre studiu aprofundat și uimirea vizitatorilor. În subconștientul lui, aceasta acționa ca o obsesie. De-aceea s-a pornit încoace, instinctiv, poate nu i-au dus încă pe cei doi de aici.

Măi, da ce mai poate fi și asta? Simți cum piciorul drept i se afunda brusc într-o groapă pe care n-o văzuse la timp, câtă vreme poteca trece șerpuind înclinat chiar pe marginea prăpastiei. Fusese parcă anume acoperită de frunze și pământ afânat. Măi, dar cine pune aici capcane pentru epigramiști?, mai apucă să se întrebe în sine încă glumind, dar ce glumă amară, înainte de a simți cum se dezechilibrează, alunecă, se prăvale spre adâncul unei prăpastii.

Durerea acută de la genunchiul stâng îl făcu să se dezmeticească brusc. A căzut în prăpastie. Acesta-i crudul adevăr. Încă nu-i venea să creadă că i se putea întâmpla chiar lui așa ceva și totuși asta-i situația. Îl fulgera o durere și în coapsa dreaptă. Avea încă rucsacul în spate și asta era un semn bun. Sticluța de tărie era și ea la locul ei, în buzunarul de la piept. Simți nevoia să ia și chiar luă o gură, să-și mai revină din uluială. Ar trebui să dea un telefon și, cu toată jena că a pățit-o ca un ageamiu, să ceară ajutor.

În acel moment constată, mai întâi cu neliniște și ciudă, apoi cu spaimă, că nu mai avea mobilul. În cădere, i-a sărit din buzunar. Și nici nu se zărește pe-aproape. De ridicat să-l caute, nu poate fi vorba. Încercă să se târască și nici asta nu era posibil, din cauza durerii atroce de la genunchiul stâng. Era clar că și-a zdrobit rotula. Șoldul de la celălalt picior îl simți greu, amorțit, ca de lemn. Știe că nu-i bine să intre în panică. Va găsi până la urmă o soluție, o cale de ieșire din această situație disperată.

Parcă simte ceva ca o apăsare și la ceafă. S-o fi lovit cumva și la cap? Nu trebuie să se mai gândească în acest mod. Să nu se piardă cu firea. N-ar fi rău să guste din sendvișuri, să se calmeze și să mai prindă puteri. Oare cât să fi trecut de când a căzut ca un fleț în capcana muntelui?

Deodată începu să sune stins mobilul. Era tocmai în cealaltă parte a prăpastiei. Poate se întreabă vreun cunoscut încotro a luat-o în cele din urmă. Parcă nu-i destul că s-a prăbușit și s-a lovit, se pierdu și blestematul de mobil. Faptul că nu-l ajunge și nu poate răspunde îl simțea ca o ironie. Îl enerva mai tare și îi accentua disperarea. Apoi i se păru că undeva sus, în partea stângă, se zărea gura peșterii spre care pornise fără să stea pe gânduri.

Se lasă întunericul. Cu atât mai repede și mai compact aici, în fundul prăpastiei, unde are neșansa de a înnopta. Întâmplările astea neprevăzute, durerile, furia neputincioasă, toate îl sleiseră de puteri. Simțea cum îl apucă somnul. Oare va fi noaptea și pentru el un sfetnic bun?

Se relaxă deodată, simțind că nu mai e singur, că are cui să-i spună ce-l frământă. Era din nou la cenaclu și toți insistau să mai citească epigrame din placheta „Cuvinte potcovite cu pioneze". Nu putea să refuze la o sărbătoare cum e aniversarea celor 55 de ani de activitate. Se spun cuvinte frumoase despre un început romantic. Pe atunci activa epigramistul Ion Mioc, pe care se zice că el, Cromy, l-ar continua. Ion Văcaru e, ca de obicei, dezlănțuit, patetic. Purtând eșarfa cu tricolor, primarul Românu îi declară Cetățeni de Onoare pe scriitorul Ion Marin

Almăjan şi pe doctorul Traian Nicola. El e acolo între cei veniţi din mai multe părţi, participă, vede şi simte tot, se bucură. Atunci ce tot spune Chiper că-i păcat de absenţa lui? Asta-i culmea! Se enervează şi se trezeşte.

Undeva cântă, ca o piază rea, o cucuvaie. Se zăreşte şi o geană de lumină. Semn că se face un pic ziuă şi la el, în prăpastie. Unde se trezeşte, după a nu ştiu câta noapte. A cam pierdut şirul zilelor. S-au terminat de mult sendvişurile. Înghite fără apă ultimele pastile pe care le mai are pentru inimă. Îi e tare sete şi el doar se visase la cenaclu, unde se beau pe săturate sucuri de tot felul. Şi unde ar fi trebuit de fapt să participe la aniversarea celor 55 de ani de activitate literară la Anina. Unde toată lumea se aştepta să fie doar cărbune.

Parcă-i mai comod să stea aşa pe spate şi să privească cerul. Care-i atâta de departe. Sus îi cerul, naltă-i lumea, bine ca-nfrunzit pădurea. Versurile astea parcă şi le-a amintit înainte de a cădea. Ceru-i atât de albastru şi de departe. E cu fata cu care-a intrat în vorbă la Podgoria, restaurantul de pe Magheru, unde se-ntâlneau poeţi şi artişti. A invitat-o la Patria, la un film şi ea a acceptat. Poate chiar ea să fi făcut invitaţia. Tocmai rulează „La porţile albastre ale oraşului", un film cu război, din vremuri în care se mai vorbea de apărarea patriei. Un tânăr cade rănit, e singur pe câmp, priveşte în sus şi cântă: sus îi cerul, naltă-i lumea, bine ca-nfrunzit pădurea, hai, haidi, hai, pe sub flori mă legănai. Şi înainte de a muri: n-o ştii nimeni că m-am dus, numai îţi vedea că nu-s, hai, haidi, hai, pe sub flori mă legănai.

A pierdut de tot şirul zilelor. Telefonul nu mai sună. I s-a descărcat de mult bateria. Câţiva cunoscuţi au ştiut că am plecat. Oare ei n-au văzut între timp că eu nu-s? Intră iar în starea de semitrezie, din care nu părea să mai iasă decât pentru a intra cu totul într-un somn adânc. Un scriitor din Reşiţa, da, îl recunoaşte bine, e chiar acela care clevetea despre „Arcadia", că n-ar fi un nume potrivit pentru revista lor, începu să-l ia din senin la rost, uite-l cum strigă la el, cică a scris un reportaj despre dispariţia lui, a lui Cromy, repeta mereu că a scris despre dispariţia lui Cromy şi acesta i-a furat articolul din calculator, să i-l dea înapoi, dacă vrea să mai ştie lumea de el. Dacă nu, dus rămâne, fără nicio urmă. Ca şi cum n-ar fi fost.

Dar cel cu mustaţă ce-o mai fi vrând? Că nu l-a mai văzut, nu-l cunoaşte. Harta din faţa lui nu-i oare a Munţilor Aninei? Se uită pe ea şi se ceartă cu cei de la primărie. Plătiţi sau nu?, parcă zice. Aha, e clarvăzătorul care susţine că-l poate găsi pe el, pe Cromy. Nu, să nu plătească. Poate fi un mincinos, un sperţar. Dacă poliţia şi prietenii munţilor nu-l caută...Şi oricum e prea târziu să-l mai întoarcă de pe drumul pe care-a plecat. Încă din acea dimineaţă, când s-a urcat în trenul pentru un singur călător, simţise că a plecat pe un drum numai al lui, de unde nu se mai poate reveni.

Nici nu mai conta dacă e zi sau noapte. Trecea neoprit de nimeni dintr-un vis în altul. Nu se ştie cum a reuşit, dar a ajuns în sfârşit la Peştera cu oase. De fapt, acolo trebuia să ajungă. Când îl văzu, ursul de cavernă se dădu la o parte. Ca un portar de mare hotel, care ceremonios te lasă să intri. A fost prima mare mirare. Cum o fi reuşit Ion să îmblânzească o namilă ca asta, să-l dreseze ca pe un căţel de casă. Apoi constată că era aşteptat.

De lângă o masă de piatră, Ion şi Maria îl priveau tăcuţi şi cu nespusă curiozitate pe chip. Nu prea mai semăna cu ei, după atâtea mii de ani. Erau şi ceva bucate în faţa lor, dar nu putea desluşi ce anume. Se aşeză pe scăunelul liber, tot de piatră, care evident pe el îl aştepta. Erau ca la o redusă Cină de taină. Nimeni nu vorbea. Parcă îl aşteptau pe cel care urma să spună: luaţi de beţi, acesta e sângele meu, care pentru voi se varsă!; luaţi de mâncaţi, acesta e trupul meu, care pentru voi se frânge! Se uita pe furiş la chipul plăcut al Mariei. Privea cu o anume teamă la braţul muşchiulos şi la chipul încruntat al unui Ion, care a reuşit să-mblânzească namila de urs de cavernă, ca pe un căţeluş de casă.

Totuşi, nu-i cazul, nu şi-ar dori ca Ion să devină gelos. Chiar dacă, aşa cum stau ei la masă, par un adevărat triunghi amoros. În care el, cel de-al treilea, este mai tânăr cu câteva mii de ani.

Parcă îi şi vedea pe cei doi cercetători, Sorin şi Ionuţ, alegându-i oscioarele şi tare minunându-se cum de sunt ale lui mai tinere cu atât de multe ere. El, vârful unghiului simbolizând tinereţea fără bătrâneţe. Acolo unde nu-i vârstă, nici durere.

Era în preajma zilei de naştere a Sfântului Ioan Botezătorul. Oare oasele lui cum le vor boteza? Fără discuţie, e potrivit numele Arcadia la Anina. Într-un loc cu verdeaţă, unde tot pământeanul merge. Mai ales acum, când simte cum se topeşte apropiindu-se de zei. Se va spune că au fost odată Ion, Maria şi Cromy la Anina. Un fără de vârstă triunghi amoros. Cum altădată vor fi fost Maryline Monroe , John şi Boby Kennedy, în America.

Acum chiar că nu mai ştie dacă e treaz sau visează. Şi nici nu mai contează. Sus îi cerul... Numai îţi vedea că nu-s...Nici articolul pierdut al scriitorului reşiţean nu mai contează. Bine că l-a pierdut. Cine-o fi zis oare că un om care nu propune vieţii sale o dramă şi nu lasă în urmă o enigmă e un om absent? Lui îi plăcea să dezlege enigme. Dar unele se cade să rămână aşa, nedezlegate. Cum bunăoară ar fi plecarea asta a lui. Sus îi cerul...Simţea cum se ridică uşor, tot mai uşor... Hai, suflete, hotărăşte-te o dată, dacă te înalţi spre cer, spre zeii din Arcadia, sau rămâi între aceste biete oase!

Tocmai atunci prinse a suna în draci mobilul, oprindu-i o clipă, doar o clipă, înălţarea. În fără de timp n-ar trebui să fie asemenea chemări, care să te abată din drumul pe care-ai plecat. Iată cum se naşte o nouă enigmă din enigmă. Cum de mai poate suna mobilul, cu bateria de atâta vreme descărcată? O ultimă fulgerare de gând. Parcă se vorbea de un pol energetic localizat prin aceşti munţi. Asta trebuie să fie. Sus îi cerul... De ce n-or fi răspunzând oare la telefon Ion sau Maria?



„Convocări periodice de vîrstnici"

(urmare din p. 3)

care ţi le-au oferit în zorii vieţii îi resimţi în continuare, în forul tău intim, drept autori de căpătîi.

■ Dilemă. Decepţionat de ambianţă pentru că eşti decepţionat de tine însuţi, sau decepţionat de tine însuţi pentru că eşti decepţionat de ambianţă?

■ „Nu poţi căuta în revendicările muncitorilor leacul pentru nefericirea lor. Cufundaţi în nefericire cu trup şi suflet, inclusiv cu imaginaţia, cum şi-ar putea ei închipui ceva neatins de nefericire? Dacă fac un efort violent ca să se elibereze de ea, cad în reverii apocaliptice sau caută o compensaţie într-un imperialism muncitoresc, la fel de puţin acceptabil ca şi imperialismul naţional" (Simone Weil).

■ Verbul a considera derivă din substantivul latin *sidus* (stea), ceea ce înseamnă etimologic a privi stelele.

■ Eşti dispus uneori a face în prezentele însemnări caracterizarea, nu totdeauna foarte favorabilă, a unor oameni pe care i-ai cunoscut de-a lungul vieţii. În faţa cîtorva însă condeiul ezită. Decepţia se acutizează devenind repulsie. Înveninarea rîncedă de care au dat dovadă taie pofta expresiei. Ce rost ar mai avea să te ocupi de A. C., P. G., S. V., M. B.? Îi laşi în nişa umbroasă a memoriei cum într-o debara cu obiecte ieşite din uz. A. E.: „Dar «polemistul absolut» L. A.? Ai recunoscut că nu e lipsit de organul critic". Aşa e. Îl compătimesc.

■ A. E. „Evoluţii. Pentru omul de litere publicul e marele său confesor. Spovedania devine o artă. Întrebarea e dacă mai are nevoie sau nu de confesorul divin".

■ „De obicei cele *overheard* ne reţin atenţia, ne interesează şi ne pătrund mai mult decît vorbele care ni se adresează direct" (Cesare Pavese).

■ „Zip, un căţel de trei ani, din rasa cîine de cireadă australian, a adoptat un mînz de 13 zile, la scurt timp după ce mama lui a murit. Cei doi sunt nedespărţiţi şi sunt iubiţi de toţi angajaţii de la ferma de cai din Alabama, SUA. «Zip se comportă de parcă ar fi tatăl biologic al mînzului şi este foarte afectuos şi atent», a povestit Karla Swindle, de 47 de ani, patroana fermei SSK Quarter Horses, din Fayette, Alabama. Dulăul nu adoarme noaptea pînă cînd nu se asigură că puiul a adormit şi aţipeşte doar după ce îşi pune botul pe spatele mînzului. În timpul zilei, Zip este umbra puiului şi acesta îl urmează la rîndul lui pretutindeni. Inclusiv atunci cînd mînzul suge la biberon, Zip stă nemişcat lîngă el şi veghează să nu i se întîmple nimic" (**Click**, 2019).

■ Şi totuşi justiţia e profilactică, pe cînd iertarea nu e.

■ Iubirea mare nu îmbătrîneşte. Îmbătrîneşte doar fiinţa care o poartă, dăruindu-i sacrificiul său.

■ Soluţie. Patetismul brut în aşteptarea discreţiei convenabile care să-i comunice mesajul unui public mefient.

■ Un declin, în epoca noastră ultraspeculativă, ultrarelativizantă, al conceptului de înţelepciune? Aşa se pare: „artă mai vulnerabilă decît frumuseţea pentru că este o artă impură" (Malraux); „a traversa viaţa cu seninătatea liniştită a unui animal păscînd iarba potecii care-l duce la abator" (Gustave Le Bon); „mod al disperării şi anume un echivalent senil al ei" (Blaga); înţeleptul „se distinge de ceilalţi oameni nu prin mai puţină nebunie, ci prin mai multă raţiune" (Alain).

■ Scriptor. Nu poţi construi decît din materii *adevărate*. Ficţiunea devine ea însăşi un adevăr.

Liviu Capşa



Un scriitor cu paşaport de Paradis şi România în suflet

Este multă istorie literară şi umană în amintirile lui Ştefan Baciu, despre mari personalităţi sau autori cu totul uitaţi azi, în cazul unora nemeritat, despre întâmplări şi fapte privite, în marea lor majoritate, cu blândă înţelegere omenească, despre „vremuri de răscruce" trăite pe viu , despre prietenie, durere şi liberate. Cu alte cuvinte, despre ceea ce a purtat mereu şi pretutindeni în suflet.

Potrivit DEX-ului, avem două definiţii ale Paradisului, cu două „localizări" distincte : una *ar fi* cea celestă, Grădina Raiului, „unde ajung după moarte sufletele oamenilor fără păcat", iar cea de-a doua, pământeană, *este* „locul plăcut, minunat, splendid", cu „priveliști încântătoare, care „desfată privirea sau sufletul". Desigur, ajungerea în cele două locuri este, în prima „variantă", ca punct final de drum, total nesigură, iar în cea de-a doua, ca tranzit spre „marea trecere", mai mult decât anevoioasă.

Şi totuşi, sunt oameni care, printr-un joc al destinului, fie provocat, fie dirijat de celebrul „complex de împrejurări", ajung să „acosteze" în îndepărtatele ţărmuri ale Paradisului terestru ; care, dacă trebuie să poarte un nume, să le zicem Hawaii, Honolulu, Waikiki.

Un astfel de personaj este scriitorul român Ştefan Baciu, născut la Braşov, în anul 1918 şi mort, în 1993, în îndepărtata insulă - al cincizecilea stat american- , pomenită mai sus. Deci, din Braşovul muntos, cu ierni tutelare şi brazi maiestoşi, în mijlocul Oceanului Pacific, cu veri veşnice şi palmieri dezmierdaţi de brize parfumate.

Dar Ştefan Baciu nu a fost un spectaculos aventurier, cum am fi tentaţi să credem, chemat de depărtări exotice, un călător peste mări şi oceane, ci, mai cu seamă, un cărturar, diplomat, profesor universitar, poet, eseist, memorialist şi traducător, care a dus în suflet ţara de origine, evocând-o în tot ceea ce a scris, fie poezie, fie memorialistică sau traduceri. Opera sa, atât de variată, a fost scrisă, deopotrivă, în ţară, în manieră, când simbolistă, când suprarealistă, când expresionistă, până la „evadarea", din anul 1948, în urma instaurării în România a puterii bolşevice (*Poemele poetului tânăr*, premiat de „Fundaţiile Regale", *Poeme de dragoste*, *Micul dar*, *Palmieri în Dealul Melcilori*, *Drum în anotimpuri*, *Căutătorul de comori*, *Cetatea lui Bucur*, *Lanterna magică*), dar şi în străinătate, concomitent cu ocuparea postului de profesor de literatură latino-americană la Universitatea din Seattle şi, din anul 1964, la Universitatea din Hawaii (*Sub Tâmpa în Honolulu*, *Poemele poetului pribeag*, *Îngerul malagambist şi insula Oahu*, *Mira*, *Praful de pe tobă*, *Un braşovean în arhipelagul Sandwich - Hawaii*, *Antologie poeziei latino-americane*, *Antologie poeziei latină-americane suprarealiste*).

De la „palmierii" plantaţi liric în „Dealul Melcilor" , în vremea tinereţii sale braşovene, i s-a tras probabil neastâmpărul de „căutător de comori" exotice, care l-a purtat din Berna la Rio de Janeiro şi din Seattle la Honolulu, cu repetate popasuri prin ţările Americii de Sud şi ale Caraibelor. Peste ani, din alt colţ de lume, va vedea „Ţara Bârsei cu ocheanul întors", întrebându-se, plin de nostalgie, „până-n miez de Waikiki / dorul, de unde-mi vii ?" În poemul „Balada omului care n-a ajuns nimic din ce a vrut să fie", după ce îşi înşiră nerealizatele dorinţe exotice („picolo în Tahiti", „căutător de perle în Bali", „acrobat în Filipine", „cawboy în Insulele Mariane, „taximetrist în Santiago"), nu uită nici de cele din locuri mai puţin spectaculoase, valaho-moldovene, la fel de vii după atâţia ani („birtaş la Turnu Măgurele", „flaşnetar de port la Călăraşi, „lustragiu de stele la Iaşi").

Absolvent al Liceului „Andrei Şaguna" din Braşov, alături de alţi iluştri „şagunişti", cum le spune memorialistul (Lucian Blaga, Octavian Goga, Sextil Puşcariu), apoi licenţiat în Drept al Universităţii din Bucureşti, Ştefan Baciu a „trădat" magistratura în favoarea publicisticii şi a diplomaţiei, iar, ulterior, în străinătate, pentru o exemplară carieră de profesor universitar, intrând, totodată, în selectul grup al scriitorilor care, conform lui Alex Ştefănescu, au promovat şcoala poetică românească în lumea hispanică (Horia Stamatu, Aron Cotruş, Vintilă Horia, Alexandru Ciorănescu).

Memorialistica lui Ştefan Baciu evocă atât „lumea largă", cu popasurile sale „undeva pe glob", precum în *Un braşovean în arhipelagul Sandwich-Hawaii* şi în romanul *Mira* (numele soţiei sale), cât şi interbelicul românesc, cu toate avatarurile unui timp al căutărilor şi formării sale intelectuale, precum şi cu interesantele portrete ale personalităţilor culturale cu care s-a aflat în contact direct, renăscute prin masivul tom *Praful de pe tobă*, amintiri în care, spune Nicolae Balotă, poetul braşovean „este cu adevărat el însuşi".

Forte interesante sunt, desigur, informaţiile din „statul cordial" hawaiian, cu amestecul său de rase şi culturi, unde „braşoveanul ortodox şi cosmopolit" s-a integrat firesc, atât în mediu universitar, cât şi pe „scena literară", editând singur revista de poezie internaţională MELE, în care, printre alţii, publică „caiete închinate unor poeţi români uitaţi, neglijaţi sau sabotaţi" (Sesto Pals, Dolfi Trost, Emil Gulian, D.N. Teodorescu) sau este prezentat el însuşi cu poeme în diverse antologii lirice în limba engleză, ca „poet hawaiian" sau ca realizator al *Antologiei poeziei latino-americane* 1950-1970 şi al *Poeziei surrealiste latino-americane*. Evocând aspecte semnificative din cultura şi civilizaţia pacifică, nu ocoleşte farmecul tropical al locului, dar şi câteva scurte episoade ale întâlnirilor cu personalităţi culturale de talie mondială, cum ar fi sociologul Reuel Denny, autorul profeticei cărţi *Mulţimea singuratică*, marele scriitor „nobelizat" Yasunari Kawabata, în al cărui zâmbet nu putea descifra nimic, invitat special al universităţii din Honolulu pentru un semestru, pictorul Jean Charlot, în a cărui casă în chip de muzeu de artă a poposit şi Mircea Eliade, încheind cu celebrul artist fotograf Francis Haar, bunul său prieten. Din când în când, însemnările acestea din „Hawaiiul cel de toate zilele", scrise în casa din „Dealul Pacificului", unde locuia de decenii bune şi de unde vede pe fereastră, „ca pe o realitate de fiecare zi", „coroniţe de flori, cămăşi colorate, sandale de piele, rochii de paie, cocotieri, palmieri şi bărci plutinde pe valuri albastre în ritm minulescian", sunt fulgerate de imagini ale tinereţii braşovene, cu personaje pitoreşti, clădiri, străzi şi întâmplări, evocate ca „un fel de punte poetică" între două vieţi.

Dacă, odinioară, în oraşul de sub Tâmpa, „cu palma cozoroc pe frunte / vedea la tropic de pe munte", în *Praful de pe tobă*, cea mai interesantă carte a lui Ştefan Baciu, scrisă la Honolulu între anii 1974- 1980, amintirile fac drumul întors, un drum de „poet care-şi trăieşte tinereţea, pentru că, aşa cum spune o samba de la Rio de Janeiro : a-ţi aminti înseamnă a trăi!"

În excelenta prefaţă scrisă de N. Carandino, acesta îşi exprimă temerea că „cel mai mare duşman al memoriilor este chiar memoria". Pentru că „uitarea fie ea sistematică sau involuntară – aruncă mantia ei de întuneric asupra a ceea ce a fost", încât nimeni „nu-şi poate aminti toate câte a trăit". O temere total nejustificată în cazul lui Ştefan Baciu, care, în această carte, parcurge distanţa „nu prea mare a unei vieţi de om" cu o precizie a redării faptului semnificativ, a descrierilor de locuri şi creionării de portrete cu totul remarcabile, netulburate nici de scurgerea anilor, nici de glasul papagalului aşezat pe o ramură a lămâiului din faţa ferestrei şi nici chiar de vuietul nesfârşitelor ape ale Pacificului.

Capitolele, sugestive chiar prin titlurile lor („Din Prundul florilor în Arhipelagul Sandwich", „Anii de şagunist", „Album cu autografe", „Braşovul literar şi artistic cu ochianul întors", „Student la drept", „Universul Literar şi Generaţia de aur", „Ultimul an în România") se succed ca o naraţiune romanescă, adunând în paginile sale un timp privit când „sentimental, când cu o oarecare detaşare ironică", cum apreciază Virgil Nemoianu.

În aducerile aducerile aminte despre anii de liceu la celebrul „Andrei Şaguna" din Braşov, memorialistul vorbeşte despre atmosfera de emulaţie creatoare, modernistă în rândul elevilor braşoveni (Ştefan Baciu obţine, în 1935, în clasa a VII-a fiind, pentru volumul *Poemele Poetului Tânăr*, premiul „Fundaţiilor Regale" şi pe acela al „Societăţii Scriitorilor Români"), opusă „conservatorismului" unor profesori de română. În schimb, autorul are toată admiraţia pentru doi dintre cei mai apreciaţi profesori, Octav Şuluţiu şi Emil Cioran, cu „un rol care nu se poate şterge" în devenirea sa intelectuală.. Tot din acea perioadă datează „albumul cu autografe" de la personalităţile literare ale timpului, „vânate" fie la Braşov, unde veneau în „vilegiatură sau la conferinţe", fie la Bucureşti, unde merge cu recomandare de la Eugen Jebeleanu şi reuşeşte să obţină „semnături" de la E.Lovinescu, care şi consemnează „faptul" în jurnalul său, de la Nichifor Crainic, care a scris cu „tocul muiat în călimară", de la Cincinat Pavelescu, care îi transcrie şi vreo cinci epigrame „din domeniul public", de la Mihail Sadoveanu, care a scris „mărunt", în loc de prieten, „prietin", de la Ion Agârbiceanu, pe care l-a „abordat" direct pe scena unde conferenţiase, de la Adrian Maniu, care a lăsat „mesajul" lângă notele muzicale ale lui Tiberiu Brediceanu. Acestea erau „vedetele" care-l interesau pe junele Ştefan Baciu, nu tu vreun cântăreţ, vreun fotbalist sau politician, care ocupau, fără îndoială, scena mondenă şi în acele timpuri.

Perioada studenţiei, îi oferă prilejul evocării celebrilor profesori Tudor Vianu, ale cărui seminarii le frecventează constant şi, care, „întotdeauna de o eleganţă sobră", aducând cu un Professor german", îşi „ţinea prelegerile fără să ridice vocea, pe un ton egal", iar la finalul orei „îşi aduna de pe masă hârtiile, cărţile, ceasul, mulţumind cu o înclinare a capului, aplauzelor care nu rare ori se auzeau după curs", şi Istrate Micescu, „maestrul barei, spadasin al cuvântului, om de spirit şi de-o aleasă cultură clasică şi modernă", care sosea la facultate „în mijlocul unei armate de asistenţi, secretari, solicitanţi şi purtători de servietă, ieşind dintr-o limuzină neagră a cărei portieră o deschidea un şofer înmănuşat, şi care, la cursuri îşi „ameţea" studenţii cu „neaşteptate focuri şi jocuri verbale", care plecau acasă, „dacă nu mai docţi, în orice caz fermecaţi de spectacolul de care avuseseră parte".

Foarte interesant este şi capitolul dedicat „Universului Literar şi „Geneaţiei de Aur", o veritabilă istorie literară, cu personajele sale din care nu lipsesc tinerii de atunci Alexandru Paleologu, Vintilă Horia, Octav Şuluţiu, Ion Frunzetti, Traian Lalescu, precum şi mai vârstnicii Constantin Fântâneru, Vasile Voiculescu, Mircea Eliade, Radu Gyr, Ion Pillat, Ionel Teodoreanu, Ion Minulescu, Constantin Noica, toţi colaboratori la noua serie a revistei, condusă acum de Victor Popescu, fiul directorului „Universului", celebrul Stelian Popescu. Aici găsim şi istoria sintagmei „Generaţia de aur", care, atunci, nu avea nicio legătură cu fotbalul, ca-n zile de azi, denumire pusă în circulaţie de graficianul revistei, „Voinescu cu stea pe i" , caricaturist la ale cărui expoziţii de la „Căminul Artei" se „făcea coadă ca la pâine", actor şi scenograf, inventatorul „nebuniilor din „Balamuc Palace Hotel". O generaţia care îi mai cuprindea, alături de tinerii enumeraţi mai sus, pe actorii Teatrului Naţional, Emil Botta, George Soare şi Al. Ilea, precum şi pe scriitorii Petru Comarnescu, Laurenţiu Fulga, Paul Constant.

Ultimul capitol al cărţii, „Oameni", la fel de interesant prin calitatea „portretisticii" şi ineditul informaţiilor, îl consacră Ştefan Baciu evocărilor unor personalităţi culturale şi politice, unele dintre ele având şi calitatea de prieteni, altele numai de cunoştinţe cu care în diverse circumstanţe s-a aflat în contact.

Dacă despre Tudor Vianu scrie sobru, cu respectul cuvenit marelui profesor şi om de cultură, mâhnit totuşi faţă de „colaborarea" neaşteptată a acestuia cu regimul comunist, despre profesorul Emil Cioran, Ştefan Baciu ne dă poate cele mai adevărate şi fermecătoare pagini privind personalitatea paradoxală, nonconformistă şi cu totul originală a autorului *Schimbării la faţă a României*. Lecţiile sale, ne spune memorialistul, nu respectau sensul didactic al cuvântului, fiind „adevărate ore de cultură, tratând despre subiectele cele mai variate şi mai contradictorii, fiind de fapt o prelungire a problemelor, a gândurilor şi a îndoielilor care-l frământau pe Cioran". Profesorul Cioran era îndrăgit de elevi nu numai pentru cultura şi firescul comportamentului său, dar şi pentru „oroarea" pe care o avea pentru „tocilari" şi „dispreţul pentru notele pe care le punea în catalog" şi care „erau între amabile şi generoase". Pline de afecţiune şi amănunte importante sunt paginile despre Nichifor Crainic, Aron Cotruş, Radu Gyr, Grigore Clugler- Apunake, Octav Şuluţiu, Victor Eftimiu.

Este multă istorie literară şi umană în amintirile lui Ştefan Baciu, despre mari personalităţi sau autori cu totul uitaţi azi, în cazul unora nemeritat, despre întâmplări şi fapte privite, în marea lor majoritate, cu blândă înţelegere omenească, despre „vremuri de răscruce" trăite pe viu , despre prietenie, durere şi liberate. Cu alte cuvinte, despre ceea ce a purtat mereu şi pretutindeni în suflet.

Marin Iancu



Două fețe ale poeziei

Apărut recent la Editura Limes, într-o ţinută a cărei eleganţă grafică este sporită şi prin ilustraţiile lui Mihai Cătrună, volumul *Adagio* (Floreşti, Editura Limes, 2019) cuprinde 101 de poeme semnate în părţi aproape egale de Mihaela Oancea şi Dumitru Hurubă, cei doi autori având meritul de a-şi divulga astfel nu doar apartenenţa la două generaţii poetice diferite, cât şi unele deosebiri calitative de sensibilitate şi cunoaştere. Păstrându-se în limitele unei poetici proprii, reperabile la nivelul limbajului şi al relaţiei cu realul, cu imanenţa, prin superioritatea raţiunii, Mihaela Oancea şi Dumitru Hurubă îşi asumă solitudinea funciară şi, fără a se tângui, dimpotrivă, reducând tragicul prin ironie şi impunând o viziune lucidă, încearcă să descifreze adevărata esenţă a realităţii.

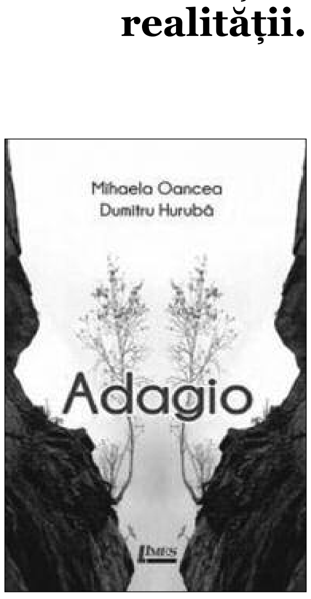
Autoare a aproape zece volume de versuri, de la *Armonia Contrariilor* (2014) şi până la *Scrum de havană* (2018), Mihaela Oancea a urmat un traseu al căutărilor şi experienţelor lirice fundamentale. Ne aflăm de această dată în faţa stadiului benefic al meditaţiei asupra virtuţilor creatoare ale discursului poetic, în care conştiinţa face eforturi de a accede la o înţelegere superioară a realităţii. Căutarea adevărului primordial este resimţită cu puterea unei amare fatalităţi: „păcatul – îmi spui - /e mai bătrân decât cedrii Libanului" (*pocket coffee)*. Îndepărtarea de timpul originar ca formă a maturizării, aduce cu sine alt gen de cunoaştere şi percepţie, suita de imagini corespunzătoare acestei noi stări de spirit se află exclusiv sub imperiul timpului şi supusă legilor istoriei. Lumea trăieşte într-un fel de imobilism temporal lipsit de orice perspectivă, peisajul, deşi perceptibil ca realitate, ca mediu al existenţei, apare deseori doar ca pură proiecţie a imaginaţiei: „umblă desculţă /ţinând în mâini /lumânarea aprinsă //târziu /lumina se strânge /într-un ulcior de pământ /în care aţipesc /câtiva toporaşi" (*femeie capricioasă - luna*). În absenţa luminii, a sacrului, totul poartă în sine pecetea sfârşitului, precum în poema *urme de anemone*, aşa cum, în versurile poeziei *în seara cu ochi de lavandă*, autoarea ridică înstrăinarea şi teama argheziană faţă de spaţiul închis la rang de a doua natură a sa. Argumentele metaforice aduse aici în sprijinul unei asemenea decizii vizează lipsa perspectivei luminoase şi presiunea asurzitoare a amăgirilor ar putea să reprezinte semne ale unei radiografii a alienării, dar şi o fără de replică asumare a absurdului. Se întâmplă ca în altă parte, aventura lirică să devină o examinare din perspectiva optimistă a vieţii, dar şi a poeziei. Confesiunea este sugestivă şi elaborarea se ghiceşte sub curgerea liniştită a imaginilor diafane: „din şovăieli şi palori /se nasc doar renunţările – reci ventuze /ale spaimei //am deprins însă /mersul cu paşi siguri şi /în curând /biserica noastră va da lăstari" (*Lăstari*). Câtă vreme actul de examinare a vieţii rămâne la egală distanţă de euforie şi disperare, substanţa lirică devine demers întru confruntarea eului liric cu imaginile lui succesive, sugestiile picturale cu întreaga lor senzorialitate internă, devin reflexe ale unui reuşit spectacol imagistic: „adăpostită /în tâmpla scobită a nopţii /resimt frigul ud /din alveola unei peşteri //siluete în cămăşi albe de in /dansează spasmodic /risipind /aromă de absint şi portocale" (*himeră).* Graţioase caligrafii lirice şi tandre contemplări, beneficiind indiscutabil de aceeaşi remarcabilă coeziune stilistică, favorabilă, cu tot riscul manierizării, unei dicţiuni şi personale şi poeticeşte, poeziile Mihaelei Oancea sunt simple şi concentrate ca o definiţie, denotând, fiecare în parte şi toate la un loc, un temperament liric, o fire introvertită, precum în versurile din *încă pot*. Acolo unde seducţia marilor teme morale şi spirituale e foarte puternică, se întâmplă ca banalitatea, reflecţia osificată, uniformizatoare, uzanţele confortabile şi mai puţin accesibile, să fie dinamitate din interior. Dincolo de a fi o opţiune estetică, e limpede că înclinaţia laconică şi hieratică e structurală poetei („vântul trage de ciuf /bufniţele adăpostite /prin fânarele de pe uliţe ..." (*deprinderi),* această simplitate a scenariului liric indicând mereu calea cea mai directă către o poezie gravă, concisă, o probă a artificiului desăvârşit. Prin acest exerciţiu de decantare şi condensare a expresiei, Mihaela Oancea transferă cu abilitate senzaţia în stare obsesivă şi impresia în viziune, textele impresionând prin maturitatea reflexivă şi, mai mult poate, prin diversitatea lexicului. Aici, dicţiunea şi-a câştigat sobrietatea, poezia câştigă în ordinea tehnică, dar şi în a expresivităţii. Multe texte au pregnanţă, căci poetul reuşeşte să concentreze amănuntele în imagini emblematice, ca în versurile din *în sala de reanimare).* Se simte cum în orizontul poetei îşi face loc starea de nelinişte, semn că, tulburat de ecouri mai puţin confortabile, eul liric nu suportă presiunea venită dinspre mediul natural (*de vreme îndelungată).* Ascunderea esenţei lirice îndărătul unor enunţuri simple, laconice, a devenit şi în acest caz un principiu metodic al transferării sensului poetic într-un discurs aparent neutru, devenit însă treptat într-o confesiune în care eul liric este aşteptat cu greu să-şi facă prezenţa în chip direct: „anvelopele muşcă din întuneric /sfârtecă silabe deraiate de pe limbă /prăbuşite /ca Alice în vizuina iepurelui ..." (*pe strada pavată cu granit).* O corespondenţă tainică se stabileşte între regnuri, un impuls teluric animă toate lucrurile. Noaptea, luna şi somnul ca stare de graţie sunt elemente care influenţează rimurile cosmice şi redă sacralitatea lumii într-un ceremonial de purificare. Puţin mai încolo, dăm peste poezia *cu ochi enormi de loris*, unde, întărit la rându-i de neputinţa comunicării reale cu lumea şi de percepţia acută a înstrăinării, eul liric are revelaţia întunericului, după cum, în altă parte, sentimentul care provoacă şi întreţine actul reflexiv şi oferă un bun prilej de autocontemplare îl reprezintă singurătatea sau izolarea, drept pentru care poeta, neobosită plăsmuitoare de metafore, dezvăluie esenţa copleşitoare şi efectele terapeutice ale contemplării (*rod).* Spiritul ascuţit, inteligenţa iscoditoare, în formele ei diferite, trădează o evidentă distanţare şi repulsie faţă de perfecţiunea restrictivă. Căutând în continuare sensuri simbolice în poemele Mihaelei Oancea, nu se poate să nu atragă atenţia percepţia cromatică şi preferinţa pentru aspectul floristic şi vegetativ, cu întreaga sa simbolistică („piersici despuiaţi"; „,salcia din faţa casei"; „cireşii înfloriţi"; „urme de anemone"), în aceeaşi manieră în care, răpită de frumuseţile unor aspecte din natură, sunt reţinute impresiile, ridicate prin reverie la extaz, pe care i le lasă peisajul căzut sub privire, dar îmbogăţit, ca la impresionişti, de culoarea proiecţiilor imaginare (*continui să merg).* Scriitoare foarte cultivată şi inteligentă, Mihaela Oancea scrie o poezie discretă, cu înclinaţia spre nuanţarea reflexivă a impresiilor, celebrând lumea exterioară şi bucuriile ei, o lume a esenţelor, în care versurile sunt imaginate cu precizie de tehnician (*lepădare).* Se simte aici o mutare de accent de la spaima de întuneric spre existenţa privită ca o perpetuă manifestare a impulsului vital, germinativ. Materia amorţită şi inertă suferă redeşteptarea şi, în ordinea poeticii blagiene, plasarea fecundă a acesteia sub semnul luminii, ca formă a revenirii la matricea regeneratoare a pământului *(femeie capricioasă –luna).*

Selectate din perspectiva cristalizării unei poetici proprii, avem suficiente motive să credem că poemele din a doua parte a volumului *Adagio* fac tot mai vizibilă intenţia poetului Dumitru Hurubă de a se menţine pe aceeaşi atitudine de persiflare a mentalităţii puriste. Subtextul e satiric, caricatural, iluzia armoniei e subminată de curgerea firească a versurilor, surprinsă în imagini burleşti şi, nu de puţine ori, deconcertante, vizibil dominate de o tendinţă a unor reformulări parodice, replici ironice la vechile specii lirice, apropriate prin pastişă (*Romanţă cu ecou –sonet-*). Remarcabil este aici amestecul de grotesc intelectualizat şi de abstracţionism diafan, în tablouri învăluite în efluvii lirice aproape halucinante, ca în sonetul *De toamnă, II* („Iubita mea, e Toamnă, tot mai Toamnă, /Iar arborii îşi dezgolesc schelete...". E mult joc în aceste versuri, întotdeauna înţeles ca expresie jovială a imaginaţiei, viziunile vernale fiind învăluite de efuziuni sentimentale. Cinic şi maliţios, asemenea ipostazelor cu care ne-a obinşnuit şi în prozele sale satirico-umoristice, Dumitru Hurubă denunţă unele dintre înfăţişările dizarmonice ale lumii, precum în versurile din *Poem de vară* şi *Te văzui pe-alee...*".

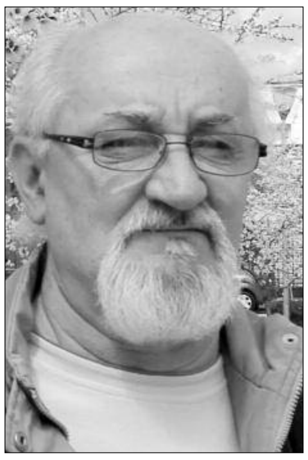
Ispitit de fantezismul ludic şi ironic, Dumitru Hurubă împrumută un alt fel de a privi lumea. Universul liric îşi pierde din solemnitatea viziunilor serafice ale tradiţionalismului prin prezenţa unor imagini construite parcă în răspăr. În planul convenţiei, care e, aici, poezia de dragoste, cititorului i se prezintă cele mai felurite registre lirice, cele mai multe păstrând modelul instituit cândva de Mircea Cărtărescu în *Poeme de amor* (1983), unde prozaismul fuzionează cu prozodia cantabilă, desigur parodică, singura în măsură, de altfel, să mai asigure o nouă omogenitate. În *Romanţă de toamnă*, superbul poem care deschide, de altfel, partea a doua a volumului *Adagiu*, avem imaginea exactă a acestei combinaţii de vibraţie discretă şi exuberanţă cochetă. Citită din această perspectivă, poezia lui Dumitru Hurubă are tendinţa unei suprimări ironice a oricăror forme fireşti de ingenuitate, o proclamare radicală a ideii de ficţiune, dar şi o nouă formă de autenticitate (*Romanţă de toamnă*) . Devine şi aici tot mai elocvent cum aluzia culturală şi intertextualitaea plasează poezia lui Dumitru Hurubă sub semnul posibil al unei compoziţii eteroclite: „«Lună, tu, stăpâna mării,» /Te mai sinchiseşti de noi, /Când pornim, în faptul serii, /Spre izvorul din zăvoi? ..." (*Nostalgică I*) Şiret-ingenuu, universul liric creat de Dumitru Hurubă ar traduce o imagerie echivocă, colorată de o exultanţă nostalgică, pe jumătate fabuloasă, pe jumătate reală. În vârtejul ludic al poemului, subtextul e caricatural, iluzia armoniei fireşti fiind subminată de limbajul argotic, marcat de oralitatea exprimării (*Invitaţie)*. Nota de irealitate delicată sau agresivă vine din natura duală a acestor reprezentări lirice, amestec de frivolitate şi solemnitate, de glumă şi gravitate, pitoresc şi melancolie (*Rugăminte*). Umanul este surprins în ipostaze comic-sinistre, ca în poemele de acum câteva decenii, semnate, printre alţii, de Alexandru Muşina (*Strada Castelului 104*, 1984) sau de Florin Iaru, prin cel dintâi volum al său (*Cântece de trecut strada*, 1981). Din această perspectivă a luptei spiritului satiric dusă împotriva locului comun, a reflecţiei uniformizatoare, am putea deduce că poetul Dumitru Hurubă este cel ce domină relaţia cu realul, prin superioritatea raţiunii, întinzând o capcană prin prezenţa abundentă a parodiei, a poantei şi a pastişei, în răspăr evident evidentă faţă de decorativismul suav-factice.

Însuşindu-şi metodic semnele unei asemenea estetici reformatoare, Dumitru Hurubă are o plăcere structurală în a persifla discursul găunos şi stereotip, versurile, dezinvolte prin premeditare, devenind în multe situaţii o restituire pe jumătate parodică, pe jumătate serioasă a unui stil tradiţional al sensibilităţii (*Poem de vară*). Într-o manieră colocvială, ce presupune prezenţa unui interlocutor apropiat, fie acesta şi eul liric văzut în oglindă, poetul Dumitru Hurubă devine ecoul unei structuri lăuntrice de tip *homo ludens*: „S-a dus toamna policromă, /Azi e totul cenuşiu; /Viaţa noastră, ca o comă, /Parcă-i predică-n pustiu...." (*S-a dus toamna...).* Fiorul liric este spulberat dintr-o dată prin prezenţa în discursul poetic a unor registre lirice dintre cele mai felurite, precum în poezia purtând titlul *Populară*, care, prin ritm şi imagini, ne-ar putea aminti de poezia *Cioara* de G. Topîrceanu (*Populară*). În astfel de cazuri, straniu orgoliu, ecou al lecturilor şi exerciţiilor continue, Dumitru Hurubă îşi redescoperă înclinaţia comică, mai exact autoironică, înlocuind retorica tradiţională cu texte mult mai apropiate de vârsta contemporană a limbajului poetic, ca dovadă că poeţii din generaţia lui Mircea Cărtărescu, Mariana Marin, Ion Mureşan şi Al. Muşina nu şi-a spus încă ultimul cuvânt.

Păstrându-se în limitele unei poetici proprii, reperabile la nivelul limbajului şi al relaţiei cu realul, cu imanenţa, prin superioritatea raţiunii, Mihaela Oancea şi Dumitru Hurubă îşi asumă solitudinea funciară şi, fără a se tângui, dimpotrivă, reducând tragicul prin ironie şi impunând o viziune lucidă, încearcă să descifreze adevărata esenţă a realităţii.



Aurel Sibiceanu



Glorioşii ani ai ratării

AMINTIRI DIN ANUL MĂȘTII ȘI AL BOTNIȚEI (II)

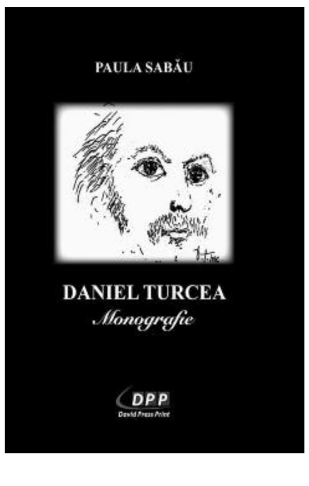
Motto:
Pascal: „Cele mai mari nenorociri ale omului vin de la faptul că nu ştie să stea singur închis într-o cameră.”

Cum am trecut la recluziune „de bună voie”, datorită a două întâmplări A doua:

Rezumatul primei părţi: Spre finele anului 2010 întâlnesc un vechi prieten, mă invită la casa lui de vacanţă, cinăm, discutăm şi intră în panică atunci când îi spun că am suferit un preinfarct. Se oferă să mă trimită acasă cu o maşină, nu care cumva să mor la el şi să suporte disconfortul unei anchete. Am un şoc teribil, dar nu mă supăr pe prietenul meu, şocul constă în aceea că atunci mi-a revenit în minte, ca un trăsnet, ideea vulnerabilităţii mele, a fost ca şi cum mi-aş fi privit corpul, atunci vechi de 56 de ani, în timpul unei lecţii de anatomie şi fiziologie. Nu merg direct acasă la Piteşti, trec pe la Mama şi îi povestesc întâmplarea. Mama mă roagă să-l înţeleg pe prieten, să nu mă supăr pe el, îmi reaminteşte un episod din viaţa mea, pe care aproape că-l uitasem. După ce m-am angajat în Petrochimie, în ianuarie 1973, vreo 2 luni am locuit tot în căminul liceului. Apoi a trebuit să plec, nu mă mai puteau ţine. Mi-am luat puţinul bagaj şi am intrat într-un bar, să beau o cafea şi să mă gândesc încotro o voi apuca. M-am aşezat la masa unui tânăr uşor trecut de 35 de ani, era singurul loc gol din bar. Acesta bea votcă, pahar după pahar. Era un om plăcut, tras la faţă, slab, abia dacă avea 60 kg., şi privea în gol. Comeseanul îmi zice: „Bea cafea, băiete, să nu treci la tării, că ajungi cirotic, ca mine.” Minute de tăcere, comeseanul priveşte puţinul meu bagaj şi murmură, hâtru: „Se vede treaba că mergi la Unchiul Jean, în gară, nu prea ai acoperiş! Mă cheamă Horia, sunt pensionat pe caz de boală, locuiesc într-o fundătură, în ţigănie, dincolo de Pasarela de dincolo de Gară. Stau într-o cameră cu două paturi, e curat acolo, gazda e cumsecade, patul costă 100 lei. Apa e în curte, la ţuţuroi, baie fac la „comunală”, vis a vis de Teatru. Ce zici, te ispiteşte ideea, până reuşeşti să găseşti ceva mai de Doamne ajută?” Nu am stat pe gânduri, am spus că da. Ajung la Gazdă, camera era dezolantă, doar câteva teancuri de cărţi, rezemate de un perete, mai umanizau încăperea. „Cred că o vreme voi sta aici, am zis.” Aproape opt luni am locuit cu Horia. O dată pe săptămâna, proprietăreasa, o femeie harnică şi veselă, ne miluia cu câte un prânz copios. Horia era un ins comod, deschidea rar o discuţie şi era destul de delicat în dialog. Dimineaţa citea, bea o sticlă de votcă, mânca ceva uşor şi pleca pe malul râului Argeş, aflat la 200 m., cu o undiţă primitivă. Se plimba, prindea câţiva peşti şi revenea acasă. Eu îmi vedeam de serviciul meu, pe trei schimburi. „Am fost un om normal, Aurele, la facultate am fost şef de promoţie şi păstrat de decan să fac o strălucită carieră universitară. Când am ajuns lector am întâlnit „iubirea imposibilă”, m-am înamorat de fata unui ştab dintr-un minister şi ce a urmat e ca în romanele proaste, lacrimogene! Ştabul comunist nu a vrut să mă accepte ca ginere, m-a ameninţat, şi-a mutat fata la Cluj, eu m-am agăţat de votcă, cariera mi s-a evaporat încet, decanul nu m-a putut pune pe linia de plutire şi a renunţat la mine, cu greu mi-a găsit un post de profesor de matematică la marginea Bucureştilor. Doar la capitolul băutură am excelat, până într-o zi când am început să-mi vomit ficatul. Sora mea mai mare, fizician cercetător, m-a dus la medic, ăsta mi-a lăudat ciroza şi m-a pensionat. Cum tata nu suportă beţivii şi tăietorii de frunză la câini, nu m-am retras la casa părintească, m-am aciuat pe aici. Am o pensie de nimic, la care îmi mai adaogă soru-mea câteva sute de lei, la două-trei luni. De vreun an de zile stau în odaia asta, pe tavanul căreia am desenat cu privirea teritorii imaginare, că de insomnie nu duc lipsă.” Da, era insomniac, nu reuşea să doarmă nici două ore pe noapte, oricât de mult ar fi băut, şi bea mult, ca să nu tremure şi, probabil, ca să nu cadă în hăul lucidităţii reci - când bea avea un fel de luciditate romantică, suportabilă. Citea şi recitea mult, era îndrăgostit de autorii americani, avea tot ce se tradusese din William Faulkner, Norman Mailer, John Updike, Scott Fitzgerald, Friedrich Durrenmatt, Hemingway, John Dos Passos. Uneori discuta cu mine despre cărţi, m-a ajutat să mă apropii de Faulkner, Joyce. „Trilogia America”, a lui Dos Passos, a fost pentru mine o încântare. „Trilogia America” mi-a făcut-o cadou, aş mai reciti-o, dar nu reuşesc să mai dau de ea...

„Abatorul social-muncitoresc îşi descarcă osemintele vii şi pline cu ceaţă în cârciumile Gării. Aici, proletari, îmbibaţi sudoarea acră de la strung şi mirosul electrozilor de sudură se botează cu trăscău, merg acasă şi cad laţi somnul izbăvitor şi fără vise.”

Uneori ieşeam împreună cu Horia şi luam Piteştii vechi la pas, prilej cu care îmi spunea cât îi este de dor de Brăila copilăriei şi adolescenţei sale. La întoarcere, zăboveam un ceas la câte o cârciumă din zona Gării, comandam câte o votcă şi priveam oamenii, unii istoviţi de muncă, alţii de viciu. Horia îi privea cu o fascinaţie tristă, vedea în ei vieţi irosite... Într-o seară ne plimbam pe Strada Mare, era după o ploaie călduţă, de toamnă. Ca din senin, în faţa noastră a apărut o femeie trecută de 30 de ani, îmbrăcată retro, cu un pardesiu sport, gri. Horia s-a oprit şi a privit-o lung, cum se îndepărta de noi. Era electrizat, probabil că femeia îi amintea de silueta cuiva, s-a clătinat şi l-am sprijinit să nu cadă. Nu mi-a dat nicio explicaţie, parcă era o fantomă... După aproape opt luni de convieţuire cu Horia, acesta a trecut în lumea umbrelor. Era la începutul lui noiembrie 1973. Ieşisem din schimbul 3, în dreptul casei de pe Fundătura Soldat Soare erau mai multe maşini. În curtea casei erau câţiva miliţieni şi civili – unii vorbeau cu gazda, alţii măsurau cu ruleta. Horia zăcea pe o parte, într-o baltă de sânge, era mort. Nu fusese înjunghiat, pur şi simplu îşi vomitase ficatul şi se asfixiase cu voma, ciroza îl dovedise, cu toate că sora lui îi procurase, cu mare greutate, cele mai bune medicamente din străinătate. Am fost legitimat de un ins care mi-a spus că e procuror şi interogat sumar despre Horia şi relaţia mea cu el. La nici o săptămână de la moartea lui Horia, am fost chemat la Miliţie, unde am dat mai multe declaraţii, de acolo am fost luat de Procuratură, dus la procurorul care m-a interogat prima dată şi am dat peste 10 declaraţii, în care a trebuit să scriu tot ce ştiam despre Horia: cum l-am cunoscut, cum a decurs relaţia noastră, despre boala lui, despre discuţiile pe care le-am purtat cu el, despre ce oameni şi rude de-ale lui mi-a vorbit, ce ştiam despre activitatea lui didactică etc. Am crezut că totul se va încheia aici, dar după o lună, procurorul m-a chemat iar, iar a trebuit să repet în declaraţii ce am spus şi rândul trecut. Viaţa mi-a devenit un infern, gândul că aş putea fi convocat iar la Procuratură mă îngrozise. A treia convocare la procuror nu s-a lăsat aşteptată, am fost convocat prin Serviciul Personal al Combinatului Petrochimic. Altfel spus, cei de la serviciu trebuiau să afle că am pete, că sunt amestecat în chestiuni întunecoase. De data asta, procurorul a început să mă investigheze despre viaţa mea; a trebuit să dau relaţii despre familie, preocupări profesionale, extraprofesionale, activitatea mea de membru al Cenaclului Liviu Rebreanu. În biroul procurorului era un civil, care, peste ani, s-a dovedit a fi maiorul de securitate Balea. Acesta mi-a pus o singură întrebare: „Ai avut, împreună cu Horia, relaţii cu cetăţeni străini?” I-am răspuns: „Într-o seară, un cuplu de englezi ne-a întrebat în Piaţa Gării, unde-s taxiurile, unde este Hotelul Muntenia. Cum Horia ştia limba engleză, le-a explicat ce şi cum şi i-a spus unui taximetrist unde să-i ducă. Asta a fost tot. Apoi, procurorul a deschis un caiet dictando, în care Horia făcea unele însemnări, dar din care nu-mi citise vreodată, şi m-a întrebat: „Ce îţi spune fraza asta: „Abatorul social-muncitoresc îşi descarcă osemintele vii şi pline cu ceaţă în cârciumile Gării. Aici, proletari, îmbibaţi sudoarea acră de la strung şi mirosul electrozilor de sudură se botează cu trăscău, merg acasă şi cad laţi somnul izbăvitor şi fără vise.” Cunoşteam fraza, Horia o scrisese în restaurantul Gării, o transcrisese pe o foaie de caiet şi mi-o dăruise, spunând: „Uite, să ai ceva de la mine, e începutul unui poem social fluviu!” Foaia am pus-o într-un buzunar mic, al genţii mele de umăr de atunci. În 2005, când am plecat în pensie, am golit cele două fişete de vestiar. Printre vechiturile de atunci am dat şi de geanta aceea, prima mea geantă de umăr! Am luat-o acasă, ca suvenir, şi peste ani am dat de foaia lui Horea! Procurorului i-am spus: „Ştiţi, eu scriu poezii romantice, habar nu am ce a vrut Horia să spună...” Deşi eram foarte tânăr, pricepusem bine mesajul lui Horia, fusesem iniţiat în limbajul esopic al unor scrieri (aluzii politice) de profesorul meu Ion Cincă. Procurorul m-a privit neîncrezător, a zâmbit şi a zis: „Tinere, eşti la începutul vieţii, e bine să te ţii departe de indivizi cu comportamente antisociale, atraşi de mirajul unei vieţi de parazit. Ne-am înţeles?” Am dat din cap, cuminte, a aprobare, şi am plecat.



A doua întâmplare: În anul 2010, împreună cu profesoara Paula Sabău i-am făcut o vizită Părintelui Arsenie Papacioc, la Techirghiol, pentru o documentare pendinte de poetul Daniel Turcea, căruia i-a fost duhovnic. Bătrânul teolog, mult încercat de soartă, ne-a primit surâzând şi, înainte de a-i spune pentru ce am venit, ne-a luat în primire cam aşa: „Ehei, de mult nu a mai venit cineva să mă întrebe de Daniel!” L-am privit încurcaţi, nu e de colea ca un om să-ţi citească gândurile, să-ţi spună pentru ce îl cauţi. Aşa ceva mai trăisem în copilărie. Dincolo de capul satului meu, cam la un kilometru, trăia singur Moş Petrache. Făcuse amândouă războaiele mondiale - în cel de-al doilea îşi pierduse cei doi băieţi, alţi copii nu mai avea, nevasta îi murise de durere în 1948. uneori, Bunica mă trimitea pe la el, să ne ascută un topor, să ne pună coadă la o sapă, o secure, deh, nevoi de sătean. De fiecare dată, Moş Petrache îmi spunea cu precizie pentru ce m-am dus la el! Discuţia cu Părintele Arsenie despre Daniel Turcea a fost de o frumuseţe rară, personalitatea mistică a poetului a căpătat făptură nouă, după cum se poate vedea din monografia Doamnei Sabău. După aproape un ceas de ascultare, am ieşit tulburaţi din micul arhondaric în care ne primise Părintele. Pe seară am revenit în curtea mănăstirii, priveam bisericuţa maramureşeană dintr-un lemn, aflată în curte. Câteva pisici se jucau pe temeiul bisericuţei şi le priveam amuzat. Deodată aud vocea Părintelui Arsenie. Ieşise la aer, în arhondaric. M-am apropiat şi mi-a zis: „Dumneata ai viaţă duhovnicească din joi în paşti, eşti credincios şi milostiv, dar nu e de ajuns. Fă bine şi caută-ţi duhovnicul mai des. Mi-ar plăcea să mai treci pe la mine, mă mai găseşti aici fix un an, ţine minte ziua asta, 19 iulie.” Apoi mi-a făcut cu mâna şi a intrat în chilia ticsită cu icoane şi cărţi, cu foarte multe cărţi...

În anul 2011, în noaptea zilei de 17 iulie l-am visat pe Părintele Arsenie, a fost un vis confuz, din care nu mi-am amintit nimic. A doua zi am vrut să plec la Techirghiol, să-l mai văd pe călugăr. Ceva m-a oprit, am plecat abia pe 19 iulie dimineaţa. Am luat de la Gara de Nord un microbuz spre Techirghiol. Când am dat să urc bagajele mi s-a făcut rău, am văzut negru în faţa ochilor. Am crezut că mă paşte o criză de diabet, i-am spus şoferului că renunţ la călătorie. „Nicio problemă, domnule, e o doamnă care vrea să meargă la mănăstire şi nu o pot lua în picioare, ne amendează.” M-am întors la Piteşti. În microbuz, şoferul avea radioul pus pe „România actualităţi”. La ştiri, printre altele, este anunţată trecerea Părintelui Arsenie Papacioc la cele veşnice. Era 19 iulie 2011. Îşi profeţise moartea. Ajung acasă îngândurat, fac o cafea, aprind o ţigară şi caut în computer însemnările făcute cu un an în urmă, după sosirea de la Techirghiol. Urmăresc ştirile Tv. Aflu că microbuzul de Techirghiol a avut un accident soldat cu un deces, o femeie aflată pe locul din dreapta faţă, femeia căreia şoferul îi vânduse biletul meu. A doua zi era să dea o maşină peste mine, a treia zi era să-mi cadă în cap un panou publicitar, a patra zi era să fiu înjunghiat de un tembel care m-a confundat cu amantul nevestei lui. Parcă trăiam un coşmar continuu, aşa că mi-am zis să mă închid în casă, o vreme.

Constanța Popescu

Propunere

Restaurator de suflete,
sapă, caută-mi zâmbetul
zidit la margine de dor,
învață-mă cum să merg desculță
de întristare,
cu saboții plumbului toamnelor
cu tandreți ascunse...
eu, utilizatorul poveștilor nescrise,
făgăduiesc verb sprinten,
printre mirări și neputințe...
la locul de întâlnire
să ajung târziu,
cu lecția învățată și îmbrățișarea la rever...

Cu Dumnezeu de mână

Fără tine Doamne,
aglomerare de celule,
concentrate să fuzioneze nimicul,
fără har ceresc, nici dragostea,
nu tămăduiește.
Eu, un bulgăre de lumină,
rătăcit dintre stele, nu am formula
vibrației eterne,
și a tinereții care vindecă toate rănile...
sunt doar energie prin iubire
și asta doare,
ca să fie vindecătoare
și să macine neputințele...
un portret decolorat,
un timp de presat în ierbar...

Să schimbăm polaritatea

Mut niște zile negre,
în joaca de-a Dumnezeu,
pot face liniște în inimă
și el se bucură că-mi iese,
renunțând la tratament pentru tristeți.
Între două ploi, o tăcere rea cât un viscol,
cât o furtună,
care trece ca un tren printr-o haltă,
din care oricum nu se mai urcă nimeni...
În urmă nimicul face pace cu noaptea,
acoperind vise, ucigând zborul.
Al meu era de mult beteag de dragoste,
bogat în așteptare de anotimpuri
în care am uitat să rup foile calendarului
împărțit între noi,
două suflete cu același polaritate.
Și dacă nu aveai atâtea treburi,
puteai tu, Doamne să-mi schimbi rochița
cu întrebări
și cu răspuns simpatic...

Chei amare

Aş vrea așteptările să aibă
clopoței la picior,
când pleacă să-mi dea de veste...
ca toamna, care zornăie frunzele
pe acoperișul plin cu vise.
Înaintea ploilor, un tunet două,
ca să-mi iau umbrela pentru tristețe...
și tu iubire, nici un clopoțel,
nici o urmă de frână,
să-mi pot întinde cămășile
cu fața la soare?
Doar se va îndura toamna
să mai facă un cuib între vise,
între poveri și uși închise
cu chei amare,
purtate la gât cu lanțul de mătase...

Trecerea de prag

Doamne,
între bine și mine
e o tristețe de om,
harta pierdută de Adamul infantil,
o tăcere grea ca lespedea în țintirim.
Ai văzut, am încă un rid pe frunte,
altul pentru toamna din mine?
Ce să mai povestesc despre dor și neputințe,
tăcerea din singurătate,
sunt de mult niște litere îngălbenite,
de care fug toți poeții...
Viața, doar o dantelă cu ițele timpului,
mai lungă, mai grea.
Croșeta mea, cu vârful bont
perseverează reparând scara de mătase
împletită din dor cu dor,
din iubire și pe față și pe dos,
din litere așezate perfect pe viață,
până când devin poveste...
una care mă trece pragul
și mă invită la bal.

Cartea zilelor noastre

Ficțiune la superlativ

Așa-s de buni unii la cărți, peste ocean, că ne fură nopțile și nu protestăm. Stăm și-i cetim cu nesaț, lăsând somnu' deoparte. Printre ei, Clive Cussler. American octogenar. Inglez după mamă, german după tată. Cercetător de naufragii. Dedat inspirat la condei de vreo cinci decenii. Cu succes enorm fincă scrie fain. Îmbinând impecabil imaginația cu realitatea. Fantezia amplă, cu documentarea judicioasă. Literatura, cu știința și istoria. Amestec ideal de larg interes oriunde pe glob...

Un exemplu clar, ”Zorii Semilunii”. Cu acțiune intensă și palpitantă nespus. Pe pământ și-n ape. Pe mare și-n adâncuri. În SUA, Israel, Turcia, Egipt și Marea Britanie. Pornind de la hoție, megalomanie, lăcomie, nebunie. Lipsă de omenie, stupidă utopie. Corupție, parvenitism, carierism și sete de putere. Caracteristici ale câtorva personaje ticăloase nețărmurit. Ucigând fără scrupule spre a-și atinge țelu' vizibil odios. Într-o confruntare, însă, cu-altele lucide, brave și capabile. Să le oprească victorios din criminala cursă. Și să salveze lumea de la pieire. Păstrându-i istoria teafără-n muzee. Ca să se vadă și să se știe, util, pe vecie...

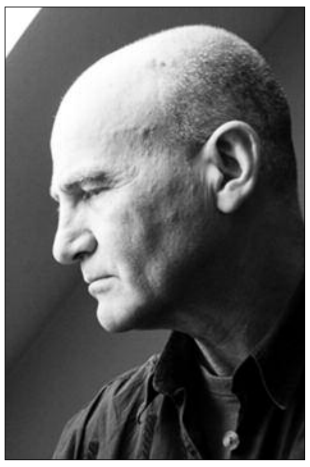
Romanu' cu pricina, scris de Clive cu fiul Dirk, e o poveste intens atractivă. Ce reunește fascinant întâmplări de ieri și de azi. Arheologie, tehnologie, oceanografie. Geografie, climatologie, geologie. Pricepere vădită la oameni și-ntâmplări. La portrete și descrieri. Dialoguri și rezolvări plauzibile de situații megapericuloase. Artefacte religioase sunt prinse la fix în șiru' lung de aventuri. Terorismu' și contrabanda, la fel. Încât nu-ți vine neam să lași din mână tomul* cât e el de gros. Parcă te identifici cu Pitt și ceilalți, dornici să apere omenirea și-a' sale vestigii multiseculare...

Nu voi să spui chiar totu' despre grozavul op. Ca să nu stric plăcerea unei lecturi pe cinste. Ci numai s-o determin. Apreciind-o ferm și doar preț de-o tabletă. Cussler, meșter mare, e cel convingător. Povestitor model și neobosit. Cu strașnic talent și-n a inventa, și în a nara. Are coerență, deplină fluență și cert echilibru. Chibzuință, incisivitate, pertinență, adrenalină duium. Divertismentul, însă, nu-i unicu' scop. Căci morala, politica, psihologia îl însoțesc firesc și binevenit. Îi cresc atractivitatea, notorietatea și-ndeosebi rostu' trudei de pus pe foi minunății de care nu te mai saturi. O afirmă un cunoscător avizat al novelisticii sale de calitate pe plai românesc. Am zis!

ADRIAN SIMEANU

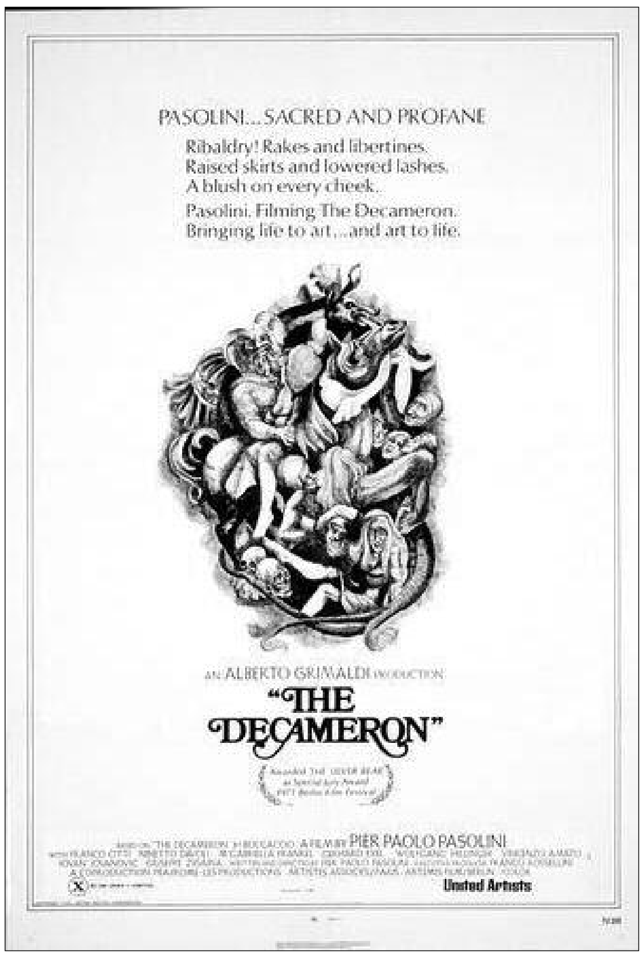
*Clive Cussler și Dirk Cussler, *Zeii Semilunii*, Ed. RAO, 2017

Alexandru Jurcan



O cafea cu Pasolini, Boccacio și Sadoveanu

Dacă spectatorii ar intra în universul lui Pasolini prin poarta *Decameronului*, atunci nu s-ar opri stupefiați în fața “coșmarului” *Salo*. Cu alte cuvinte, ar ști *ab initio* că regizorul poate fi hâtru, chiar cameleonic în registru balcanic, ca să nu mai vorbim despre știința măsurii, a detaliului ori a reconstituirii medievale.



Pasolini a realizat *Decameronul* în 1971, pornind de la opera lui Boccacio. Suita de scheciuri uimește prin calitatea artistică a evocărilor medievale, dar și prin precizia dialogurilor unor personaje care au un singur scop: căutarea plăcerii. Joacă în film însuși Pasolini, alături de Franco Citti, Ninetto Davoli etc. Marele umanist Boccacio s-a născut tocmai la Paris în 1313, deoarece tatăl său cunoscuse o franțuzoaică. Oricum a părăsit-o după ce l-a conceput. L-a îndrumat pe Boccacio spre comerț și l-a trimis la Napoli. Scriitorul s-a împrietenit cu Petrarca, a stat în Florența, a trăit spaima ciumei... Între 1352-1354 a scris *Decameronul* ca să pregătească o lovitură concepției teologice, ca să fugă de teroarea evului mediu ridiculizându-l. Scrie „o suta de povești istorisite în zece zile de de către șapte doamne și trei cavaleri'. O suta de nuvele despre frumusețea lumii laice, păgâne. În 1966 Eta Boeriu a tradus la noi *Decameronul* (Editura pentru Literatura București), utilizând o limba arhaică cu arome sadoveniene. Să nu uităm de înlănțuirea epică din *Hanu- Ancuței*, întrucât structura narativă a *Decameronului* se bazează pe un șir de povestitori (începu Fiammetta, căreia îi venise rândul să povestească). Cu ce își începe Pasolini filmul? Cu povestea a cincea, unde Andreuccio din Perugia, venind la Napoli să cumpere cai, de-a lungul unei singure nopți, din trei primejdii scapă teafăr și până la urmă se întoarce acasă cu un rubin. Mai precis, el este escrocat de o tânără, care se dă drept sora lui. O credulitate pitorească, un demers picaresc, lucid, alambicat, moralizator - da, pentru că regizorul nu trădează nicio clipă spiritul lui Boccacio, ilustrând cu fidelitate câteva pagini din *Decameronul*, încât știm bine ce va urma după ce Andreuccio se va pregăti de culcare: „Apoi trebuințele firești cerându-i să descarce prisosul adunat în pântec, îl întreabă pe băiețaș pe unde ar fi putut să facă treaba asta”. Mai apoi, în secvența cu sarcofagul, Pasolini se servește de vivacitatea dialogului: „Cine-o să intre înăuntru?/- Eu unul, nu./ -Nici eu. Să intre Andreuccio./- Nici să ma pici cu ceară!/- Cum n-ai să intri? I-auzi vorbă! De nu te vâri numaidecât, te altoim cu fierul ăsta până ai să pici grămadă jos.”



Violența satirei atinge apogeul în povestea grădinarului care face amor cu toate călugărițele de la mănăstire, dându-se drept surdo-mut. Măicuțele uită de virginitatea promisă lui Dumnezeu și se aruncă în vâltoarea carnală a simțurilor, stând la coadă, așteptându-și rândul. De câteva ori Pasolini aplică un mixaj sonor (un oftat erotic) peste imaginea mănăstirii. Fiorul sacru e iremediabil compromis.

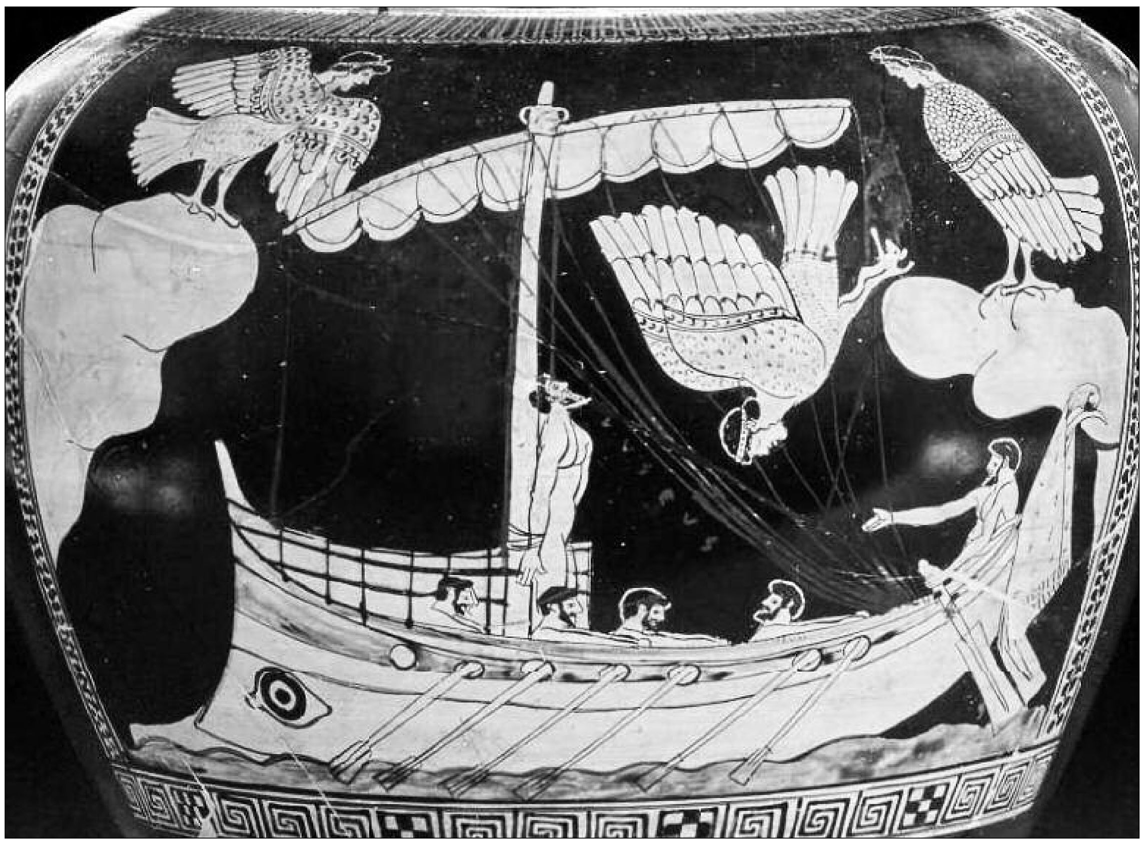
În *Decameronul* fiecare povestire are un titlu, care trădează mai mult sau mai puțin epicul. De exemplu : „Călugărul Rinaldo se culcă cu cumătra lui”, „Un soț gelos, deghizându-se în preot, își spovedește nevasta”, „Trei tineri îi trag izmenele unui judecător”, „Pietro cinează la niște prieteni, iar nevastă-sa își aduce în casă un tânăr”etc. Avem senzația unui carusel inepuizabil, unde o povestire generează altele, într-un vârtej de proporții. Cum era și firesc, Pasolini a selectat cîteva pentru filmul său – suficiente pentru a înțelege perfect un univers credibil, funcțional, colorat, fascinant și, mai ales, tonic, adică atât de departe de viziunile sumbre din alte filme ale sale. Orice aisberg oferă surprize, de aceea vreo superficialitate a abordării tinde să devină penibilă în fața întregului.

Mariana Şenilă-Vasiliu



Marea, Eu și Lampedusa

Despre englezi se spune că sunt interesați de două lucruri de: confortul patului și al pantofilor. Pentru că dacă nu sunt în unul, în mod sigur vor fi în celălalt. Interesul meu vizează biblioteca, - de când am învățat buchiile am citit pe rupte, - călătoriile, - visul meu dintotdeauna! - și șevaletul cu alternativa mașina de scris. Prin casă mă împiedic de mormanele de cărți, iar la cutremurul din 4 martie 1977 mobilierul în cauză s-a prăbușit făcând un munte de cărți în mijlocul casei. Călătoriile pe care nu le-am putut face până în 1989, după au devenit cea mai mare obsesie. În țară, cu mijloace de transport antediluviene sau chiar pe jos, în condiții precare, sau în „străinezia", în condiții confortabile, schimbând avioanele și autocarele precum bucureșteanul tramvaiele (În Peru, de exemplu). Indiferent dacă aș fi călătorit în țară sau în afara ei, am trăit momente memorabile. Și nu mă refer doar la monumentele celebre văzute, ci și la natură și atmosferă care era mereu alta. Răsăritul de soare în deșert nu seamănă cu cel de la Machu Picchu și nici apusul de soare din Deltă nu poate fi asemuit cu apusul soarelui de la Marea Roșie, deși Soarele este același pretutindeni, la fel și apa în care se răsfrâng razele sale. Călătorind te descoperi pe tine, gândurile pe care ți le stârnesc cele nou văzute și emoțiile pe care le simți, de care habar n-aveai înainte. Ești tot tu, dar altcum, necunoscut ție până în acel moment. În cele pe care le voi povesti, despre sinele meu este vorba.



Martie, 1994, Grecia

Pe atunci eram profesoară la mai de toate în liceul de artă din Pitești. De când intrasem în învățământul artistic (am fost al doilea profesor ca vechime și fondator al secției de arte plastice), al Liceului de Muzică... și arte plastice - am jurat să le dau elevilor mei o altfel de educație artistică decât cea de care avusesem eu însămi parte, mai cu seamă la istoria artelor, să nu mai tocească pe de rost numele pictorilor, sculptorilor și arhitecților după niște înfiorătoare reproduceri în alb-negru sau vag colorate, mai cu seamă în materie de artă românească. Istoria artelor o preda pe atunci altcineva și de multe ori când aveau lucrări de dat, îi vedeam pe elevi speriați. Deosebita agitație înaintea unei astfel de lucrări m-a făcut să-i întreb care era subiectul. „Arta brâncovenească", mi-au răspuns în cor. De mirare pentru mine care eram îndrăgostită de minunile create în timpul Brâncoveanului. Trebuie să se fi crucit vecinii văzându-mă așezată pe iarba din fața blocului, înconjurată de cei zece elevi ai mei și cu maldărul de albume pe care le scosesem din casă ca să le explic și să înțeleagă ce era deosebit în arta acelei perioade. Continuarea acelei lecții a fost făcută pe viu, atunci când mi-am dus micul grup la mânăstirea Hurezi, un fel de chivot care întrunea artistic, în pictură, sculptură ornamentală și arhitectură, toate calitățile perioadei brâncovenești. „Acum am înțeles perfect ce e cu arta brâncovenească", mi-au mărturisit.

Dacă aveam acces la arta românească, cu cea străină, exceptând albumele de artă nu le puteam arăta decât cel mult diapozitive și filme documentare. Pentru arta spaniolă, am făcut o intervenție pe lângă serviciile culturale spaniole la București. Muzeele bucureștene nu mai aveau secrete pentru școlarii mei: au avut ocazia să vadă artă occidentală pe viu la Muzeul Național de Artă, la Muzeul colecțiilor, la..., dar unde nu i-am dus. Ba chiar și la Sibiu unde era o expoziție de grafică Dali, și la Brukenthal unde au văzut atât artă occidentală, cât și capodopere ale artei românești.

În primăvara anului 1994 a fost organizată de către Inspectoratul Școlar o excursie în Grecia. Cum era să ratez o astfel de șansă? Părinții au ridicat din umeri: n-avem de unde da atâția bani. „Sunt convinsă, le-am spus, că fiecare dintre dumneavoastră are puși deoparte cel puțin 100 de dolari pe care să-i investiți în ceva anume. Acel ceva anume, cel mai prețios, sunt copiii dumneavoastră. Mai gândiți-vă." După care am făcut o intervenție pe lângă directorul Petrochimiei, dl. Georgescu, pe care nu-l cunoșteam, dar pe care speram să reușesc să-l conving până la urmă să ne „sponsorizeze" cu restul sumei necesare. La început am avut parte de un refuz, prea delicat pentru ca la urmă să ne dea totuși suma necesară. Și am plecat în Grecia. La Salonic mai întâi am mâncat toți baclavale, după care de la expoziția dedicată tezaurului de la Vergina, bisericile bizantine, arcul de triumf al lui Galerius, Turnul alb cu minunatele icoane bizantine, ne-au pus într-o stare artistico-euforică. Plimbări pe malul mării Egee, apa caldă, scoici și pietre adunate ce făceau să atârne buzunarele, măslini înfloriți, dafini ce înmugureau, ce mai, era un adevărat Paradis, mai cu seamă că în țară se rupeau crengile copacilor de greutatea zăpezii.

Într-una din zile mi-a venit ideea să ne ducem, pe jos, de la Leptocaria, unde eram cazați, până la Noul Platamonas, să vizităm cetatea bizantină de acolo, vreo șapte kilometri cu totul. Însoțită de bunul meu prieten și coleg, graficianul Mircea Bârloiu, hai la drum cu fericiții mei elevi, care zburdau ca mieii scăpați în primăvară. Cu cânticele stupide, ca să se încurajeze la drum, am apucat-o pe jos pe marginea autostrăzii, întorcând spatele impunătorului și mohorâtului munte Olymp. Ce idee și la greci, să-și plaseze zeii și zeițele pe țancurile lui inospitaliere, înghețate și veșnic pudruite cu zăpadă. După vreun ceas și jumătate de mărșăluit am ajuns în fața cetății. Masivă, construită din piatră, cenușie și ternă la vedere, cetatea, prevăzută cu turnuri de apărare, fusese concepută în așa fel încât să fie punct de observație și să țină piept invaziilor, fie de pe mare, fie de pe uscat. Așezată pe un monticul stâncos și abrupt, era inaccesibilă dinspre mare, iar zidurile solide și groase o protejau împotriva atacurilor venite dinspre uscat. Devenită inutilă, azi cetatea nu-i decât un relict arhitectural-istoric pe lângă care gonesc în viteză mașinile pe autostradă.

Monticulul e acoperit de un covor de iarbă proaspătă, verde și smălțuit cu floricele pipernicite, albe și galbene, singurele în stare să facă față vântului continuu ce suflă dinspre mare și dinspre inospitalierul Olymp. Ici, colo, mici flori de un violet pal, asemănătoare brândușelor, colorează pajiștea. În partea dinspre mare, de povârnișul abrupt, crescând parcă în aer, se agață niște tufișuri mărăcinoase și încâlcite, și acelea tot scunde. Trece pe lângă noi un localnic, mânând o turmă de oi, mică și ea. „Kalimera", zic. „Kalimera" îmi răspunde, uitându-se curios la grupul nostru, după care își vede de drum. Un vânt rece suflă de astădată dinspre Olymp, făcându-mă să mă zgribulesc. După seninul cerului și razele de soare care se ivesc ziua se anunță frumoasă.

Lăsăm grupa de elevi să se miște în voie pe promontoriu, mai mult se zbenguiesc decât se uită la cetate, și împreună cu Mircea ne retragem pe o ieșitură stâncoasă, aflată în spatele cetății care dă deasupra mării. Aprindem o țigară și privim în tăcere minunata priveliște ce se întinde sub picioarele noastre, marea. Albastră, incredibil de albastră, ea se întinde calmă spre orizont. Mici valuri, mânate spre țărm, se sparg tivind mării o broderie de spumă, repede înghițită de pietrișul pe care îl răscolesc pentru o clipă. Și dansul ritmic continuă la infinit, val după val.

Pe nesimțite mă cuprinde un sentiment ciudat, dor de viață, dor de moarte, să mă topesc în nesfârșirea albastră a mării, să fiu înghițită de ea, să o cuprind, să mă cuprindă, să mă dizolv în ea pur și simplu. Acaparată total de senzația de dizolvare, de topire în universul mării, odată ce mă pomenesc gândind cu voce tare: „Uite o zi desăvârșită ca să te sinucizi". Mircea întoarce contrariat capul spre mine: „Ce-ți veni? Pe o vreme atât de frumoasă și într-un loc atât de spectaculos, tu vorbești despre sinucidere?" „Dragul meu prieten, îi zic, oamenii și-au făcut o idee complet greșită despre gestul ăsta, își pun capăt zilelor de disperare și urât în cele mai sordide locuri, pier cu deznădejdea în suflet și ultima imagine ce le rămâne pe retină este hidosul. După mine, gestul ăsta n-ar trebui făcut decât atunci când ai atins suprema stare de fericire și într-un loc frumos asemenea acelui în care ne aflăm noi acum. (Câțiva ani mai târziu, după ce petrecusem trei săptămâni în Mexic, într-o stare de exaltare, de bucurie continuă din cauza celor văzute, la întoarcere

- traseul avionului trecea peste rău-famatul Triunghi al Bermudelor -, nu-mi mai păsa de mor ori trăiesc.). Procedând astfel, moartea nu te mai înspăimântă, iar în locul urâtului și al disperării iei cu tine splendoarea și bucuria de a fi trăit un astfel de moment. Te arunci în valuri, plutești o vreme ca legănat de apa asta albastră și călduță, sub lumina dumnezeiească a soarelui, până când, ușor și pe nesimțite, ești înghițit de mare. Dispari fără urmă, precum profesorul La Ciura din nuvela prințului Giuseppe Tomassi di Lampedusa. „Profesorul și sirena"/„Ligheea".

Lampedusa (1896-1957) a intrat pe poarta mare a literaturii italiene și universale prin romanul „Ghepardul", scris târziu, cu puțin înaintea morții sale (1955) și publicat postum, în 1958. Succesul, de care n-a mai apucat să se bucure autorul, a fost imediat și răsunător, de unde și strălucita lui transpunere în film sub regia lui Luchino Visconti, (1963). Mai puțină lume cunoaște însă faptul că Lampedusa a mai scris și patru nuvele reunite sub titlul „Profesorul și sirena". Dintre cele patru nuvele se distinge fără doar și poate cea care a dat titlul volumului în cauză, subintitulată „Ligheea". Pe scurt, povestea e după cum urmează. Un profesor, La Ciura, specializat în greaca veche și în arta elină, cunoaște la cafeneaua pe care o frecventa un tânăr în care distinge, pe lângă superficialitatea omului modern anumite calități, căruia i se confesează cu privire la o legătură amoroasă avută în tinerețe, pe când semăna cu un tânăr efeb, cu o sirenă. Bătrânul profesor, acum ursuz și urât, n-a putut de atunci avea vreo altă experiență erotică, aceea trăită cu sirena, unică și sublimă, l-a marcat pe viață. Confesiunea o face înaintea plecării la un congres care se ținea în Portugalia. Printre mărturisirile pe care i le face tânărului Corbera cu privire la desăvârșita sa relație cu sirena Ligheea, este promisiunea ei ca la bătrânețe, când îl vor lăsa puterile, va fi suficient să se aplece asupra mării și să o cheme: „voi fi peste tot, foamea și somnul tău vor fi îndeplinite". După plecarea profesorului, undeva între Torino și Neapole, pe țărmul mării, profesorul La Ciura „cade din tren". De fapt nu cade, ci se aruncă din tren în mare, așa cum îl sfătuise sirena. Întreaga nuvelă, dincolo de caracterul său fantastic, este o alegorie a confruntării dintre civilizația antică greacă, temeinică și persistentă în timp, și cea modernă, superficială, lipsită de consistență, flușturatică în experimentele sale.

„Ligheea" m-a cucerit definitiv prin construcția antitetică a nuvelei, prin ideile pe care le-am descoperit, prin scrisul elegant și expresiv, prin sămânța de îndoială privind propria noastră cultură, actuală, superficială, lipsită de temeinicie și cu o perspectivă limitată pe care o cultivă. Lampedusa, pentru mine, este unul din acei autori zgârciți în „producție" - ce-s acelea patru nuvele și un singur roman scris în cursul unei vieți, atunci când alți autori sufocă rafturile bibliotecilor cu „op"-urile lor. Incontinența în scris, după mine, e semn de suficiență și megalomanie. Diareea de cuvinte nu poate acoperi lipsa substanței, pe care, în scris, o poți afla la autorii „zgârciți". Cu toate că a scris mai multe cărți („Zbor de noapte", „Pământ al oamenilor" sau „Citadela"), Exupery va rămâne pe veci autorul „Micului prinț", o cărțulie subțirică, dar esențială. Tot așa și cu Lampedusa, care nu s-a grăbit să scrie și să publice, dar care a rămas în literatura italiană și universală printr-un unic roman și patru nuvele. Mă tem că, cu o astfel de creație restrânsă n-ar fi fost primit în Uniunea Scriitorilor de la noi, unde doar pentru examinarea dosarului de primire se cer trei cărți...

Privind marea în tăcere absolută,- mării nu-i poți opune trăncăneala fără rost, valurile cât de mici inhibă vorbăria -, mi-a revenit în minte Lampedusa cu a sa sirenă Ligheea. Cine știe, poate scriitorul avea dreptate când punea în gura profesorului La Ciura teoria cu privire la lichidele din corpul uman care sunt o imagine fidelă a mărilor de la începutul lumii; că substanțele chimice care ne circulă prin sânge sunt aceleași cu substanțele conținute de mările ancestrale; că, prins ca o fosilă vie, purtăm în noi oceanul primordial; că nu suntem altceva decât niște mici mări în care se dau luptele de acum trei miliarde de ani. Nu știu cât adevăr conține teoria asta, ceea ce știu însă, ceea ce simt este faptul că mica mare care zace în mine, duce dorul necuprinsului, a oceanului dintâi cu care ar vrea, cu care visează să se contopească. Într-o bună zi mă voi întoarce în leagănul mării primordiale și atunci voi afla... Sau poate doar voi dormi.

Mircea a rămas tăcut și gânditor lângă mine. L-am asigurat că n-am intenția să mă sinucid, până la ora asta n-am atins niciodată suprema fericire care să mă convingă s-o fac. Sau, poate mă reține, ca și pe alții, o doză de lașitate în fața marelui mister al morții. Ori, poate, și una și alta. Mă ridic, chem grupul la ordine: „Plecăm!" Cum?, sunt întrebată, căci mijloc de transport înapoi la Leptocaria nu există. „Pe jos, pe țărmul mării". Coborâm la mare pe o potecă și de-acolo, de-a lungul țărmului. toată lumea dă jos din picioare sandalele cu care veniseră și fericiți, mai în joacă, mai ferindu-se de pietre, o luăm înapoi. Ziua e cu adevărat minunată, niciun norișor pe cer, nicio zburleală capricioasă a mării, doar o adiere blândă și clipocitul valurilor care se sparg mângâitoare de picioarele noastre. Am și uitat de discuția purtată, banalul cotidian m-a și confiscat cu pragmatismul lui.

Te arunci în valuri, plutești o vreme ca legănat de apa asta albastră și călduță, sub lumina dumnezeiească a soarelui, până când, ușor și pe nesimțite, ești înghițit de mare.

S-au întâmplat la Centrul Cultural Pitești

■ Prelegerea cu tema **Omul și existența sa paradoxală,** oferită de conf. univ. dr. Marius Andreescu, de la Universitatea Pitești, în cadrul proiectului cultural-educativ sub genericul "Cultură și credință în societatea contemporană"**.**

"Omul este cununa creației, unic și irepetabil ca persoană, dar și unificator prin capacitatea și vocația sa de a se raporta rațional la existență, de a descoperi și înțelege sensurile și semnificațiile creației. Științele, filosofia și religia doresc prin mijloace diferite să explice și să înțeleagă omul, existența lui, să confere o definiție ființei umane. Orice încercare rațională de explicare a omului, pentru a fi ancorată în adevăr, trebuie să pornească de la dogma creștină conform căreia "omul este creat după chipul și asemănarea lui Dumnezeu" (Geneza 1.26). În plan științific, rațional, omul este o ființă definibilă, dar niciodată posibil de a fi cuprins în definiții raționale abstracte și închise deoarece, așa cum spunea părintele profesor dr. Dumitru Stăniloae, "omul este taină și lumină, este o taină a luminii". Omul este o ființă unică prin actul creației sale, Dumnezeu a creat omul din iubire, nu este rezultatul evoluției sau determinismului natural, este înzestrat de creator cu trup, viață și suflet nemuritor, are capacitatea și vocația de a se cunoaște pe sine însuși și de a cunoaște rațional existența creată. Existența omului este paradoxală deoarece, fiind trup, trăiește după legile determinismului natural și temporar, dar în același timp este o ființă liberă, care prin însușirile sufletului rațional și nemuritor depășește și transfigurează determinismului natural. Paradoxul existențial fundamental al omului este acela că este o ființă finită, mărginită, dar infinită prin însușirile sufletului său nemuritor, prin libertatea sa și prin darul vieții veșnice primit de la Dumnezeu. Pentru a înțelege condiția paradoxală a existenței omului, creat să trăiască în timp, dar și în eternitate, supus legilor materiale, dar totodată înzestrat cu libertate, capabil de cunoaștere și chemat să transfigureze, să spiritualizeze lumea, edificatoare sunt cuvintele filosofului Constantin Noica: " Nu uita că Dumnezeu te-a trimis pe lume să-l înlocuiești, să dai sensuri, să creezi, să duci începutul său înainte. Vezi să nu-ți pierzi timpul". (Constantin Noica – De Caelo)", este mesajul lui Marius Andreescu.

■ Prelegerea cu tema **Poetul în Efigie – PAUL BOGDAN**, susținută de poeta Denisa Popescu, în cadrul proiectului cultural-educativ "Gânduri, rostiri, scrieri".

"Paul Bogdan este originar din Târgu Ocna, județul Bacău. Este absolvent al Institutului Teologic al Patriarhiei Armene din Ierusalim. A debutat în poezie și în proză în același an, 2004, în calitate de coautor al volumului "Poezii" și al "Antologiei Concursului Național de Povești și Povestiri *Ion Creangă*". În același an, fast pentru el – 2004 – este distins de Președinția României cu Ordinul "Meritul Cultural" în Grad de Ofițer. A publicat proză scurtă în cotidianele de limbă armeană *Haraci* – Paris și *Marmara* – Constantinopole. În anul 2008, publică volumul "Arehavar", în colecția "Teatru" a Editurii Vremea. Este semnatarul manifestului literar "Boierismul", spune Denisa Popescu.

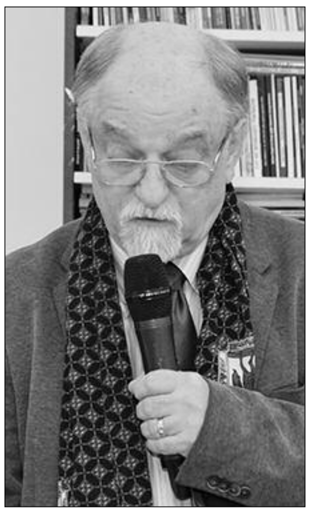
■ Prelegerea cu tema **Viața urbană în Evul Mediu**, susținută de redactorul-șef al revistei-document Restituiri Pitești, dr. Marin Toma, în cadrul proiectului cultural-educativ "Istorie și istorii cu Marin Toma".

"După cum foarte atent observa Jacques Rossiaud în urmă cu mai multă vreme, orășeanul medieval european locuia, potrivit descrierilor din epocă, atât de diferite, fie în Babilon, fie în Ierusalim. Și totuși, când vorbim de orașele medievale, ce ar putea avea în comun cerșetorul și burghezul, cel din Londra cu cel din Gand, orășeanul dezvoltării inițiale și descendentul său din secolul al XV-lea? Nici unii, nici alții nu se pot ignora fiind martorii unor realități sociale necunoscute lumii rurale, de la folosirea banilor până la deschiderea aproape obligatorie către lume. Cu toate acestea, între țăran și orășean diferențele principale erau de natură culturală. O cultură urbană căreia i-a luat multe secole pentru a se construi și diversifica. A locui la oraș înseamnă a locui între ziduri, a împărți, poate, locuința, a depinde de piață și de aprovizionarea ei, a suferi din lipsa reglementărilor sanitare, a asediilor, revoltelor și a altor evenimente similare. Greu de descris în puține cuvinte diversitatea activităților urbane medievale: mici vânzători și negustori, preoți, studenți, nobili, meșteșugari, muncitori necalificați etc., cu toții își supun destinul vremurilor", sunt câteva dintre considerațiile lui Marin Toma.

CARMEN ELENA SALUB

Știri de la Centrul Cultural Pitești

Centrul Cultural Pitești a derulat exclusiv online, la finalul lui Cireșar și începutul lui Cuptor, o paletă bogată de evenimente cultural-educative și de dezvoltare personală, care pot fi urmărite pe pagina oficială de Facebook a instituției și pe site-ul oficial.



Lucian Costache



Nicoleta Andrei



Valentin Grigorescu

■ Noul proiect cultural-educativ, sub genericul **Teme culturale în emoții raționale**, coordonat de profesorul, scriitorul și eminescologul Lucian Costache, care a susținut la prima ediție, prelegerea cu tema "Cutia cu bijuterii". Născut la București, stabilit la Pitești, Lucian Costache-Babcinschi a lucrat în învățământ timp de 42 de ani, dar s-a remarcat în viața culturală a urbei și nu numai prin numeroase activități științifice și publicistice. „Ochi de Dumnezeu" (poezii), „Poeții banilor" (poezii), „Sub-Urbia" (poezii), „Fantasteria" (poezii), „Miniaturi" I, II, III (portrete, peisaje, penițe), „Mihai Eminescu. Luceafărul. Eseuri deschise. Chipul de aer și chipul de lut" (critică literară), „Piano forte" (poezii), „Mathilde și fata din grădina albastră" (roman), „Prima stație înainte de Paradis" (roman), „Hazard. Granit, flori de câmp și scaieți" (poezii), „Viața din odăile gândului" (roman), „M. Eminescu. Luceafărul înainte și după Luceafărul" (critică literară) sunt doar câteva dintre lucrările publicate. Pentru cariera didactică și activitatea culturală a primit numeroase premii, diplome și distincții: Diplomă de Excelență Pentru Recuperarea Culturală a Basarabiei Românești, Chișinău, 4 noiembrie 2014; Diplomă de Excelență pentru Literatură, Festivalul Internațional de Literatură *„Mihai Eminescu"*, Ediția XXVIII, Turnu Severin, 2018; *Premiul Eminescu*, Festivalul Internațional de Literatură „Mihai Eminescu", România. Ediția a XXIX-a, 11-15 ianuarie 2018, Drobeta-Turnu-Severin. Președintele Juriului: Acad. Mihai Cimpoi; Distincția 130 de ani de la trecerea în eternitate a Luceafărului poeziei românești *Mihai Eminescu*, Societatea Numismatică Română, Salonul Național Mihai Eminescu, 6 iunie 2019; Medalia și Diploma aniversară *170 de ani de la nașterea poetului național Mihai Eminescu*, Salonul Național *Mihai Eminescu*, Ediția XLI, 9 Ianuarie 2020.

■ Prelegerea cu tema **Adina Romanescu – O artistă a secolului 21,** susținută de poeta Denisa Popescu în cadrul proiectului cultural-educativ sub genericul „Gânduri, rostiri, scrieri".

"Pictoriță, graficiană, ilustratoare de carte, restauratoare de pictură murală, membră a Uniunii Artiștilor Plastici din România, profesoară de educație plastică la Liceul "Nicolae Iorga" din București, Adina Romanescu întrunește toate calitățile unui artist conștient de menirea lui, sensibil la tiparele contextului spațio-temporal în care trăiește și la schimbarea de paradigmă în relația cu publicul consumator de artă plastică.

Adina Romanescu s-a născut în ziua de 12 ianuarie a anului 1974, în capitală. A absolvit Facultatea de Istoria și Teoria Artei din cadrul Universității de Artă din București. A beneficiat de burse de studii în Italia (2001) și în Egipt (2000-2001). A participat la numeroase expoziții personale și colective, în țară și peste hotare. Este deținătoarea a șase premii naționale pentru grafică și a unui premiu special pentru originalitate în pictură. Compozițiile și portretele sale lirice se remarcă prin fermitate, robustețe, dramatism" menționează Denisa Popescu.

■ Prelegerea cu tema **Anxietatea – origini și terapii complementare**, susținută de medicul de medicină generală și psihoterapeutul Crenguța Belegan, în cadrul proiectului de dezvoltare personală sub genericul "Viața merge înainte", coordonat de poeta Simona Vasilescu.

"Situația sănătății psihice a populației în contextul epidemic actual este pusă la încercare de măsurile necesare de prevenție și de stopare a răspândirii virusului, și anume perioada de izolare socială, situația economică incertă, precum și de presiunea psihologică a unei eventuale boli, insuficient cunoscută. Astfel, avem de-a face cu exacerbarea sau debutul la anumiți pacienți a diferitelor tipuri de anxietate, de la tulburare anxioasă generalizată, tulburare de panică, fobii specifice, până la patologii complexe. Frecvența acestor boli depinde de gradul de educație pentru sănătatea psihică. Și cum în societatea actuală atenția este îndreptată preponderent pentru prevenția și tratarea bolilor organice, cele psihice latente exacerbează în situații de criză ca aceasta. Anxietatea, în termeni generali, are origini în pattern-urile de atașament vicioase din mica copilărie. Încă din anii '50, Bowlby a susținut importanța atașamentului în dezvoltarea emoțională și comportamentală, el văzând pattern-urile neadecvate de atașament ca fiind o cauză a tulburărilor anxioase. În ciuda unui atașament nesecurizant, o educație adecvată pentru sănătatea psihică ar putea ține piept riscului de tulburări anxioase. Pe lângă o bună autocunoaștere, consiliere psihologică timpurie, dezvoltarea inteligenței emoționale, tehnici de tip mindfulness de gestionare a emoțiilor negative, omul are acces și la terapii complementare ca fito-gemoterapie, homeopatie, alături de intervențiile psihoterapeutice", spune Crenguța Belegan.

■ Prelegerea cu tema **Contagiunea psihică**, oferită de psihologul-clinician Camelia Dragomirescu în cadrul proiectului de dezvoltare personală sub genericul "Personalitatea de la A la Z".

"Contagiunea psihică este diferită de cea infecțioasă. În cazul ei nu există un agent patogen transmisibil de la o altă viețuitoare, cu toate că și contagiunea psihică este transmisibilă. Ea poate fi definită ca o diseminare a unei emoții, sau a unui comportament de la un individ către unul, ori mai mulți indivizi, chiar în lipsa oricărei intenții de influențare. Deosebim deci, două componente sau faze ale contagiunii psihice: emoția și comportamentul, pe care le voi analiza în detaliu, ca impact asupra stării de bine a fiecăruia dintre noi", precizează Camelia Dragomirescu.

■ **Prelegerea cu tema Sănătatea mentală în situații de criză**, susținută de psihologii Natalia Drăgoescu și Alexandru Popa în cadrul proiectului de dezvoltare personală "Personalitatea de la A la Z", coordonat de psihologul-clinician Camelia Dragomirescu.

"Cum ne păstrăm echilibrul emoțional într-o situație de criză? Haideți să înțelegem ce se întâmplă în creierul nostru atunci când ne confruntăm cu un pericol, să înțelegem că frica este normală, să identificăm unele din cele mai comune frici cu care ne confruntăm astăzi, ce simptome avem, în ce situații aceste simptome se pot agrava, când simptomele resimțite trebuie să ne determine să cerem ajutor, ce putem face pentru a ne reduce starea de hiper activare emoțională, propuneri de activități pentru a ne îngriji de propriul echilibru emoțional dar și de al copiilor noștri", spun specialiștii.

■ **Prelegerea cu tema Șahul și inteligența emoțională** susținută de instructorul de șah Andrei Rădulescu, din cadrul Centrului Cultural Pitești.

"Șahul este un sport care deschide numeroase noi orizonturi în calea oricărui practicant, un mijloc perfect de înțelegere și gestionare a unei diversități de emoții și nu în ultimul rând un sport al sufletului!", subliniază Andrei Rădulescu.

■ **Prelegerea cu tema Sf. Ciprian din Antiohia**, susținută de preotul - prof. univ. dr. Ioan Stancu, în cadrul proiectului cultural-educativ "Gânduri, rostiri, scrieri cu Denisa Popescu".

"Prelegerea are ca bază de referință volumul omonim, în curs de apariție la Editura Academiei Române. Autorul, preotul profesor Ioan Stancu, predă la Facultatea de Teologie Ortodoxă "Sf. Mucenița Filoteea" din cadrul Universității Pitești și slujește la Biserica "Zlătari" din București. Și-a susținut doctoratul în teologie în anul 1997, cu teza "Templul din Ierusalim, Sinagoga și Biserica. Fenomenologia Spațiului Sacru". S-a numărat printre doctoranzii români care, în perioada 1981 – 1985, au studiat la "Maximilian Universität", din Germania de Vest, sub îndrumarea prof. Ferdinand Hahn, specialist în Exegeza Noului Testament. De asemenea, între anii 1995 – 1996, a fost bursier al Institutului de Studii Ebraice – Ratisbonne – din Ierusalim. A publicat o serie de lucrări bine primite atât de specialiști, cât și de publicul avizat. Între ele, "Maica Domnului în spațiul sacru transilvan", "Templul din Ierusalim", "Originea și ființa religiilor", "Dicționar de Istorie a Religiilor", "Israel și neamurile". Alegerea temei prelegerii pornește de la considerentul că Sf. Ciprian din Antiohia este reprezentantul unei epoci marcate de schimbări profunde: apusul păgânismului tradițional, în paralel cu ascensiunea creștinismului și cu modelele sale de viață morală. Sf. Ciprian este simbolul acestei treceri de la păgânism la creștinism, trecere sintetizată prin convertirea sa, semn al slăbiciunii și al neputinței culturii păgâne înfrânte de adevărul creștin", spune poeta Denisa Popescu.

■ **Prelegerea cu tema Spiritul sportiv al unui copil**, susținută de antrenoarea de balet și gimnastică ritmică Nicoleta Andrei, în cadrul noului proiect cultural-educativ, sub genericul „Olympic Gym Pitești cu Nicoleta Andrei".

"Fiecare persoană are un spirit competitiv. Și multi visează să exploreze posibilitățile propriului corp. O persoană câștigă forță și încredere atunci când face mișcare. Un stil de viață activ influențează pozitiv starea de sănătate a copilului: aspectul fizic impresionant; forța morală; rezistența la boli; depășirea depresiilor.

Despre toate acestea vom discuta cu sportiva Ștefania Ciobanu, elevă în clasa a-VIII-a la Școala Gimnazială Băiculești, din județul Arges. Practică gimnastica de la vârsta de 4 ani și este profund atrasă de această disciplină minunată.

Face parte din echipa de junioare a Echipei Olympic Gym Pitești a Centrului Cultural Pitești.

Mai multe despre încredere și mișcare vom afla de la ea", menționează Nicoleta Andrei.

■ **Clubul literar-artistic Mona Vâlceanu**, în cadrul căruia scriitoarea și editorul Mona Vâlceanu, coordonatoarea acțiunii, propune proiectul sub genericul "Oameni care au fost".

"Inspirată de cunoscuta carte a lui Nicolae Iorga, mi-am propus un portret al scriitorului Mihail Ghițescu, personalitate culturală de primă importanță a meleagurilor argeșene, fondator al Cenaclului literar Liviu Rebreanu, omul care s-a contopit și uneori a creat istoria noastră literară vreme de trei sferturi de secol, trăind sub regi, traversând al II -lea Război Mondial ca ofițer de aviație și schimbarea de regim decembristă. Este un omagiu pe care dorim să-l aducem celui care ne-a părăsit de numai câteva zile", declară Mona Vâlceanu.

■ **Proiectul cultural-educativ sub genericul Muntele - ca o școală**, coordonat de poetul și profesorul de limba și literatura română și de filosofie George Badea, acțiune organizată în colaborare cu Clubul de Drumeție și Ecologie Montană – Drumeție prin Carpați". Invitat special la prima ediție a proiectului, președintele Clubului de Drumeție și Ecologie Montană, Romulus Băncilă, are un mesaj pentru cei interesați: "Folosește civilizat cabana! Ea ți-a ieșit în drum ca să te apere de întuneric, de stihiile naturii și de alte primejdii de tot felul. Prețuiește-o, deci, și n-o transforma în local de noapte, n-o pângări! La plecare, las-o curată și intactă spre cinstea ta și plăcerea celor care vin după tine. Fără cabane, drumeția este de neconceput. Nu-ți uita acasă buna creștere, buna cuviință și bunul simț! Ia-le cu tine odată cu rucsacul și folosește-le chiar de la plecare, din gară, în tren, pe munte și în cabană".

■ **Medalionul cu tema Contribuția culegătorilor rurali la îmbogățirea folclorului muzical românesc**, în cadrul proiectului cultural-educativ "Tradiții Muntenești" coordonat de profesorul de canto popular Valentin Grigorescu.

"I-am invitat să ne vorbească despre folclorul românesc și să ne și încânte cu interpretarea proprie pe George Popescu, Claudia Șerbănescu și pe Violeta Dincă. George Popescu și Claudia Șerbănescu și-au cultivat din copilărie pasiunea și talentul pentru muzica populară la cursul de canto popular pe care-l coordonez la Centrul Cultural Pitești și contribuie, în continuare, la îmbogățirea folclorului românesc. La fel și Violeta Dincă, o îndrăgită solistă de pe meleagurile argeșene, care îmbogățește la rându-i folclorul românesc, prin cursul de dans popular pe care-l coordonează, alături de Rodica Oprican, la Centrul Cultural Pitești", subliniază Valentin Grigorescu.

CARMEN ELENA SALUB

Dare de seamă...

(urmare din p. 32)

Câteva concluzii preliminare

Nici una din aceste teme, expuse mai înainte, nu s-a bucurat de un interes liniar. În funcţie de evenimentele interne şi externe, interesul conceperii de noi bancuri a variat mereu într-o strânsă legătură. De exemplu, „Opoziţia faţă de regim" a fost sub media obişnuită până în anul 1986, apoi s-a manifestat exploziv ajungând în anul 1989 la o dublare a numărului de bancuri faţă de media anuală.

Subiectul „Nivelul de trai" scade spectaculos în 1982 faţă de 1981 pentru că la începutul anului 1982 într-o şedinţă comună a C.C. al P.C.R., a Consiliului suprem al dezvoltării economice şi sociale la care s-a alăturat şi Consiliul de Stat al R.S.R. s-a discutat şi s-a aprobat „Legea privind retribuirea personalului muncitor, a alocaţiei de stat pentru copii şi a pensiilor". Efectul imediat e scăderea de la 44 de bancuri pe această temă, înregistrate în 1981, la doar 25 în 1982. Poporul resimte o relaxare a stress-ului cotidian pricinuit de nivelul de trai şi evenimentele care le-a generat nu mai sunt subiecte de haz. Din această pricină şi interesul omului pentru a mai face bancuri pe acest subiect a scăzut în mod firesc.

Bancurile cu subiectul „Industrie" are un maxim în 1981, un minim absolut în 1982 şi trece peste medie din 1986 până în 1989. Ce aduce anul 1981 pe plan industrial de face ca producţia de bancuri pe acest subiect să explodeze? La începutul acelui an a început o campanie susţinută de „reducere consumurilor de materiale, materii prime, energie, combustibili şi valorificării resurselor recuperabile". (Două bancuri pe această temă sunt edificatoare: M.A.N. - Marea Adunare Naţională - a aprobat legea privind regimul termic în birouri şi în locuinţe. S-a hotărât că temperatura să fie de 20 de grade: 15 - înăuntru şi 5 - afară. **Sau**: Din cauza crizei energetice se schimbă stema R.S.R.: în locul soarelui va figura un bec de 25 W)

A urmat, în aprilie 1981, o altă campanie de reducere a personalului indirect productiv, în iunie s-au stabilit principiile de bază ale normării ştiinţifice a producţiei şi a celorlalte activităţi şi creşterea productivităţii muncii. Ceauşescu vorbea mereu de creşterea productivităţii muncii şi a trasat ca sarcină dublarea acesteia până în 1990. Pe de altă parte se impuneau peste tot în industrie noi şi noi reduceri de materiale, combustibili şi de resurse umane.

Şi creşterea numărului de bancuri pe tema „Drepturile omului" are o explicaţie logică. Punctul maxim s-a înregistrat în 1985 pentru că în acel an s-au acumulat nemulţumirile faţa de restrângerea evidentă a libertăţilor individuale prin decretul privind regimul aparatelor de multiplicat, a materialelor necesare reproducerii scrierilor şi a maşinilor de scris adoptat de Consiliul de Stat al R.S.R. în ziua de 28 martie 1983, prin legea privind contribuţia bănească şi în muncă a cetăţenilor pentru efectuarea unor lucrări cu caracter obştesc (5 iulie 1985) şi „perfecţionarea continuă a activităţii de sistematizare a localităţilor" (august 1985).

Astfel, putem afirma că umorul popular s-a dovedir asemenea unui sensibil seismograf care înregistrează fidel orice frământare a societăţii. Vom vedea mai jos cum funcţiona umorul de tip „oficial" în aceeaşi perioadă istorică.

Despre Umorul „oficial" în România comunistă

Umorul „oficial" în comunismul românesc are o singură marcă: *Urzica*. Era singura revistă de satiră şi umor care apare, fără concurenţă, pe toată întinderea perioadei comuniste în România. Ea a apărut săptămânal, - imediat după instalarea regimului comunist, bilunar - în anii de mijloc şi lunar - în anii 80. În prima perioadă, revista se tipărea într-o policromie compusă din culori extrem de vii pentru că are un pronunţat aer festivist. Toate cele bune se petrec în Est şi mai cu seamă în Uniunea Sovietică, toate relele se întâmplă în lumea capitalului. Deşi lucrurile sunt tratate antinomic, în alb şi negru, policromia ajută, din punct de vedere vizual, propaganda comunistă. Colectivul de redacţie nu apare, în caseta tehnică, pe toată perioada cât la conducerea revistei s-a aflat dramaturgul Aurel Baranga. Acesta a fost un avangardist de marcă până în anul 1947. El e unul din autorii celebrei reviste intitulate *PULA*. După 30 decembrie 1947, el trece cu arme şi bagaje în tabăra comuniştilor reuşind să devină comediograful „oficial" al acestei perioade. Aurel Baranga (n. 20 iunie 1913, Bucureşti - d. 10 iunie 1979, Bucureşti, pseudonimul lui Aurel Leibovici) a scris, în 1948, textul Imnului de stat al României comuniste, "Zdrobite cătuşe", muzica fiind compusă de Matei Socor. Tot în 1948, Aurel Baranga a primit ca „sarcină de partid" să înfiinţeze revista de satiră şi umor *Urzica*.

Din 1949 şi până la sfârşitul vieţii, survenită în ziua de 10 iunie 1979, el a fost redactorul - şef al Urzicii. A fost căsătorit cu actriţa Marcela Rusu, fosta soţie a lui Alexandru Bârlădeanu. O legendă a vremii spune că, însoţind o delegaţie de la revistă-soră din Uniunea Sovietică, intitulată *Krokodil*, Baranga a fost confundat cu un membru al delegaţiei oficiale venite de la Răsărit şi redactorii i-au oferit un mare buchet de flori. Adevărul era că Baranga nu dădea deloc pe la redacţie, i se trimiteau acasă cu şoferul materialele şi banii cuveniţi pentru înalta sa funcţie. Părerea unanimă a fost aceea că nu a vrut să-şi rişte funcţia propunând lucruri îndrăzneţe sau interpretabile. După el a venit Manole Auneanu, un prozator oarecare dar cu merite certe în promovarea saloanelor de umor din ţară, iar, în ultima perioadă, a fost instalat Niculae Stoian, un poet proletculist de proastă calitate. Iată ce povesteşte Ovid. S. Crohmălniceanu despre Aurel Baranga în capitolul *Avangardism în haină militară* din volumul *Amintiri deghizate*, Editura Nemira, 1994: În 1947, Tristan Tzara revenise în România după trei decenii de absenţă. Intenţia sa era să ţină intelectualilor bucureşteni o conferinţă intitulată *Le surrealisme et l'apres guerre*. Printre multele obligaţii protocolare, Tzara şi-a găsit timp şi pentru o întâlnire privată cu câţiva dintre prietenii săi români. Aceasta a avut loc la Saşa Pană acasă şi au fost invitaţi Crohmălniceanu, Nina Casian cu soţul, Vladimir Colin, şi Aurel Baranga. Tzara se scuză ca va vorbi în franceză dar îi roagă pe toţi ceilalţi să i se adreseze în română. Saşa Pana îi arată oaspetelui său tot ceea ce făcuseră avangardiştii români în absenţa lui din România. Pe masă s-a adunat un maldăr impresionant de reviste, plachete şi afişe. La un moment dat, Pană a adus din camera de alături „o mică revistă, în patru pagini lunguieţe şi titlu impronunţabil. Era chiar numele organului sexual bărbătesc, imprimat cu litere groase pe copertă. Publicaţia apăruse la 1 Octombrie 1931, în 13 exemplare şi avuse un singur număr, suficient ca să provoace arestarea acelora care o scoseseră şi împinseseră neobrăzarea până acolo încât să-i trimită lui Nicolae Iorga cu dedicaţia: „Tu ai? N-ai!" Autorii isprăvii fuseseră mezinii mişcării de avangardă, pe atunci, Paul Păun, Gherasim Luca, S. Perahim şi Aureliu Baranga, cum preciza frontispiciul năstruşnicei tipărituri, subintitulate „organ universal". Unul dintre aceştia era de faţă. Tzara era fascinat de scandalosul produs publicistic. Nimic nu-i atrăsese mai tare atenţia decât cele patru pagini lunguieţe. Baranga a sesizat interesul lui Tristan Tzara faţă de revista la care fusese editor şi i-a spus faimosului oaspete: „Ei au făcut astea, iar noi numai atât". Era, desigur, o falsă modestie. Cu *Urzica* lucrurile au stat exact pe dos. O cantitate imensă de maculatură propagandistică din care foarte puţine lucruri s-au salvat. Umorul promovat de revistă în cei peste 40 de ani de apariţie neîntreruptă este unul benign sau, în termenii încetăţeniţi astăzi de calculator, unul de tip soft. Desenele mai curajoase erau, în mod paradoxal, cele fără cuvinte. Ele nu prea apăreau la *Urzica* decât atunci când subtilitatea lor păcălea vigilenţii cerberi de la Direcţia presei, numele sub care se ascundea Cenzura comunistă. Ele mai apăreau, uneori, în cataloagele saloanelor internaţionale de umor, în cele naţionale şi pe simezele unor expoziţii colective sau personale. O caracteristică care ne-a intrigat a fost faptul că, de-a lungul apariţiei revistei, titlurile păreau aceleaşi şi pentru că erau scrise cu litere a căror culoare alterna. Era fie o literă albă şi una neagră, fie, în funcţie de policromia aleasă, în două culori complementare. Ce distanţă, ca de la Pământ la Lună, e de la aceste anoste titluri bicolore la literele groase şi apăsate ale revistei pomenite mai înainte!

Ca o replică la imobilismul practicat de revista oficială de satiră şi umor apare, în perioada 1974-1975, o pagină de umor intitulată „Racul" în săptămânalul-fenomen al acelor ani. Este vorba de *Flacăra* condusă de poetul Adrian Păunescu care atingea, în perioada când apărea color şi pe o hârtie de calitate, într-un tiraj ameţitor de 160.000 de exemplare. Pagina se voia de avangardă (deviza Racului era „Retragete înainte!") ceea ce, în raport cu *Urzica*, chiar era. Pagina era girată de Sorin Postolache, un redactor al revistei - care făcea şi caricatură la un nivel artistic mediu - şi Ion Dogar Marinescu - un maestru al umorului negru şi absurd. Aceştia alcătuiau - pe rând iar uneori împreună - pagina respectivă dar diferenţele de abordare erau evidente. Pagina apare vreme de trei ani dar între ideea cu care au pornit la drum şi ceea ce a ieşit spre final era o mare diferenţă. Umorul grafic apărea tot mai rar, spaţiul fiind cedat, de voie de nevoie, unor umorişti de serviciu. Din păcate ceea ce scriau la această pagină (atât Teodor Mazilu şi Ion Băieşu) nu era la înălţimea pieselor de teatru semnate de cei doi. Faptul că umorul grafic „de avangardă" cedează teren în faţa unor (anoste) texte de umor poate fi motivat şi de plecarea din ţară a unor caricaturişti de primă mână precum Ion Dogar Marinescu, Toni Avram, Iosif Teodorescu sau Dan Hayon. Cei care au rămas „să stingă lumina" au fost, printre alţii, Bour, Boacă, Claudiu, Pim, Ion Barbu, Demol s.a.m.d.

Ca o concluzie preliminară vom spune că temele atacate de revista oficială erau cele ce ţineau de birocraţie, de neîndeplinirea sarcinilor de plan, de rebuturile în cantităţi impresionante, de stocurile supranormative, de calitatea proastă a produselor sau serviciilor, de chiulul de la şcoală şi serviciu, de angajamentele nefondate şi altele ejustem farinae. Toate aceste tare criticate, la un nivel ierarhic extrem de jos, au fost caii de bătaie atât timp cât a ţinut şi comunismul la noi. Din acest punct de vedere, umorul „popular" şi umorul „oficial" în România comunistă au parcurs drumuri paralele care se vor fi întâlnit, poate, undeva în infinit. Cât despre umorul „subversiv" acesta a mers mână în mână cu umorul „popular" şi unele din desenele „fără cuvinte" publicate de caricaturiştii români, cu precădere, în cataloagele marilor saloane de umor din lume.

SFÂRŞIT

Umorul „oficial" în comunismul românesc are o singură marcă: *Urzica*. Era singura revistă de satiră şi umor care apare, fără concurenţă, pe toată întinderea perioadei comuniste în România. Ea a apărut săptămânal, - imediat după instalarea regimului comunist, bilunar - în anii de mijloc şi lunar - în anii 80.

Număr ilustrat cu artă greacă.

Nota redacţiei:
O revistă are, în mod logic, un program estetic propriu. În schimb tendinţa scriitorilor actuali – incitaţi de tehnica ultramodernă – este să trimită acelaşi text la cât mai multe publicaţii. Ceea ce nivelează peisajul revuistic până la omogenizarea totală. De aceea, îi anunţăm pe colaboratorii noştri că ***Argeş*** *nu publică decât texte originale, care nu au apărut iniţial în volume, reviste etc., iar textele nu le primeşte decât în format electronic, cu diacritice.*

reportaj

Revista **ARGEŞ** poate fi procurată şi prin comandă directă la sediu, cu plata ramburs, cheltuielile de expediţie fiind suportate de către expeditor.

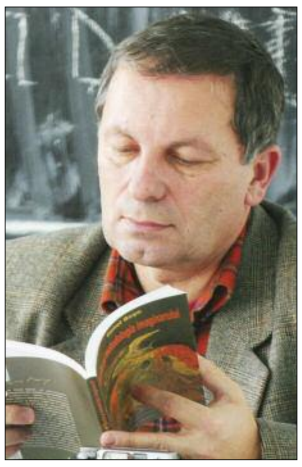
IMPORTANT! Vă puteţi abona pentru anul 2020, costul abonamentului fiind de 42 lei/an.
Plata se face prin mandat poştal pe numele CRISTINA LINTESCU, Centrul Cultural Piteşti, Casa Cărţii, Piteşti, O.P. 1, cod 110013. Tel./fax: 0248/219976.

ARGEŞ
- **Revistă lunară de cultură**
- Apare sub egida **Consiliului Local**, a **Primăriei Piteşti** şi a **Uniunii Scriitorilor din România**
- Editată de **Centrul Cultural Piteşti**
- Membră **ARIEL**

Senior editor:
CALINIC,
Arhiepiscop al Argeşului şi Muscelului
Redactor-şef: **DUMITRU AUGUSTIN DOMAN**
(augustindoman@yahoo.com, http://www.blogdoman.blogspot.com)
Secretar de redacţie: **SIMONA FUSARU**
(fusaru@gmail.com, https://fusaru.blogspot.com/)
Consilier editorial: **NICOLAE OPREA**
Redactori: **MARIANA ŞENILĂ-VASILIU, MIRCEA BÂRSILĂ, AUREL SIBICEANU**

Redacţia:
Piteşti,
Casa Cărţii,
Centrul Cultural Piteşti;
http:
www.centrul-cultural-pitesti.ro;
tel./fax: 0248/219976
ISSN: 1221-2350
Tiparul executat la VENUS PRINTING SOLUTIONS Iaşi

Mihai Barbu



Pentru că e vară, e soare iar Brigada Diverse e şi la munte şi la mare vă propunem, tovarăşi, să râdem în mod organizat:

Dare de seamă despre umorul popular, umorul „oficial” şi umorul subversiv în România comunistă

Inventarierea bancurilor care circulau în România, în ultimul deceniu al comunismului din ţara noastră, a fost îndeletnicirea favorită a unui inginer de la ITB (Întreprinderea de Transport Bucureşti). Faptul că obligaţiile de serviciu îl făceau să circule pe mijloacele de transport în comun mai mult decât alţi români a favorizat, poate, culegerea acestui material folcloric modern. Cert este că d. Călin-Bogdan Ştefănescu a adunat în acest interval de timp (din 1979 şi până în 1989) un număr de 960 de bancuri ceea ce înseamnă o medie de aproape 100 de bancuri pe an.

Principalul subiect al bancurilor populare a fost mizerabilul nivel de trai al românilor din acea perioadă. Aproape o treime (mai exact 30,42%) dintre subiectele favorite ale celor care „scorniceau” bancurile se refereau, făcând haz de necaz, la situaţiile umilitoare la care erau supuşi români în acţiunea lor de supravieţuire zilnică. Umorul este savuros şi are o foarte largă arie de cuprindere a fenomenului. (Foaie verde de sipică/ Noi avem o leafă mare! **Sau**: Porcul a făcut cerere de reîntregire în RFG pentru că are muşchii acolo şi grăsimea - aici. **Sau**: De 23 august s-au dat indicaţii de la partid ca lumea să defileze în pielea goală ca să arătăm străinătăţii ca avem din belşug carne, lapte şi ouă! **Sau**: Locuitorii comunei Flămânzi, de unde a pornit Răscoala din 1907, au cerut partidului să le schimbe numele localităţii. Acum voiau să se cheme: *Sătui până-n gât!* **Sau**: Papa a trimis lui Ceauşescu o telegramă prin care îşi exprima satisfacţia pentru modul exemplar în care poporul român a pregătit Postul Paştelui! **Sau:** Este adevărat că în România porcii sunt ca elefanţii? Da, ba chiar sunt şi mai rari! **Sau**: De ce nu se mai găseşte mâncare? Ca să nu se mai facă coadă la hârtie igienică! **Sau**: În Bucureşti s-au deschis primele magazine sexy: sunt goale puşcă! **Sau**: Bulă a fost arestat pentru că a fost găsit cu alimente dosite: ulei în păr, zahăr în sânge, ouă în pantaloni! **Sau**: N-avem carne, n-avem unt/ Dar avem cosmonaut! **Sau**: Presa informează că până la sfârşitul anului, industria cărbunelui va da o producţie - record de 22 de milioane de lihniţi! **Sau**: Ceauşescu a introdus o nouă formă de materialism: materialismul dietetic!” **Sau**: De ce s-a scumpit telefonul? Pentru că şi ăsta se duce la gură!)

Ceauşescu şi, implicit, cultul personalităţii sale erau doar pe locul doi la capitolul subiecte favorite. Deşi cultul personalităţii promovat de aparatul de partid pentru uzul personal al geniului Carpaţilor devenise aberant şi părea insuportabil, subiectul nu acapara decât puţin peste 13% din totalul bancurilor care circulau în Epoca de Aur. (Care este diferenţa dintre familia Ceauşescu din România şi familia Ludovicilor din Franţa? Ludovicii domneau pe rând, Ceauşeştii domnesc toţi odată! **Sau:** De ce în dicţionarele Academiei Române nu mai apare cuvântul „josnic”? Pentru că articulat ne dă: *Jos Nicu!* **Sau**: De ce s-a supărat nea Nicu pe transcendentali? Pentru că au cerut reîncarnarea măcelăriilor!)

Diferenţa mare dintre aceste două procente - 30% versus 13% - dădea mare dreptate clasicilor marxism-leninismului potrivit căreia conştiinţa şi nu cultul personalităţii trece prin stomac. Românul era foarte deranjat de faptul că procurarea hranei zilnice era principalul obiectiv a fiecărei familii iar toate celelate probleme - inclusiv cele care ţin de tarele sistemului - îi stârneau doar un interes periferic. Lumea vedea în Elena Ceauşescu un amiral deoarece ea comanda cel mai mare distrugător din lume. Care era, bineînţeles, ilustrul său soţ.

Poporul aştepta ca sfârşitul clanului să se petreacă pe cale naturală. În acest sens, se spune că oamenii citeau zilnic, cu mare atenţie, cotidianul *România liberă*. Era singurul cotidian din România care avea o rubrică de mică publicitate. Intrigată de această lectură atentă a gazetei, o soaţă îşi întreabă soţul ce vrea să afle din ziarul ăla. „Caut şi eu să văd dacă a murit unu!”. „Păi nu ştii că morţii sunt pe paginile din mijloc?” „Ştiu. Dar ăla pe care îl caut el e de prima pagină!”

O realitate tristă precum programul Televiziunii române nu era, nici ea, percepută în mod dramatic. Grila zilnică de doar două ore şi ocuparea ei, într-un procent zdrobitor, de cuplul prezidenţial n-a inspirat prea tare pe făcătorii de bancuri. (Amza Pellea a intrat în grevă pentru că nu i-a dat voie să prezinte la televizor un monolog despre isprăvile lui nea Marin cu Leana lu' Zăpăcitu. **Sau:** Noi avem filme proaste pentru că avem actori buni, scenarişti buni, regizori buni şi cenzură foarte bună. **Sau:** După ora 22, când se încheie programul TVR, oamenii muncii cântă: *Ceauşescu şi poporul/ Ne-au mâncat televizorul!* **Sau**: Într-o scrisoare către redactorii TVR oamenii muncii întrebau: Dragi tovarăşi dv., care faceţi şi telecinemateca şi telerama, vă întrebăm respectuos: *Telemeaua cine-o mai face că nu se mai vede deloc!* **Sau**: TVR a prezentat două seriale de mare succes: unul înainte de Congres: *Calvarul* iar altul după Congres: *Timpuri grele!*)

Opoziţia faţă de regimul comunist se regăseşte, în bancurile românilor, cam în acelaşi procent (12,19%) ca şi opoziţia faţă de Ceauşescu. Credem că, în mintea românului, opoziţia faţă de regim cu opoziţia faţă de clanul Ceauşescu se confundau într-o bună măsură. Chiar luate împreună aceste două subiecte nu întrec subiectul principal (recte „Nivelul de trai”) al umorului negru românesc. Asta ne face să constatăm că, în cazul creatorului popular de umor negru, cauzele sunt mult mai puţin importate decât efectul. **Întrebare**: Ce contradicţie acţionează în socialism? **Răspuns**: În socialism acţionează contradicţia dintre sistemul socialist şi sistemul nervos! **Sau**: Ce-o să se întâmple dacă s-ar construi socialismul şi în Sahara? În scurt timp, Sahara o să importe nisip!

În acest context ar trebui remarcat modul în care s-a făcut o permanentă rezistenţă pasivă la tot ceea ce ne chema partidul să facem. Una din cugetările atribuite lui Bulă, bazată pe un subtil joc de cuvinte, este extrem de edificatoare în acest sens: „Dacă tot nu avem benzină, haideţi să ardem gazul!” La această chemare s-a putut observa, pe tot cuprinsul patriei, o adeziune unanimă.

Mândria regimului comunist de la noi, politica externă dusă de Ceauşescu, nu capta în mod exagerat interesul umoriştilor autohtoni. Râdeau, de subiectele pe această temă, doar puţin peste 2 % dintre români. Constatăm, astfel că politica „treburilor dinafară” se află în coada listei de subiecte, fiind întrecută doar de subiectul agricultură (cu aproape 2% din interesul general). Asta înseamnă că vizitele pe tot globul şi primirea, aproape săptămânală, a liderilor lumii la Bucureşti inspira românului o anume reţinere în a lua peste picior implicarea noastră în treburile planetei. Cu toate acestea, cel puţin unul din bancuri pune punctul pe i şi spune mai mult decât o întreagă teorie pe tema independenţei lui Ceauşescu vizavi de lagărul socialist: Ceauşescu are timp să se ocupe de securitatea europeană pentru că are acasă o bună securitate! **Sau:** Extras din Constituţia RSR: România este o republică socialistă condusă de un preşedinte ales din 5 în 5 ani. Numele lui este Nicolae Ceauşescu! **Sau:** care sunt cele trei lucruri inutile pe lume? Ţâţa babei, puţa moşului şi planul de pace al lui Ceauşescu!)

Clasamentul subiectelor favorite ne plasează, la poli opuşi, două probleme ale sistemului care erau, la urma urmei, strâns legate unul de altul. **Nivelul de trai** este, în mod logic, legat şi de **starea agriculturii**. Nu poţi trăi decent dacă agricultura nu produce iar şi atunci când produce, marfa ia calea exportului. (Cum se culege recolta? Spici cu spici!) Ideea ţăranului era că dacă statul îţi ia tot ar trebui să te descurci pe cont propriu, furându-l când şi cum poţi. Edificator e bancul potrivit căruia, la şedinţa de bilanţ de la sfârşitul anului, un ţăran cooperator îşi întreabă preşedintele: „Ne mai daţi ceva sau rămânem cu cât am furat?” Starea agriculturii se preconiza să fie substanţial îmbunătăţită, conform românului hâtru, astfel: bătrânii de la ţară vor fi dirijaţi, din punct de vedere medical, în felul următor: cei cu prostată - la irigaţii iar cei cu parkinson - la semănat. Ţăranul ştia exact ce nu se găsea usturoi pe piaţă: pentru că au plecat toţi căţeii la congres! Românul era extrem de mulţumit, când făcea piaţa, dacă găsea produse „refuzate la export”. Calitatea lor era peste ceea se găsea pe piaţa internă şi fericirea era pe măsura poziţionării ţării respective într-unul din sistemele care refuza exportul. Un produs refuzat în Vest avea o cu totul altă căutare decât un produs similar refuzat de Estul comunitar. Economia centralizată era şi ea ţinta a circa 2 % din bancurile deceniului nouă al secolului trecut. Exista un motiv cinegetic pe baza căruia se motiva această indiferenţă: cică în România erau, în acea vreme, pe cale de dispariţie trei animale: leul, râsul şi elanul. După ele a dispărut şi somnul.

Umorul maxim este atunci când poţi râde de tine însuţi. În România acelor ani la noi erau înregistraţi, cu acte în regulă, peste patru milioane de comunişti. Acest subiect nu a atras decât 4 la sută din temele umorului popular. Să recunoaştem că nu e foarte mult. Cam de acelaşi „succes” se bucură şi Securitatea şi Miliţia, cu aproape 5 la sută din bancurile care îi au ca eroi de neconfundat. Securitatea care s-a dovedit omniprezentă în viaţa românilor de zi cu zi nu ocupă, în mentalul umoristic colectiv, decât un interes periferic. Securitatea era dotată cu două arme imbatabile: 1. trasul cu urechea şi 2. aruncatul cu privirea. **Sau**: Noi ne adunăm câte trei-patru la unul dintre noi şi ne distrăm spunând bancuri politice. Dintre noi, unul e securist. Nu ştim care, dar asta ne dă o senzaţie deosebită! **Sau**: S-au pus în comerţul socialist suluri de hârtie igienică în două exemplare: unul dintre ele se pune la dosar!

Locurile de mijloc în acest clasament neoficial al interesului cantitativ faţă de subiectele diurne ale Epocii de Aur ocupă **Industria, Drepturile omului, Critica marxismului**, **Cultura şi Învăţământul**. Industria a acaparat subiectele a peste 8,5 % din bancuri, adică de aproape două ori mai mult decât Economia şi Agricultura luate la un loc. Chestiuni care, într-un sistem democratic, ar face obiectul militantismului activ al mai multor ONG-uri suscită interesul unui sfert din subiectele generale. E vorba despre Drepturile omului, Critica marxismului, Cultura şi Învăţământul.

Privitor la cultură „la nivel naţional, ca şi în fiecare judeţ, s-au înfiinţat comitetele de cultură şi excitaţie socialistă!” Cei din învăţământ ştiau exact care sunt treptele realizării în R.S.R.. Ele erau, în ordine, U.T.C., P.C.R., R.F.G.! Despre religie se spunea că în România comunistă erau două secte: baftiştii - care sunt minoritari şi protestanţii - care sunt majoritari! **Sau:** România e o ţară de credincioşi care postesc 7 zile pe săptămână, ard seara lumânări şi merg duminica la slujbă.

Despre drepturile omului în socialism nimeni nu-şi făcea nicio iluzie. Fericirea era dincolo de Zid. Oficial, se ştia că de la capitalism la socialism se trece prin revoluţie proletară. Invers, trecerea se făcea prin Oficiul Naţional de Turism!

(continuare în p. 31)

Despre religie se spunea că în România comunistă erau două secte: baftiştii - care sunt minoritari şi protestanţii - care sunt majoritari! Sau: România e o ţară de credincioşi care postesc 7 zile pe săptămână, ard seara lumânări şi merg duminica la slujbă.

reportaj